СОВЕТ БОЛЬШЕТИГАНСКОГО СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ АЛЕКСЕЕВСКОГО МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН	ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЛЕКСЕЕВСК МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫНЫҢ ЗУР ТИГӘНӘЛЕ АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

РЕШЕНИЕ с. Большие Тиганы **КАРАР**

02.10.2023 **№ 52**

Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләрен раслау турында

«Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районының «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә, 2023 елның 14 июлендәге гавами тыңлаулар нәтиҗәләрен исәпкә алып,

Зур Тигәнәле авыл җирлеге Советы карар итте:

1.Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләрен кушымтага ярашлы рәвештә расларга.

2. Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы Зур Тигәнәле авыл җирлеге Советының 22.03.2019 ел, № 118 «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы Зур Тигәнәле авыл җирлеге муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләрен раслау турында» карарын үз көчен югалткан дип танырга.

- Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы Зур Тигәнәле авыл җирлеге Советының 23.04.2021 ел, № 17 «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы Зур Тигәнәле авыл җирлеге муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү Кагыйдәләрен раслау турында» карарын үз көчен югалткан дип танырга

3.Әлеге карарны Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге Алексеевск муниципаль районының рәсми сайтында https://alekseevskiy.tatarstan.ru/),Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында бастырып чыгарырга.

4.Әлеге карар рәсми рәвештә басылып чыкканнан соң үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны үз артымда калдырам.

Зур Тигәнәле авыл җирлеге башлыгы,
Совет рәисе **Гатин М.Ә.**

Татарстан Республикасы
Алексеевск муниципаль районы
Зур Тигәнәле авыл җирлеге
Советының № 52 02.10.2023
карарына кушымта

Татарстан Республикасы
Алексеевск муниципаль районы «Зур Тигәнәле авыл җирлеге»
муниципаль берәмлеге
территориясен төзекләндерү кагыйдәләре

Бүлек 1. Гомуми нигезләмәләр

Статья 1.

1. Әлеге Кагыйдәләр Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексына, «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законга, «Әйләнә-тирә мохитне саклау турында» 10.01.2002 ел, № 7-ФЗ Федераль законга, «Җитештерү һәм куллану калдыклары турында» 24.06.1998 ел, № 89-ФЗ Федераль законга , Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 30.12.2017 № 1717 «Россия Федерациясендә янгынга каршы режим кагыйдәләренә үзгәрешләр кертү» турында карарына , Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 13.04.2017 № 711/пр «Торак пунктлар, шәһәр округлары, шәһәр эчендәге районнар территорияләрен төзекләндерү кагыйдәләрен әзерләү өчен методик тәкъдимнәрне раслау турында»боерыгына ярашлы рәвештә эшләнгән.

Статья 2.

1.Әлеге кагыйдәләр түбәндәгеләрне билгели: биналарны (шул исәптән торак йортларны), алар урнашкан корылмаларны һәм җир участокларын, тиешле биналарның һәм корылмаларның фасадларының һәм коймаларының тышкы күренешенә карата таләпләр, төзекләндерү эшләре исемлеге һәм аларны үтәүнең вакытлычалыгы; биналарның (аларда урнашкан урыннарның) һәм корылмаларның милекчеләренең янәшәдәге территорияләрне төзекләндерүдә катнашу тәртибе; «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерүне оештыру (шул исәптән урамнарны яктырту, территорияләрне яшелләндерү, урам исемнәре һәм йорт номерлары белән күрсәткечләр урнаштыру, кече архитектура формаларын урнаштыру).

Статья 3.

1. Әлеге кагыйдәләр «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендәге барлык физик һәм юридик затларга үтәү өчен мәҗбүри.

Статья 4.

1. Беркетелгән территорияләрне һәм ишегалды территорияләрен карап тоту һәм җыештыру өчен җаваплы затлар (алга таба текст буенча җаваплы затлар) - җир

кишәрлекләренең, биналарның, төзелмәләрнең, корылмаларның һәм ясалма корылмаларның, җир асты һәм җир өстендәге инженерлык коммуникацияләренең, аларның конструктив элементларының һәм инженерлык тәэмин итү объектларының хуҗалары һәм (яки) кулланучылары булган шәхси эшмәкәрләр, шулай ук территорияләрне саклау һәм җыештыру буенча эшләр башкаручы юридик һәм физик затлар, шәхси эшмәкәрләр төзелгән килешүләргә ярашлы.

Статья 5

1. Әлеге кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тотуны Зур Тигәнәле авыл җирлеге башкарма комитеты Эчке эшләр органнары (килештереп), санитар-эпидемиологик күзәтчелек (килештереп) һәм башка вәкаләтле органнар, оешмалар ярдәме белән аларның компетенциясенә ярашлы рәвештә тәэмин итә.

Статья 6

1. Әлеге кагыйдәләр «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын җыюны, чыгаруны, ташуны, утильләштерүне һәм эшкәртүне оештыру буенча мөнәсәбәтләрне көйләми.

Бүлек 2. Төп төшенчәләр

Статья 7

1. Бу Кагыйдәләрне тормышка ашыру максатыннан түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

җирле әһәмияттәге автомобиль юлы - транспорт чаралары хәрәкәте өчен билгеләнгән транспорт инфраструктурасы объекты һәм автомобиль юлына бүлеп бирелгән полоса чикләрендәге җир кишәрлекләрен һәм аларда яки алар астында урнашкан конструктив элементларны (юл полотносы, юл япмасы һәм моңа охшаш элементлар) һәм аның технологик өлеше булган юл корылмаларын, саклагыч юл корылмаларын, ясалма юл корылмаларын, җитештерү объектлары, автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары;

арборицидлар – чүпкә керә торган агач-куакларга каршы кулланыла торган химик матдәләр;

хуҗасыз транспорт чарасы - хуҗасы булмаган яки хуҗасы билгесез булган яки, әгәр законнарда башкасы каралмаган транспорт чарасы, милекче милек хокукыннан баш тарткан;

территорияне төзекләндерү - торак пунктлар территорияләрен һәм мондый территорияләрдә урнашкан объектларны, шул исәптән гомуми файдаланудагы объектлар территорияләрен, җир участокларын, биналарны, төзелмәләрне, корылмаларны, янәшә территорияләрне тоту буенча «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә гражданнарның яшәү шартларының уңайлылыгын тәэмин итүгә һәм арттыруга юнәлдерелгән чаралар комплексын гамәлгә ашыру эшчәнлеге;

Сосновский балтырганы - зур үсүче үләнчел үсемлек, зонтиклар гаиләлегенең балтырган ыругы төре. Үсемлек озак вакыт төзәлми торган көчле пешерүләр китереп чыгару сәләтенә ия;

ташланган транспорт чарасы - милекче тарафыннан алты ай һәм аннан да күбрәк вакытка калдырылган транспорт чарасы, аңа башка затларның ирекле керү мөмкинлеге булу (ишекләре булмау, кузов пыяласы элементлары, кузовның башка элементлары, ябык булмаган ишекләр, ишекләрне ябып булмавы һ. б.), шулай ук билгеләнгән максат буенча куллану мөмкинлеге булмау билгеләренә ия (чыгартылган тәгәрмәчләр, тәгәрмәчләре, башка конструктив детальләре яки башкалар булмау), һәм шул ук вакытта гомуми файдаланудагы урыннарында (йорт яны территорияләрендә), транспорт чараларын саклау өчен билгеләнмәгән, җәяүлеләр үтүенә , территорияне җыештыру, махсус транспорт һәм чүп җыю машиналарының подъездларга һәм чүп контейнерларына баруына комачаулаучы һәм (яки) әлеге Кагыйдәләр таләпләрен бозып урнаштырылган;

бункер - зур габаритлы калдыкларны җыю өчен билгеләнгән чүп җыю урыны;

вертикаль яшелләндерү - аларда стационар һәм мобиль яшеллекләр урнаштыру өчен биналарның һәм корылмаларның фасад өслеген, шул исәптән балконнарны, лоджияләрне, галереяларны, терәк стеналарны һ. б. куллану;

квартал эчендәге (җирле) үтү юлы - магистраль урамнардан торак йортлар төркемнәренә һәм кварталның башка урыннарына транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәте өчен билгеләнгән автомобиль юлы;

су саклау зонасы - диңгезләрнең, елгаларның, инешләрнең, каналларның, күлләрнең, сусаклагычларның яр сызыгына (су объекты чикләренә) тоташкан территория, анда күрсәтелгән су объектларының пычрануын, чүпләнүен, суларның ләмләнүен һәм аларның суларының киметүен булдырмау, шулай ук су биологик ресурсларының һәм хайваннар һәм үсемлекләр дөньясының яшәү тирәлеген саклау максатларында хуҗалык һәм башка эшчәнлекне гамәлгә ашыруның махсус режимы билгеләнә .

Елгаларның яки инешләрнең су саклау зонасының киңлеге аларның чыганакларыннан елгалар яки инешләр өчен озынлыгы белән билгеләнә:

1) ун километрга кадәр-илле метр зурлыкта;

2) уннан илле километрга кадәр -йөз метр зурлыкта;

3) илле километр һәм аннан озын- ике йөз метрдан артык;

4)ун километрдан азрак озынлыктагы елга һәм инеш өчен, чишмә башынан тамагына кадәр су саклау зонасы яр буе саклау полосасы белән туры килә. Елга, инеш чыганаклары өчен су саклау зонасының радиусы илле метр күләмендә билгеләнә;

5) күлнең су саклау зонасының киңлеге, сусаклагыч, сазлык эчендә урнашкан күлдән тыш, яки күл, 0,5 квадрат километрдан азрак акваторияле сусаклагыч өчен, илле метр күләмендә билгеләнә».

төзекләндерүне торгызу - юлларның, тротуарның бөтен киңлегенә ясалма өслекне сыйфатлы торгызуны, бордюр ташын кире урнаштыруны, туфракның уңдырышлы катламын торгызуны, газон үләннәрен чәчү һәм бозылган яшел үсентеләр урынына утырту өчен газонннарны ремонтлау, реклама

конструкцияләрен һәм төзекләндерүнең башка элементларын торгызуны үз эченә алган эшләр комплексы;

газон - махсус сайлап алынган үләннәр орлыклары чәчү белән барлыкка китерелгән үлән япмасы, ул утыртылганнар, парк корылмалары өчен фон һәм ландшафт композициясенең мөстәкыйль элементы булып тора;

гербицидлар - үсемлекләрне юк итү өчен кулланыла торган химик матдәләр;

территория - «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясе чикләре чикләрендә;

кунаклар тукталу урыны - торак зоналарына килүчеләрнең җиңел автомобильләрен парковкалау өчен билгеләнгән ачык мәйданчык;

йорт тирәсе корылмалары - җир участогында урнашкан вакытлыча ярдәмче корылмалар (базлар, күгәрчен читлекләре, сарайлар һәм ш. о.);

йорт территориясы - бер яки берничә күп фатирлы йортларга якын һәм анда яшәүче кешеләрнең яки җәмәгать биналарының гомуми файдалануында булган һәм аларның эшчәнлеген тәэмин итүче формалаштырылган территория. Күп фатирлы йортларның ишегалды территориясендә балалар мәйданчыклары, ял итү урыннары, кер киптерү, автомобильләр парковкасы, яшел үсентеләр һәм башка җәмәгать файдалану объектлары урнашкан;

балалар мәйданчыгы - җир участогы, аның өслегендә балалар уеннары өчен билгеләнгән объектлар (таулар, карусельләр, даганнар, комлыклар һәм (яки) башка шундый объектлар) урнашкан;

йорт хайваннары - хайваннар (тоту тыелган хайваннар исемлегенә кертелгән хайваннардан тыш), алар хуҗалары - физик зат карамагында, аның вакытлыча яки даими күзәтүе астында һәм торучы, аларны карап тоту урыны зоопарклар, зоосадлар, цирклар, зоотеатрлар, дельфинарийлар, океанариумнар түгел;

өй биләмәсе - йорт ишегалды корылмалары белән шәхси торак йорт һәм әлеге йорт урнашкан җир участогы;

өй билгеләре - аншлаг (урам, мәйдан, проспект атамасы күрсәткече), номерлы билге (йорт һәм корпус номеры күрсәткече), подъезд һәм фатир номеры күрсәткече, инвалидлар үтә алуын күрсәтүче, объектның халыкара символы, флаг куйгычлар, истәлек такталары, полигонометрия билгесе, янгын гидранты күрсәткече, җир асты геодезия билгеләре күрсәткече, магистраль камералары һәм суүткәргеч челтәре коелары күрсәткечләре, канализация күрсәткече, җир асты газүткәргече корылмалары күрсәткече;

сыек көнкүреш калдыклары - халыкның тормыш эшчәнлеге нәтиҗәсендә барлыкка килгән һәм үзәкләштерелгән су агызу системасына тоташтырылмаган (технологик яктан тоташтырылмаган) һәм агынты суларны кабул итү һәм туплау өчен билгеләнгән корылмаларга һәм җайланмаларга ташланган хуҗалык-көнкүреш агынты сулары;

бина- капиталь төзелеш объекты, ул бердәм күләмле төзелеш системасыннан гыйбарәт (төзелешкә бер рөхсәт нигезендә төзелгән), ул автоном рәвештә яши, реконструкцияләнә һәм файдаланыла ала;

яшел үсентеләр - билгеле бер территориядә агач-куак һәм үлән үсемлекләре җыелмасы;

жир кишәрлеге - Жир өслегенең чикләре федераль законнарга ярашлы рәвештә билгеләнгән өлеше;

жир эшләре - җирне казу, салу, территориянең камилләштерелгән яки туфрак белән капланган япмасын бозу яки юлларны һәм тротуарларны камилләштерелгән каплау җайланмасы белән каплау белән бәйле эшләр;

эшләр башкару зонасы - төзелеш, инженерлык коммуникацияләре салу, капиталь һәм башка ремонт эшләре рөхсәт ителгән әйләндереп алынган территория. Эшләрнең теләсә нинди төрләрен (авария эшләреннән тыш) үткәрү, җиһазларны, материалларны, калдыкларны, техник инвентарьны тиешле коймалардан тыш җыю тыела;

инженерлык коммуникацияләре - инженер-техник тәэмин итү челтәрләре: суүткәргеч, канализация, җылыту, торба үткәргечләр, электр тапшыру линияләре, элемтә һәм авыл җирлеге территориясендә булган яки салына торган башка инженерлык корылмалары;

контейнер - зур габаритлы калдыклардан тыш, каты коммуналь калдыкларны җыю өчен билгеләнгән чүп җыю урыны;

контейнер мәйданчыгы - тирә-яктагы мохитне саклау өлкәсендә Россия Федерациясе законнары һәм халыкның санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итү өлкәсендә Россия Федерациясе законнары таләпләренә туры китереп төзелгән һәм контейнерлар һәм бункерлар урнаштыру өчен билгеләнгән каты коммуналь калдыклар туплау урыны (мәйданчыгы);

компенсацион яшелләндерү - бетерелгән яки бозылганнар урынына яшел үсентеләр үрчетү;

түбә яшелләндерүе - биналарның һәм корылмаларның түбәләрен архитектура-ландшафт объектлары (газоннар, чәчәк бакчалары, бакчалар, агачлар һәм куаклар белән мәйданчыклар һ. б.) булдыру өчен куллану;

яңгыр канализациясе (ливневка) - өске (яңгыр, кар), су юу һәм дренаж суларын транспортировкалау өчен билгеләнгән технологик яктан бәйле инженерлык корылмалары (улаклар, яңгыр сулары агу юллары, лотоклар һәм торбалар) комплексы;

кече архитектура формалары (алга таба – КАФ)- монументаль - декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү җайланмалары (беседкалар, аркалар, бакча-парк скульптурасы, вазоннар, чәчәк түтәлләре, шпалерлар), су җайланмалары (фонтаннар, бюветлар, декоратив сулыклар), муниципаль җиһазлар (җәмәгать урыннары, рекреацияләр һәм ишегаллары территориясендә урнашкан ял итү өчен эскәмияләр, сезонлы кафелардагы мәйданчыкларда өстәл уеннары өчен өстәлләр,эскәмияләр ; бакча һәм урам җиһазлары), коммуналь-көнкүреш һәм техник җиһазлар (көнкүреш чүп-чарларын җыю өчен контейнерлар, урналар, почта тартмалары, инженерлык җиһазлары элементлары), күзәтү люклары һ. б.;

чүп өеме - контейнер мәйданчыгында яки теләсә кайсы башка территориядә үз белдеге белән ташлау нәтиҗәсендә барлыкка килгән каты көнкүреш калдыклары һәм эре габаритлы чүп-чар тупланмасы, 1 куб. м. дан артмаган күләмдә;

тышкы яктырту - көннең караңгы вакытында юлларны, урамнарны, мәйданнарны, паркларны, скверларны, ишегалларын һәм җәяүлеләр юлларын яктырту өчен билгеләнгән элементлар җыелмасы;

санкцияләнмәгән чүп ташлау урыны - юридик яки физик затлар эшчәнлеге процессында барлыкка килгән каты көнкүреш, эре габаритлы, төзелеш калдыкларын, башка чүп-чарны үз белдеге белән (рөхсәтсез) ташлау (урынлаштыру) яки җыю;

стационар булмаган сәүдә объекты - инженер-техник тәэмин итү челтәрләренә тоташтыру (технологик тоташтыру) булу-булмавына карамастан, җир участогы белән ныклы бәйләнмәгән вакытлыча корылма яки вакытлыча конструкция булып торган сәүдә объекты, шул исәптән күчмә корылма;

тышкы яктырту объектлары (чаралары) (яктырту җиһазлары) - урамнарда, скверларда, паркларда, мондый яктырту өчен махсус билгеләнгән терәкләрдә, стеналарда, биналар һәм корылмалар япмаларында, биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның металл, тимер-бетон һәм башка конструкцияләрендә һәм җәмәгать файдалануындагы башка урыннарда урнаштырыла торган тышкы яктырту приборлары (яктырткычлар, прожекторлар);

төзекләндерү объектлары - җир участоклары өслегенең ясалма япмалары (асфальт-бетон, бетон япма һ. б.), иҗтимагый-эшлекле, торак һәм рекреацион зоналарда биналар һәм корылмалар белән биләнмәгән җир участоклары өслегенең башка өлешләре, шул исәптән мәйданнар, урамнар, юллар, күчешләр, велосипед юллары, ишегалды эчендәге киңлекләр, балалар, спорт һәм спорт-уен мәйданчыклары, хуҗалык мәйданчыклары; җирле әһәмияттәге автомобиль юллары; аеруча саклана торган табигый объектлар һәм тарихи-мәдәни әһәмияттәге җирләр территориясен төзекләндерү элементы буларак карала, шулай ук зиратлар; яшел утыртмалар (агачлар, куаклар, газон һ. б.); тышкы яктырту һәм архитектура-сәнгать яктырту җайланмалары; коймалар, әйләндергән коймалар, капкалар; балалар, спорт һәм спорт-уен мәйданчыклары җиһазлары объектлары; бәйрәм ландшафты һәм башка бизәлеш әйберләре; территорияне санитар тоту өчен билгеләнгән урыннар, җиһазлар һәм корылмалар, шул исәптән җиһазлар һәм чүп-чар, житештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару өчен корылмалар; житештерү зоналары һәм аерым житештерү объектлары территорияләрен, инженерлык инфраструктурасы зоналарын, махсус билгеләнештәге зоналарны, шулай ук тиешле санитар-саклау зоналарын төзекләндерү объектлары буларак карала; аерым торак йортларның, житештерү һәм инженерлык корылмаларының фасад өлешенең тышкы күренеше; хокук субъектларының гамәлләре законнарда билгеләнгән төзекләндерү кагыйдәләре һәм нормалары белән көйләнә торган башка объектлар;

биналарны, корылмаларны, корылмаларны төзү, ремонтлау һәм реконструкцияләү, яшелләндерү буенча чаралар, инженерлык коммуникацияләрен салу, үзгәртеп кору һәм ремонтлау белән бәйле җир эшләре, стационар булмаган объектларны, ясалма төзекләндерү объектларын урнаштыру, юллар төзү һәм ремонтлау буенча мәҗбүри

таләпләр - дәүләт һәм муниципаль стандартлар нигезендә «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясенең иминлеген тәэмин итү, санитария нормаларын үтәү һәм эстетик торышын яклау чаралары комплексын үтәү буенча билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелгән рөхсәт һәм проект документациясе, махсуслаштырылган оешмалар белән шартнамәләр булу;

яшелләндерү - территорияне төзекләндерү һәм ландшафт оештыру элементы, ул үсемлек компонентларын актив кулланып шәһәр мохитен формалаштыруны тәэмин итә, шулай ук инженерлык әзерлегенең төрле төрләре буенча эшләр башкару (вертикаль планлаштыру, террасалау, кронировкалау һ. б.) һәм яшелләндерелгән территорияләрне агачлар, шул исәптән эре үлчәмле, куаклар утырту, үләнле газоннар булдыру юлы белән төзекләндерү белән бәйле комплекслы процесс, чәчәк түтәлләре, альпинарийлар һәм рокарийлар, махсус бакчалар төзү һ. б.;

яшелләндерелгән территория - табигый чыганаклы үсемлекләр, ясалма рәвештә төзелгән бакча-парк комплекслары, бульварлар, скверлар, газоннар, чәчәк бакчалары, аз төзелгән торак иҗтимагый, эшлекле, коммуналь, җитештерү билгеләнешендәге территория, аның чикләрендә 70 проценттан да ким булмаган өслеге үсемлекләр белән капланган;

гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - төрле ял итү формалары өчен билгеләнгән яшелләндерелгән территория (урман парклары, парклар, бакчалар, скверлар, бульварлар, шәһәр урманнары);

чикләнгән файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр - дәвалау, балалар уку һәм фәнни учреждениеләре, сәнәгать предприятиеләре, спорт комплекслары, торак кварталларның яшелләндерелгән территориясе;

махсус билгеләнештәге яшелләндерелгән территорияләр - санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратларны яшелләндерү, үсентеләр питомниклары;

ордер - җир һәм төзелеш эшләрен башкару хокукын бирүче документ;

аеруча саклана торган табигый территорияләр - җирле үзидарә органнары карарлары белән тулысынча яки өлешчә хуҗалык файдалануыннан алынган һәм алар өчен махсус саклау режимы билгеләнгән табигать саклау, фәнни, мәдәни, эстетик, рекреацион һәм сәламәтләндерү әһәмиятенә ия булган табигый комплекслар һәм объектлар урнашкан җир, су өслеге һәм алар өстеннән һава киңлеге участоклары;

җәмәгать транспортын көтү тукталышы - җәмәгать транспорты тукталыш зонасы, пассажирларны утырту һәм төшерү һәм җәмәгать транспорты пассажирларын көтү зонасы булган махсус җиһазландырылган мәйданчык;

пандус - халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен төрле объектларның булуын тәэмин итү өчен түбән авыш мәйданчык;

парковка (парковкалау урыны) - махсус билгеләнгән һәм кирәк булганда төзекләндерелгән һәм җиһазландырылган, шул исәптән автомобиль юлының бер өлеше һәм (яисә) машина юлының һәм (яисә) тротуарга, юл кыры, эстакада яисә күпергә терәлеп торучы йә эстакада яны яисә җир асты киңлекләренең, мәйданнарның һәм урам-юл челтәренең башка объектларының бер өлеше булып торучы һәм транспорт чараларын түләүле нигездә оешкан рәвештә урнаштыру

өчен билгеләнгән яисә автомобиль юлының милекчесе яисә башка хуҗасы, җир кишәрлеге милекчесе карары буенча түләү алмыйча гына билгеләнгән урыннар;

бина фасадларының колористик чишелеше паспорты (фасадларның төсле чишелеше)- бердәм архитектура һәм төс чишелешен билгеләүче һәм аерым торган бина фасадының тышкы бизәлешенә таләпләр билгеләүче килешенгән һәм билгеләнгән тәртиптә расланган документ;

җәяүле зоналары - муниципаль берәмлек территориясендәге халык йөрү һәм мәдәни-көнкүреш максатларында, транзит хәрәкәт итү максатларында хәрәкәт итә торган һәм билгеле бер характеристикаларга ия булган участоклар: тиз йөрешле урамнан тыш һәм җир өсте җәмәгать транспорты тукталышлары булу, хезмәт күрсәтү объектларының, тарих һәм мәдәният һәйкәлләренең, рекреацияләрнең югары концентрациясе, җәяүлеләр агымнарының югары суммар тыгызлыгы. Җәяүлеләр зоналары эспланадаларда, җәяүлеләр урамнарында, торак пункт мәйданнарының җәяүлеләр өлешләрендә формалаша ала;

җәяүле коммуникацияләре - шәһәр территориясендә җәяүлеләр элемтәсен һәм хәрәкәтен тәэмин итүче тротуарлар, аллеялар, юллар, сукмаклар. Җәяүлеләр коммуникацияләре муниципаль берәмлек территориясендә җәяүлеләр элемтәләрен һәм хәрәкәтләрен тәэмин итә. Торак пункт территориясендә җәяүлеләр коммуникацияләрен урнаштырганда транспорт коммуникацияләре белән киселешләрнең минималь санын, җәяүлеләр коммуникацияләре системасының өзлексезлеген, кешеләрнең, шул исәптән инвалидларның һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәренең куркынычсыз, киртәсез һәм уңайлы хәрәкәт итү мөмкинлеген тәэмин итәргә кирәк;

автотукталыш мәйданы – башлыча җиңел автомобильләрне һәм башка мототранспорт чараларын (мотоцикллар, мотороллерлар, мотоколяскалар, мопедлар, скутерлар) саклау өчен билгеләнгән махсус ачык мәйданчык;

хайваннарны йөртү һәм өйрәтү өчен мәйданчык - йорт хайваннарын йөртү һәм өйрәтү өчен билгеләнгән территориянең аерымланган участогы;

яшел үсентеләргә зыян салу - җир өстендәге һәм тамыр системасындагы механик, химик һәм башка зыян, үсешне туктатмый, шул исәптән яшеллекләрне яки туфракны зарарлы яки пычратучы матдәләр белән пычратуга китерә;

су басу - елгаларда, сусаклагычларда су арту, юл участогы суын, транспорт тоннельләрен су басу, атмосфера явым-төшемнәре төшү, кар яву, юлларның, тротуарларның асфальт-бетон өслеген сыйфатсыз түшәү, инженерлык системаларыннан һәм коммуникацияләреннән су агып төшү яки агып китү, җәяүлеләр, автотранспорт, пассажир транспорты хәрәкәтенә комачаулаучы су җыю җайланмалары һәм җир өсте су полосы корылмаларына хезмәт күрсәтү кагыйдәләрен бозуга бәйле грунт сулары дәрәҗәсен күтәрү.2 кв.м дан артык мәйданлы, 3 см дан да артыграк тирәнлеккә су җәелгән территория су баскан дип санала;

йорт яны территориясы - шәхси йорт яки күп фатирлы йорт белән турыдан-туры тоташкан территория, технологик һәм функциональ яктан алар белән бәйле;

якын урнашкан территория - мондый җир участогы барлыкка килгән очракта бинага, төзелешкә, корылмага, җир участогына тоташкан һәм чикләре Россия Федерациясе субъекты законында билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре белән билгеләнгән гомуми файдалану территориясе;

продуктив хайваннар һәм кошлар - ул хайваннар һәм кошлар, сөт, йон, йомырка һәм башка продуктлар алу өчен кат-кат яки гел кулланыла;

төзекләндерү проекты - текст һәм график формада материаллар булган һәм территорияне һәм башка төзекләндерү объектларын төзекләндерү буенча проект карарларын (шул исәптән төсле) билгеләүче документация;

тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру проекты (паспорт)- муниципаль хокукый акт белән расланган, төзекләндерү элементының тышкы кыяфәтен һәм урнашу урынын, ягъни тышкы мәгълүмат чараларын билгеләүче һәм аны идентификацияләү өчен кирәкле башка мәгълүматны үз эченә алган билгеләнгән формадагы документ;

территорияне санитар чистарту - билгеле бер территориядән каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны җыю, чыгару һәм утильләштерү (зарарсызландыру);

авыл хуҗалыгы хайваннары - терлекчелек һәм башка авыл хуҗалыгы продукциясе җитештерү өчен кулланыла торган хайваннар, терлекләр, кыйммәтле тиреле хайваннар, куяннар, бал кортлары һ. б.;

төзекләндерү объектын карап тоту - чисталыкны тәэмин итү, төзекләндерү объектларын, аларның аерым элементларын тиешле техник, физик, санитар һәм эстетик хәлдә тоту;

территорияне карап тоту - биналарның, корылмаларның, кече архитектура формаларының, коймаларның, төзелеш мәйданчыкларының, яшеллекләрнең, җир асты инженерлык коммуникацияләренең һәм аларның конструктив элементларының, җир участогында урнашкан транспорт инфраструктурасы объектларының фасадларын вакытында ремонтлау һәм тоту белән бәйле чаралар комплексы;

юлларны, квартал эчендәге юлларны һәм башка юл инфраструктурасын карап тоту - аларны тиешле тәртиптә һәм чисталыкта тоту һәм автомобильләрнең һәм җәяүлеләрнең юлларда, тротуарларда, юл кырыенда, квартал эчендәге юлларда һәм юл хуҗалыгының башка элементларында тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итү буенча чаралар комплексы ел дәвамында;

күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын (яңгыр канализациясе), җир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту- гамәлдәге дәүләт һәм муниципаль стандартлар таләпләренә туры китереп, җир асты коеларының һәм төрле максатлы камераларның, яңгыр канализациясенең һәм җир асты инфраструктурасының башка элементларының эшчәнлеген, куркынычсызлыгын, тиешле хезмәтләр өчен уңайлылыгын һәм эстетик күренешен саклау буенча чаралар комплексы;

махсуслашкан машина туктау урыны - күчерелгән ташландык, хуҗасыз транспорт чараларын саклау өчен махсус җиһазландырылган һәм саклана торган мәйданчык;

махсус оешмалар - «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү өлкәсендә муниципаль контрактлар нигезендә махсус эшчәнлек алып баручы, шул исәптән транспорт чараларын махсуслаштырылган саклау урынына күчерүче төрле оештыру-хокукый формадагы юридик затлар;

транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус урыннар - законнар нигезендә оештырылган автомобильләр тукталышлары, гаражлар, ремонт остаханәләре һәм башка биналар, техниканы саклау (хезмәт күрсәтү) өчен билгеләнгән биналар; Россия Федерациясе Министрлар Советының - Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Юл хәрәкәте кагыйдәләре турында»23.10.1993 ел, №1090 карары белән расланган Россия Федерациясе Юл хәрәкәте кагыйдәләре нигезендә билгеләнгән парковкалар (парковка урыннары);

спорт мәйданчыгы - җир участогы, аның өслегендә физик культура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән объектлар (баскетбол щитлары, брусьялар, гимнастика диварлары, турниклар һәм (яки) башка шундый объектлар) урнашкан территория;

тышкы мәгълүмат чарасы - реклама булмаган тышкы мәгълүмат таратыла торган тотрыклы территориаль урнаштыруның техник җайланмасы;

стационар реклама конструкциясе - тотрыклы территориаль урнаштыруның техник җайланмасын кулланып, тышкы реклама таратыла;

реклама - теләсә нинди ысул белән, теләсә нинди формада һәм теләсә нинди чаралар кулланып таратылган, билгесез төркем кешеләренә юнәлдерелгән һәм реклама объектына игътибар җәлеп итүгә, аңа кызыксыну формалаштыруга яки саклауга һәм аны базарда алга этәрүгә юнәлдерелгән мәгълүмат;

тышкы мәгълүматны урнаштыру чарасы - "Кулланучылар хокукларын яклау турында" Федераль законның 9 статьясы (оешманың фирма исеме, аның урнашкан урыны (адресы) һәм аның эш режимы турында) нигезендә күрсәтелергә тиешле мәгълүматны кулланучыларга җиткерү өчен оешма урнашкан урында һәм (яки) турыдан-туры товарны сату, биналарны мәгълүмати рәсмиләштерү максатларында биналарны күрсәтү максатларында билгеләнә торган территорияне төзекләндерү элементы, шулай ук закон нигезендә яки эшлекле әйләнеш йоласы буенча урнаштыру мәҗбүри һәм реклама белән бәйле максатларны күздә тотмый;

төзелеш мәйданы - яңа (шул исәптән тәмамланмаган төзелеш объектлары) төзелеш урыны, шулай ук реконструкция, техник яңадан коралландыру һәм (яки) ремонтлау, булган күчемсез милек объектларын демонтажлау, шулай ук корылмаларны төзү һәм (яки) монтажлау, ремонтлау, реконструкцияләү һәм (яки) техник яңадан коралландыру урыны;

тактиль каплам - өстәге катлам фактурасының сизелерлек үзгәрүе белән бәйле каплам;

каты көнкүреш калдыклары - физик затлар куллану процессында торак урыннарда барлыкка килгән калдыклар, шулай ук шәхси һәм көнкүреш ихтыяҗларын канәгатьләндерү максатларында физик затлар тарафыннан торак урыннарда куллану процессында куллану үзлекләрен югалткан товарлар. Каты коммуналь калдыкларга шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге

процессында барлыкка килгән һәм составы буенча физик затлар куллану процессында торак биналарда барлыкка килгән калдыкларга охшаш калдыклар керә;

гомуми кулланыш территорияләре - чикләнмәгән төркем кеше файдаланган территорияләр (шул исәптән мәйданнар, урамнар, юллар, яр буйлары, гомуми файдаланудагы су объектларының яр буйлары, скверлар, бульварлар);

транспорт чарасы - кешеләрне, йөкләрне яки анда урнаштырылган җиһазларны (шул исәптән прицепларны, ярымприцепларны һәм транспорт чарасы составында хәрәкәт итү өчен кирәкле башка җайланмаларны) юллар буенча ташу өчен билгеләнгән җайланма;

территорияны җыештыру - җитештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чарны, карны махсус билгеләнгән урыннарга җыю, чыгару белән бәйле эшчәнлек төре, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәэмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлдерелгән башка чаралар;

күрсәткечләр: - урам исемнәре, йорт номерлары, подъездлар һәм фатирлар күрсәткечләре, янгын гидранты күрсәткечләре, туфрак геодезия билгеләре, магистраль камералары һәм сууткәргеч челтәре коелары, шәһәр канализациясе, җир асты газүткәргече корылмалары, полигонометрия билгесе, бина фасадында урнаштырыла торган инвалидлар өчен объектка керү мөмкинлеге;

- җирлек турында гомумиләштерелгән мәгълүматны, туризм өлкәсендәге объектларның, мәгариф объектларының, дәүләт һәм муниципаль учреждениеләрнең аерым торган стелалар рәвешендә урнаштырылган урнашуын үз эченә алган күрсәткечләр;

вәкаләтле органнар - үз компетенциясе чикләрендә шәһәр территориясен төзекләндерүне оештыруны, координацияләүне һәм контрольдә тотуны гамәлгә ашыручы «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенең җирле үзидарә функциональ һәм территориаль органнары;

урна - чүп җыю өчен хезмәт итүче 0,2 дән 0,5 куб метрга кадәр күләмендәге махсус сыйдырышлылык (чиләкләр, тартмалар һәм башка шундый ук сыйдырышлылыклардан тыш);

фасад - бинаның тышкы ягы (төп, ян, ишегалды). Бинаның төп фасады иң зур күрү зонасына ия, кагыйдә буларак, үзәк һәм/яки башка мәгънәле урамнар ягыннан кабул итүгә юнәлдерелгән;

фриз - фасадның яки козырьканың горизонталь полоса рәвешендәге декоратив рам элементы;

фронтон - бина фасадының түбә дәрәҗәсеннән югарырак торган соңгы өлеше, соңгы кат тәрәзәләренең өске билгесеннән яки фасадның өске билгесенә кадәр үлчәнә;

хуҗалык мәйданнары- йорт яны территориясендә керләрне киптерү, келәмнәрне һәм өй әйберләрен чистарту, чүп җыю урыннары өчен махсус җиһазландырылган хуҗалык билгеләнешендәге мәйданчыклар;

төзекләндерү элементлары - декоратив, техник, планлаштыру, конструктив җайланмалар, яшелләндерү элементлары, төрле җиһазлар һәм бизәкләр, шул исәптән бина фасадлары, корылмалар, төзелмәләр, кече архитектура формалары, капиталь булмаган стационар булмаган корылмалар һәм биналар, мәгълүмат

щитлары һәм территорияне төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган күрсәткечләр.;

төзекләндерү объектлары элементлары - төзекләндерү объектларының конструктив һәм функциональ компонентлары, аларның тышкы кыяфәтен билгеләүче, төзекләндерү объектларын визуаль кабул итүне, шулай ук төзекләндерү объектларын аларның функциональ билгеләнеше буенча куллануны (эксплуатацияләүне) тәэмин итүче;

яшелләндерү элементлары - скверлар, парклар, сәнәгать һәм торак төзелешләрендә, иҗтимагый-административ үзәкләрдә, шулай ук урамнарда һәм магистральләрдә, шулай ук яшелләндерү өчен билгеләнгән территорияләрдә төрле биналар алдындагы яшелләндерелгән участоклар;

өслекләр кушылу элементлары - төрле борт ташлары, пандуслар, басмалар, баскычлар.

Бүлек 3. Территорияләрне төзекләндерүгә, карап тотуны оештыруга һәм җыештыруга гомуми таләпләр

Статья 8

1. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенең бөтен территориясе һәм анда урнашкан барлык биналар (шул исәптән торак йортлар) һәм корылмалар (алга таба - биналар, корылмалар) төзекләндерелергә, карап тотылырга һәм җыештырылырга тиеш.

2. Гомуми файдаланудагы территорияләрне, шул исәптән мәйданнар, урамнар, юллар, җирле әһәмияттәге автомобиль юллары, яр буйлары, скверлар, пляжлар, башка объектлар биләгән җир кишәрлекләрен карап тотуны һәм җыештыруны үз вәкаләтләре чикләрендә вәкаләтле органнар оештыра.

3. Физик һәм юридик затлар, аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, үзләренә милек хокукында, башка әйберләтә яисә мәҗбүри хокукларда (алга таба - җир кишәрлекләренең хокук ияләре) караган җир кишәрлеген, шулай ук биналарны, корылмаларны гамәлдәге законнарда һәм әлеге Кагыйдәләрдә каралган күләмдә, мөстәкыйль рәвештә яисә махсуслаштырылган оешмаларны җәлеп итеп, үз хисапларына җыештыралар. Башка территорияләрне җыештыру һәм карап тоту җирле үзидарә органы тарафыннан башкарыла.

4. Оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр, арендаторлар арасында территорияләрне җыештыру чикләрен билгеләү пропорциональ рәвештә тигез өлешләрдә башкарыла.

-әгәр бина, корылма милек хокукында яки башка әйберләр яки мәҗбүри хокук белән берничә кешегә карый икән, җыештырылырга тиешле территория милек хокукындагы яки күчемсез милек объектына башка хокукның өлешенә пропорциональ рәвештә билгеләнә;

- җир участогы территориясендә төрле затларга караган берничә бина, корылма булса, территорияне тоту һәм җыештыру чикләре яклар килешүе белән билгеләнә ала. Килешү булмаганда, җыештырылырга тиешле территория барлык милекчеләр яки биналарның, корылмаларның башка хуҗалары (кулланучылары) арасында тигез өлешләрдә билгеләнә;

- физик яки юридик зат карамагында булган җир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, хуҗалыкта булган җир участогының чынлыкта барлыкка килгән чиге буенча территория җыештырылырга тиеш;
-әгәр бина, корылма милек хокукында яки башка әйберләр яки мәҗбүри хокук белән берничә кешегә карый икән, фасадны карап тоту якларның килешүе белән билгеләнә ала;
- килешү булмаганда фасадны карап тоту милек хокукындагы өлешенә яки күчемсез милек объектына башка хокукка пропорциональ рәвештә башкарыла.
5. Муниципаль берәмлек территориясендә үз эшчәнлекләрен алып баручы гражданнар (шәхси торак йортларның милекчеләре яки яллаучылары), юридик затлар һәм шәхси эшмәкәрләр, җыю буенча эшчәнлеккә лицензияләре булган махсуслаштырылган оешмалар белән төзелгән килешүләр нигезендә каты коммуналь калдыклар, сыек көнкүреш калдыклары, биологик калдыклар, медицина калдыклары, эре габаритлы һәм төзелеш чүп-чарларын чыгаруны, транспортлауны, куллануны, зарарсызландыруны, калдыкларны урнаштыруны оештыралар.
6. Физик затлар, шәхси эшмәкәрләр һәм юридик затлар: милекчеләр, җирдән файдаланучылар, җир кишәрлекләрен һәм территорияләрне арендалаучылар әлеге җир кишәрлекләрендә һәм территорияләрендә үсемлекчелек калдыкларын һәм башка калдыкларны яндыруга, шулай ук кар урнаштыруга һәм җыюга ,3 метрдан артык биеклектә буртовкалауга юл куймаска тиеш.
7. Физик затлар, шәхси эшмәкәрләр һәм юридик затлар: милекчеләр, җирдән файдаланучылар, җир кишәрлекләрен һәм территорияләрен арендалаучылар, Сосновский балтырганының, аларга караган җир кишәрлекләрендә (шул исәптән биналарның коймалары һәм фасадлары һәм кораллары буйлап) үсентеләрдән торган яшь агачларның үсүенә юл куймаска тиешләр территорияләрендә, муниципаль берәмлек территориясендә таралуны булдырмау максатыннан.
8. Контейнерларны һәм бункерларны тутыру һәм артык йөкләү, шулай ук аларга икенчел чимал булган калдыкларны, ягулык-майлау материалларын, майлы чүпрәкләрне, авторезина, газ разрядлы һәм люминесцент лампаларны ташлау тыела. Күрсәтелгән калдыклар махсус бу максатлар өчен бүлеп бирелгән савытларда һәм биналарда сакланырга һәм калдыкларны җыю, куллану, транспортлау, зарарсызландыру, урнаштыру буенча эшчәнлеккә лицензияләре булган махсус предприятиеләргә чыгарылырга тиеш
9. Күпфатирлы йортларның йорт яны территорияләрен карап тоту һәм җыештыру күпфатирлы йортлар белән идарә итү ысулларының берсенә туры китереп башкарыла: торак милекчеләре ширкәте яисә торак кооперативы яисә башка махсуслаштырылган кулланучылар кооперативы, идарәче оешма, күпфатирлы йортта гомуми милекне карап тоту һәм ремонтлау буенча эшләр башкаручы затлар - турыдан - туры күпфатирлы йорт белән идарә иткәндә әлеге йорттагы йорт хуҗалары тарафыннан (алга таба идарәче оешмалар).
10. Шәхси торак йортларның территорияләрен карап тоту һәм җыештыру мондый йортларның хуҗалары (яллаучылары) тарафыннан башкарыла.
11. Яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын саклау һәм карауны башкаралар:

1) бирелгән җир участогы чикләрендә- җир участогы милекчеләре яки башка хокук ияләре;
2) гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә- тәэмин итүчене (подрядчыны, башкаручыны) билгеләү нәтиҗәләре буенча әлеге эшләрне башкаруга муниципаль контракт төзегән вәкаләтле орган йә оешма;
3) чикләнгән файдаланудагы (предприятие, оешма, учреждение) һәм махсус билгеләнештәге (санитар зоналар, су саклау зоналары, зиратлар, питомниклар) яшелләндерелгән территорияләр чикләрендә -әлеге объектларның хуҗалары;
4) йорт яны территорияләре чикләрендә- күп фатирлы йортларда торак биналар хуҗалары яки идарәче оешмалар;
5) җир өсте коммуникацияләренең саклау зоналарында, шул исәптән электр челтәрләрендә, яктырту челтәрләрендә, радиолинияләрдә- күрсәтелгән коммуникацияләрнең хуҗалары;
6) җир асты коммуникацияләренең саклау зоналарында (әгәр урнаштыру рөхсәт ителгән булса)- күрсәтелгән коммуникацияләрнең хуҗалары.
12. Урамнардан һәм юллардан җир асты һәм җир өстендәге суларны читкә алып китү өчен билгеләнгән кюветларны, торбаларны, дренаж корылмаларын җыештыру һәм чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту аларны эксплуатацияләүне гамәлгә ашыручы оешмалар тарафыннан башкарыла.
13. Җәмәгать бәдрәфләрен урнаштыру һәм тоту тәртибе гамәлдәге законнарга, санитар кагыйдәләргә һәм нормаларга ярашлы рәвештә билгеләнә.
14. Туалетларның санитар һәм техник торышы өчен аларның милекчеләре, хуҗалары, арендаторлары яки алар хезмәт күрсәтүендә булган махсус оешмалар җаваплы.
15. Төзекләндерү буенча эшләрнең вакытлычалыгы объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып, эшләр заказчысы тарафыннан билгеләнә.
16. Җирлек территориясен карап тоту һәм җыештыру чикләре физик һәм юридик затлар тарафыннан бирелгән җир участогы чикләренә туры китереп билгеләнә (җир участогы билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштерелмәгән очракта, чынлыкта булган җир участогы чиге буенча).
17. Вәкаләтле орган билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә торак пункт территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне карап тоту һәм җыештыру буенча эшләрнең үтәлешен контрольдә тота.

Статья 9

1. Җаваплы затлар территорияләрне, шул исәптән янәшәдәге территорияләрне дә җыештыралар (янәшәдәге территорияләрне җыештыру (төзекләндерү) турында килешүләр нигезендә)):
1) бинаның, корылманың, койманың, төзелеш мәйданчыгының, сәүдә объектларының һәм башка объектларның бөтен территориясе буенча озынлыгы буенча;
2) киңлеге буенча -урамның йөрү өлешендәге бордюр полосасына кадәр.

2. Периметр буенча янәшәдәге территориянең зурлыгы:
1) капиталь булмаган корылмалар, коймалар, остаханәләр, киосклар (кибетләр) һәм җир асты җәяүлеләр үтүләре 10 м;
2) реклама конструкцияләре аерым участоклар чикләрендә, шулай ук реклама конструкцияләре тирәсендә өзелгән һәм таралган плакатлардан, баннерлардан һ. б.;
3) сыек һәм газ сыман ягулык белән ягулык салу станцияләре, автомобиль юу постлары, транспорт чараларына техник хезмәт күрсәтү станцияләре (автосервис, шиномонтаж һ. б.), кибетләр, офислар, халыкка хезмәт күрсәтү һәм хезмәт күрсәтү объектлары, супермаркетлар, сәүдә йортлары, универсамлар, административ биналар, учреждениеләр, сәүдә-сатып алу базалары 50 м;
4) төзелеш мәйданчыклары 50 м;
5) контейнер мәйданчыклары (шул исәптән чүп җыю урыннары) 5м;
6) җитештерү, сәнәгать һәм башка максатлар өчен базалар һәм калган территорияләр 20м;
7) автомобиль юллары янында урнашкан бункер мәйданчыклары 20 м;
8) участок чикләреннән алып урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта)10 м радиуста гражданнарның бакчачылык, яшелчәчелек һәм дача коммерцияле булмаган берләшмәләренең янәшәдәге территориясе;
9) йорт хуҗалыгы алдындагы территория 5 метр ераклыкта яки урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта);
күп фатирлы йорт территориясе алдындагы җир участогы төп фасад ягыннан 5 м радиуста яки урамның йөрү өлешенә кадәр (объект юл буенда урнашкан очракта).
3. Җаваплы затлар бурычлы:
1) территориядә урналар булуны тәэмин итәргә, ә канализацияләнмәгән биналарда, корылмаларда һәм төзелмәләрдә сыек калдыклар өчен җыентыклар (выгреблар) җиһазландырырга (санитар таләпләргә ярашлы рәвештә җиһазландырырга);
2) контейнерларга һәм контейнер мәйданчыкларына ирекле керү мөмкинлеген тәэмин итү;
3) ККК җыю өчен контейнерларны, урналарны аларны кирәгеннән артык тутыруны һәм муниципаль берәмлек территориясен пычратуны булдырмас өчен төзек хәлдә тотуны тәэмин итәргә;
4) урналарны, контейнерларны һәм контейнер мәйданчыкларын, сыек калдыклар өчен җыентыкларны (выгребларны) вакытында чистартуны һәм дезинфекцияләүне тәэмин итәргә;
5) җитештерү һәм куллану калдыкларын чыгаруны оештыруны һәм аларны бетерү графигының үтәлешен контрольдә тотуны тәэмин итү;
6) ККК вакытында чыгару;
7) контейнерларны һәм контейнер мәйданчыкларын вакытында буяу һәм юу;
8) чүп-чарны,яфракларны,ботакларны,карны һәм кырыла торган бозларны вакытында җыюны, үләнне 10 см артык үсүгә юл куймастан, чабуны башкару.

Статья 10

1. Җаваплы затлар җыештыралар һәм тротуарларны тоту һәм җыештыру буенча чаралар комплексын гамәлгә ашыралар:
1) урамнар һәм юллар буйлап урнашкан яки юл өлешеннән газон белән аерылган һәм торак һәм административ биналарның подъездларыннан турыдан-туры чыгу юллары булмаган юл өлешен- җыештыру һәм тоту өчен җаваплы кешеләргә йөкләнә;
2) инженерлык корылмаларына якын һәм баскычлы керү урынлы- әлеге территорияләрне җыештыру өчен беркетелгән җаваплы затларга йөкләнә;
3) юл өлешеннән һәм юллардан газон белән аерылган һәм торак йортларның, ишегалды территорияләренең, ишегалды һәм башка чыгу урыннарының подъездларыннан, шулай ук йорт хуҗалыгы территориясендә урнашкан җәяүлеләр юлларыннан турыдан - туры чыгулары булган йорт хуҗалыклары идарәсендә булган кешеләргә йөкләнә.

Статья 11

1. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын, тротуарларны карап тоту һәм җыештыру әлеге төр эшләрне башкаруга муниципаль контрактлар төзегән оешмалар тарафыннан тәэмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләмәсе нәтиҗәләре буенча башкарыла.

Статья 12

1. Яшеллекләрне зарарлау, күчереп утырту, кисү, яшеллекләрне кисү өчен рөхсәтсез, шулай ук бирелгән рөхсәт шартларын һәм срокларын үтәмәү яшеллекләрне рөхсәтсез зарарлау буларак таныла. Рөхсәтсез кисү өчен гаепләләр җаваплылыкка тартыла һәм зыянны исәпләүнең гамәлдәге методикаларына ярашлы исәпләнгән зыянны түлиләр.
2. Үлән катламының биеклеге 10 см дан артмаска тиеш.

Статья 13

1. Төзекләндерү, җыештыру һәм карап тоту буенча эшләрнең вакытлычалыгы объектларның тиешле санитар һәм техник торышын тәэмин итүне исәпкә алып, эшләр заказчысы тарафыннан билгеләнә.

Статья 14

1. Вәкаләтле органнар «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен, шул исәптән гомуми файдаланудагы территорияләрне, билгеләнгән вәкаләтләр чикләрендә карап тоту һәм җыештыру буенча эшләрнең үтәлешен контрольдә тоталар.

Бүлек 4. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир кишәрлекләрен карап тоту буенча гомуми таләпләр

Статья 15

1. Биналарны, корылмаларны һәм алар урнашкан җир участокларын аларның милекчеләре яки башка хокук ияләре үзләре яки махсус оешмаларны үз акчалары хисабына җәлеп итү юлы белән карап тоталар.
2. Биналар, корылмалар һәм алар урнашкан җир участокларын карап тоту үз эченә ала:
1) биналарның, корылмаларның фасадларын карап тоту;
2) җир кишәрлеген җыештыру, чабу һәм санитар-гигиеник чистарту;
3) гражданнар, оешмалар һәм шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге нәтиҗәсендә барлыкка килгән җитештерү һәм куллану калдыкларын җыю һәм чыгару;
4) җир кишәрлегендә урнашкан яшелләндерү һәм төзекләндерү элементларын карап тоту һәм карау;
5) керү узелларының козырекларын кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистарту, бозны, карны һәм боз сөңгеләрен кәрнизләрдән, балконнардан һәм лоджияләрдән бетерү, агач ботакларын зыяннан саклау чараларын тәэмин итү;
6) кышкы вакытта биналарның хуҗалары (арендаторлары) һәм торак фонды белән идарә итүче идарәче оешмалар тарафыннан керү узелларының түбәләрен һәм козырькаларын кардан, боздан, боз сөңгеләреннән, шулай ук кар көртләрен алар барлыкка килү, тупланугa карап вакытында чистартуны оештырылырга тиеш;
7) тышкы су агызулы түбәләрне вакыт-вакыт кардан чистартырга, 30 см калынлыктагы кар катламы барлыкка килмәсен өчен, карны аз катлам чагында төшерергә кирәк;
8) биналарның түбәләрен җәяүлеләр йөрү зонасына чыга торган җирләрдә кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән, алар барлыкка килгән саен, билгеләнгән нормаларга ярашлы рәвештә куркыныч участокларны алдан коймалап алып чистартырга;
9) барлык төр түбәләрдә, шул исәптән керү узелларының балконнарында һәм козырькаларында кар көртләре барлыкка килүенә юл куймаска;
10) биналарның түбәсен һәм керү узелларының козырькаларын һәм тәрәзә уемнарының су агу юлларын кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән чистартырга һәм аларны тротуарларга урамга караган түбә авышлыгының өслегеннән, тәүлекнең якты вакытында гына ташларга. Түбәнең башка якларыннан, шулай ук яссы түбәләрдән карны эчке ишегалды территорияләренә ташларга кирәк. Кар ташлар алдыннан кешеләрнең иминлеген тәэмин итүче сак чаралары үткәрергә кирәк. Биналарның түбәләреннән төшерелгән кар, боз һәм боз сөңгеләре, гомуми файдаланудагы юлларга җыелган һәм юлның прилотка өлеше буйлап урнаштырылган, юл өлешен җыештыручы зат белән төзелгән килешүгә ярашлы рәвештә, карны чыгару белән бер үк вакытта чыгарыла;
11) керү узелларының түбәсеннән һәм козырькаларыннан кар төшергәндә агачларны, куакларны, урам электр яктыртуының һава линияләрен, сузгычларны, реклама конструкцияләрен, светофор объектларын, юл билгеләрен, элемтә линияләрен, элмә такталарны тулысынча саклауны тәэмин итүче чаралар күрергә кирәк.

Бүлек 5. Биналарның, корылмаларның, керү төркемнәренең, түбәләрнең һәм йорт билгеләренең тышкы кыяфәтенә һәм эчтәлегенә гомуми таләпләр

Статья 16

1. Биналар, корылмалар фасадлары өчен төп шарт булып архитектура-сәнгать образының, материалларның һәм төсләрнең стиль бердәмлеге тора.
2. Фасадның локаль участоклары, детальләре, элементлары һәм өстәмә җиһазлары комплексны карарга ярашлы урнаштырылырга тиеш.
3. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чаралары расланган тышкы мәгълүмат чаралары паспортына ярашлы урнаштырылырга тиеш.

Статья 17

1. Төс чишелеше фасадның характеристикаларына һәм стиль чишелешенә, объектның функциональ билгеләнешенә, әйләнә-тирә мохиткә туры килергә тиеш.
2. Йортларның урамнан каралган очлары (ян фасадлары), аркалы юлларның стеналары һәм япмалары тулысынча төп фасад төсенә буяла, фасадның төсле карары паспортына ярашлы була.

Статья 18

1. Биналарның, корылмаларның фасадлары төзелеш өлешенә, декоратив бизәлешкә һәм инженер элементларына зыян китермәскә тиеш һәм тиешле эстетик хәлдә тотылырга тиеш.
2. Биналарның, корылмаларның фасадларын аерым детальләрне бетерү яки үзгәртү белән бәйле үзгәрешләр норматив хокукый актларда билгеләнгән тәртиптә рөхсәт ителә.
3. Бина фасадының төсләр гаммасы бина фасадларының төсләр чишелеше паспорты буенча билгеләнә һәм билгеләнгән тәртиптә килештерелә. Бинаны, корылманы эксплуатацияләгәндә яки ремонтлаганда төсне үзгәртү рөхсәт ителми.
4. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан биналарның фасадларын бизәү мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт саклау өлкәсендәге законнарга һәм мәдәни мирас объектларын саклау зоналары проектына ярашлы рәвештә мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килешү буенча башкарыла һәм биналар архитектурасы стилендә башкарыла, шул исәптән, урам төзелешенең гомуми стиль чишелешендә.

Статья 19

1. Биналар, корылмалар фасадларын карап тоту үз эченә ала:
1) фасадларның конструктив элементларын һәм бизәлешен, шул исәптән керү ишекләрен һәм козырькаларын, балконнар һәм лоджияләр, кәрнизләр, ишек төпләрен һәм аерым баскычларны, төшү урыннарын һәм баскычларны, витриналарны, декоратив детальләрне һәм башка конструктив элементларны вакытында ремонтлау һәм торгызу, һәм аларның буяу;

2) су агымы, су агымы торбалары һәм агу урыннарының булу-булмавын һәм төзек хәлдә тотылуын тәэмин итү;
3) тегүләрне, ярыкларны һәм тишекләрне герметизацияләү, ябу һәм каплау;
4) отмостокаларны, цоколь тәрәзәләре һәм подвалларга керү урыннарын торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту;
5) фасадта урнаштырылган электр яктыртуны төзек хәлдә тоту һәм караңгы төшкәч аны эшләтеп җибәрү;
6) фасадларның торышына һәм эксплуатация шартларына бәйле рәвештә, аларның өслеген вакытында чистарту һәм юып чыгару;
7) тәрәзәләрне һәм витриналарны, элмә такталарны һәм күрсәткечләрне вакытында юу;
8) язулардан, рәсемнәрдән, белдерүләрдән, плакатлардан һәм башка мәгълүмати-басма продукциядән, шулай ук граффитидан чистарту.
2. Фасадларның конструктив элементлары һәм бизәлеше аларның нормаль тузган саен яки аларның кинәт зыян күрү шартлары (аварияләр, стихияле афәтләр, янгын һ.б.) килеп чыкканда, әлеге шартлар гамәлдә булмаудан соң ике ай эчендә торгызылырга тиеш.

Статья 20

1. Биналар, корылмалар һәм төзелмәләр фасадлары элементлары составына керә:
1) подвал бүлмәләренә керү урыннары һәм чүп камералары;
2) керү төркемнәре (баскычлар, мәйданчыклар, култыксалар, керү урынындагы козыреклар, коймалар, стеналар, ишекләр һ. б.);
3) цоколь һәм отмостка;
4) стеналар яссылыгы;
5) фасадларның чыгып торган элементлары (балконнар, лоджияләр, эркерлар, кәрнизләр һ. б.);
6) түбәләр, шул исәптән вентиляция һәм төтен торбалары, рәшәткәләрне, түбәгә чыгу юллары һ. б.;
7) архитектура детальләре һәм тышлыклары;
8) су торбалары бүрәнкәләрен кертеп;
9) парапет һәм тәрәзә коймалары, рәшәткәләр;
10) тәрәзәләрне, балконнарны, билбауларны, цокольнең өскә чыгуларын, салынмаларны һ. б. металл белән бизәү;
11) эленеп торган металл конструкцияләр (флаг тоткычлар, анкерлар, янгын баскычлары, вентиляция җиһазлары һ. б.);
12) панельләр һәм блоклар арасында горизонталь һәм вертикаль тегүләр (зур панельле һәм зур блоклы биналарның фасадлары);
13) пыяла, рамнар, балкон ишекләре;
14) биналарга тоташкан стационар коймалар.

Статья 21

1. Милекчеләргә, биналарның, корылмаларның башка хокук ияләренә һәм тиешле бурычлар йөкләнгән башка кешеләргә тиешле:
1) кирәк булганда фасадларны чистартырга һәм юарга;

2) тәрәзәләрнең, балкон һәм лоджия ишекләренең, керү ишекләренең эчке һәм тышкы өслеген чистартырга һәм юарга,кирәк булганда;
3) фасадның чын хәлен исәпкә алып, фасадның зарарланган өлешләрен штукатуркалау һәм тышлауны торгызу;
4) фасадның аерым элементларына (цоколь, крылец, баскычлар, приямкалар, керү ишекләре, капкалар, цоколь тәрәзәләре, балконнар һәм лоджияләр, су агымы торбалары, тәрәзә төбендәге су агу урыннары, линияле ачышлар һәм башка конструктив элементлар) ярдәмче ремонт ясарга;
5) фасадларның чыгып торган конструкцияләре җимерелү куркынычы янаган очракта саклау-кисәтү чараларын (капкалар, челтәрләр урнаштыру, элементның җимерелә торган өлешен демонтажлау һ.б.) башкарырга.

Статья 22

1. Фасадларны эксплуатацияләгәндә рөхсәт ителми:
1) биналар һәм корылмалар фасадларының стеналары өслегенең зарарлануы (пычрануы): агып чыгу, буяуның кабырчыклануы, ярыклар, купкан штукатурка, тышлык, кирпеч катламының зарарлануы, тимер-бетон конструкцияләрнең саклагыч катламының бетүе һ. б.;
2) биналарның һәм корылмаларның архитектура һәм сәнгать-скульптура детальләренә зыян килү (алар проект документациясендә каралган очракларда юк);
3) панельләр арасындагы тоташуларны герметизацияләүнең бозылуы;
4) штукатурканың, тышлыкның, фасадларның, биналарның яки корылмаларның цоколь өлешендәге буяу катламының зарарлануы (катламлануы, пычрануы), шул исәптән тәрәзә, керү приямкаларының конструкциясе төзексезлеге;
5) биналар һәм корылмалар фасадларының чыгып торган элементларына зыян китерү (пычрану): балконнар, лоджияләр, эркерлар, тамбурлар, кәрнизләр, козыреклар һ. б.;
6) балконнарның, лоджияләрнең, парапетларның, түбәләрнең һәм башкаларның коймаларын җимерү (булмау, пычрану).;
7) фасадны һәм аның элементларын проектлы колер паспорты белән; төсе буенча әлеге бина өчен билгеләнгән бинадан аерылып торган материаллар белән бизәү һәм буяу;
8) урам, тыкрык, мәйдан, бина номеры, корылма, корпус яки корылма номерлары күрсәткечләрен вәкаләтле орган белән килешмичә урнаштыру һәм эксплуатацияләү;
9) бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә урнаштыру һәм эксплуатацияләү буенча, вәкаләтле орган белән килешенгән проект булмаса, флаглар, флагштоклар кую;
10) бинаның фасадында һәм (яки) түбәсендә урнаштыру һәм эксплуатацияләү, вәкаләтле орган белән килешенгән дизайн-проектсыз тышкы мәгълүматны урнаштыру;
11) яңа архитектура детальләрен алу, алмаштыру яки урнаштыру, яңа яки булган тишекләрне төзү, тәрәзә формасын үзгәртү, яңа балконнар һәм лоджияләр,

эркерлар үзгәртеп кору яки урнаштыру, балконнар арасындагы араны килешмичә һәм билгеләнгән тәртиптә рөхсәт алмыйча төзү;
12) җимерелгән яки зыян күргән архитектура детальләрен торгызганчы фасадларны буяу;
13) фасадларны өлешчә буяу (биналарның беренче катларының тулы буяудан кала);
14) фасадның гомуми архитектура карарына туры килми торган итеп фасадларның төсле чишелешен, рәсемен, тышлыкларының калынлыгын һәм башка элементларын, шул исәптән тәрәзәләрне һәм витриналарны, ишекләрне, балконнарны һәм лоджияләрне ирекле үзгәртү;
15) булган козырькаларны һәм түбәләрне өстәмә элементлар һәм биналар һәм корылмалар фасадлары җайланмалары белән җиһазландыру, аларның декоратив карарын һәм тышкы кыяфәтен бозу;
16) гомуми файдалану территорияләреннән чыга торган һәм карала торган фасадлары булган биналарда һәм корылмаларда тома металл полотнолар урнаштыру, фасадның архитектура карарына, фасадтагы башка керүләрнең характерына һәм төсле карарына туры килмәгән ишек тотыруларын урнаштыру;
17) фасад яссылыгына карата ишек блогының урнашуын күчерү;
18) тәрәзә һәм ишек тартмасы һәм фасадның тышкы кыяфәтен начарлатучы тишекләр арасындагы сыйфатсыз ямаулар салу;
19) үтәкүренмәлекне ирекле үзгәртү, пыяла өслеген буяу һәм декоратив пленкалар белән каплау, пыяланы пыяла блоклар белән алыштыру;
20) балконнарда, тиешле рөхсәтсез лоджияләрдә нинди дә булса үзгәрешләр ясау, келәмнәр, киемнәр, балконнарның тышкы ягыннан кер юу, урамга чыккан биналарның төп фасадларының лоджияләре һәм тәрәзәләре эленеп тору, шулай ук аларны төрле көнкүреш әйберләре белән тотыру;
21) тышкы кондиционерларны һәм антенналарны архитектура детальләренә, декор элементларына, кыйммәтле архитектура белән бизәлгән өслектәргә урнаштыру, шулай ук архитектура өслегенә зыян китереп беркетү;
22) фасадның булган декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, керү төркемнәрен урнаштырганда яңа бизәү һәм реклама белән ябу;
23) биналарның, корылмаларның стеналарына тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын үз белдеге белән (законсыз) беркетү;
24) афишаларны, белдерүләрне, плакатларны һәм башка мәгълүмати-басу продукциясен элү һәм ябыштыру, шулай ук бина, корылма фасадларына граффити салу.

Статья 23

1. Антенналарны урнаштыру рөхсәт ителми:
1) төп фасадларда;
2) түбәдә, ишегалды фасадларында һәм урамнан күренгән брандмауэрларда;
3) биналарның түбәсендә, биналарның һәм корылмаларның силуэтлы тәмамлануларында (башняларда, гөмбәзләрдә), парапетларда, түбә коймаларында, вентиляция торбаларында;
4) фасадның почмак өлешендә;

5) балконнар, лоджияләр коймаларында.

Статья 24

1. Тышкы күзәтү видеокамералары навеслар, козыреклар, балконнар, эркерлар астында, фасадның архитектура детальләреннән, декордан, кыйммәтле бизәү элементларыннан азат булган участокларында урнаштырыла. Тышкы күзәтү видеокамераларын колонналарда, фронтоннарда, кәрнизләрдә, пилястраларда, порталларда, козырекларда, балконнар цоколендә урнаштыру рөхсәт ителми.

Статья 25

1. Рөхсәт ителә:

1) подъездларга керү урынында вәкаләтле орган белән килешенгән мәгълүмат стендларын урнаштыру;

2) ишегалды фасадлары ягыннан урамнар буйлап урнашкан биналарда тышкы кондиционерлар һәм антенналар урнаштыру.

Бүлек 6. Керү группаларын карап тоту

Статья 26

1. Биналарның, корылмаларның керү төркемнәрен яктырту җиһазлары, түбәтәй (козырек), өслеген тоташтыру элементлары (баскычлар һ.б.), инвалидларны һәм халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәрен үткәрү өчен җайланмалар һәм җиһазлар (пандуслар, периллар һ. б.) белән җиһазландырырга кирәк.

Төп җәяүлеләр коммуникацияләрендә сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка күпләп йөрү объектлары, инвалидлар һәм картлар йортлары урнашкан урыннарда баскычлар һәм басмаларны авышлык 50 промилледан артык булганда каралырга тиеш, аларны пандус белән бергә куеп.

Пандус горизонталь канауларсыз, өслеге кытыршы текстуралы, шома булмаган материалдан ясалырга тиеш. Пандусларның саклагыч конструкцияләре булмаганда, 75 мм биеклектәге саклагыч бортик һәм култыксалар каралган. Бордюр пандусының авышлыгы 1:12 дип кабул ителә.

Пандус борылганда яки аның озынлыгы 9 м дан артык булганда һәр 9 м дан да сирәгрәк булмаган 1,5 х 1,5 м зурлыктагы горизонталь мәйданчыкларны күздә тотарга киңәш ителә. Горизонталь мәйданчыкларда төшү тәмамлангач дренаж җайланмаларын проектларга кирәк. Баскычларның беренче баскычларының кыры төшү һәм күтәрелү вакытында ачык контраст төсмерле полосалар белән аерып күрсәтергә кирәк.

Пандус башында һәм ахырында юлның горизонталь өлешләрен тирә-юньдәге өслектән текстура һәм төс белән аерылып торырлык итеп башкарырга кирәк.

Баскычның яки пандусның ике ягында да стенадан 40 мм ераклыкта урнашкан түгәрәк яки турыпочмаклы кисәктәге 800-920 мм биеклектә култыксалар каралган. Баскычларның киңлеге 2,5 м һәм аннан да күбрәк булганда аергыч култыксалар каралган. Култыксаларның озынлыгы пандус озынлыгыннан озынрак яки баскычның һәр ягыннан 0,3 м-дан да ким булмаска тиеш.

Култыксаларның конструкцияләре кулның металл белән кагылуын булдырмаска тиеш.
Пандусны саклаучы конструкцияләр булмаганда, 75 мм биеклектәге саклагыч бортик һәм култыксалар каралырга тиеш.
2. Керү төркемнәрен проектлауда, яңартуда, бина, корылма фасадларын үзгәртүдә рөхсәт ителми:
1) фасадның булган декоратив, архитектура һәм сәнгать элементларын керү төркеме элементлары, яңа бизәкләр һәм реклама белән ябу;
2) подвалга һәм цоколь катына керү урыннары, идән биеклеге җирдән 1,2 м югарырак урнашкан биналар, гомуми файдалану территориясендә чыга торган фасадларда;
3) җәяүлеләр хәрәкәтенә комачаулаучы терәк элементлар (колонналар, терәкләр һ. б.) төзелеше;
4) бинаның бөтен фасадының комплекслы чишелешен исәпкә алып, проект документациясен эшләмичә ике һәм аннан да күбрәк керү урыннарын (булганнарын исәпкә алып) төзү;
5) тротуарлар зонасында тротуарның минималь норматив киңлеге булган урам-юл челтәрен җиңел конструкцияләрдән (басмалар, пандуслар, веранда, яшелләндерү) керү төркеме элементларын янәшәдәге тротуарга 0,5 м артык урнаштыру;
6) кызыл сызыклардан читтә җиңел конструкцияләрдән керү төркемнәрен 1,5 м артык урнаштыру;
7) күп фатирлы йортка керү төркемен күп фатирлы йортның милекчеләренең ризалыгын алмыйча урнаштыру;
8) торак бинаның хуҗасының ризалыгын алмыйча керү төркемен төзү өчен балконны куллану;
9) күп фатирлы йортларда урнашкан торак булмаган биналарның керү төркемнәрен вәкаләтле орган белән килешмичә үз белдегең белән урнаштыру.

Бүлек 7. Түбәне карап тоту

Статья 27

1. Биналарның, корылмаларның түбәсе, су агызу системасы элементлары, төтен чыгару һәм вентиляция системалары башлыклары төзек хәлдә тотылырга һәм теләсә нинди һава шартларында йортларда яшәүчеләр һәм җәяүлеләр өчен куркыныч тудырмаска тиеш.
2. Кышкы вакытта биналар һәм корылмалар хуҗалары (арендаторлары) түбәләрне кардан, боздан һәм боз сөңгеләреннән вакытында чистартуны оештырырга тиеш.
3. Тышкы су агызулы авыш түбәләрнең түбәләрен вакыт - вакыт кардан чистартырга кирәк, калынлыгы 30 см артык булган кар катламы барлыкка килүенә юл куймаска кирәк, ә 0 градус һәм аннан югарырак температурада 10 смдан артык. Түбәләрне чистарту участокларны саклау һәм барлык кирәкле саклык чараларын күрү белән һәм тәүлекнең якты вакытында гына башкарылырга тиеш.

4. Түбәнең башка якларыннан, шулай ук яссы түбәләрдән карны эчке ишегалды территорияләренә ташларга кирәк.
5. Түбәдән җәяүлеләр юлына, җәмәгать транспортын көтү тукталышына, юл өлешенә ташланган кар һәм боз шунда ук җыештырылырга тиеш.

Статья 28

1. Кар һәм бозны өстән ташлаганда, боз сөңгеләрен чокыганда, түбәдә ремонт һәм башка эшләр башкарганда агач һәм куакларның, электр белән тәэмин итүнең һава линияләренең, яктырту һәм элемтә, юл билгеләренең, юл светофорларының, юл киртәләренең һәм юнәлтүче җайланмаларның, җәмәгать транспортын көтү павильоннарының, биналарның декоратив һәм инженерлык элементларының сакланышын тәэмин итә торган чаралар күрелергә тиеш. Күрсәтелгән элементлар зарарланган очракта, алар түбәне чистартучы һәм зарарлаучы як хисабыннан торгызылырга тиеш.

Статья 29

1. Биналарның, корылмаларның түбәләрендә су агымын көйләүче җайланма булырга тиеш, ул агып торган суның җәяүлеләр һәм җәяүлеләр зоналарына турыдан-туры әләгүенә юл куймаска тиеш.Желоблар,су агызгычлар, бүрәнкәләр, су агымы өзелмәслек булырга һәм җыела торган су күләмен үткәрергә исәпләнгән булырга тиеш. Җәяүлеләр зоналары булган биналар ягына чыккан су агымы җәяүлеләр юллары чикләреннән читкә китәргә тиеш.

Статья 30

1. Рөхсәт ителми:
1) биналар һәм корылмалар түбәсендә кар массасы һәм боз сөңгеләре туплануы;
2) бина түбәләреннән боз, кар һәм чүп-чарны су агымы торбалары бүрәнкәләренә ташлау.

Бүлек 8. Өй билгеләрен карап тоту

Статья 31

1. Биналар, корылмалар йорт билгеләре белән җиһазландырылырга тиеш.
2. Биналар, корылмалар унификацияләнгән (форма, зурлык, төсле карар, шрифтлы язу) адреслау билгеләре (аншлаглар һәм номер билгеләре)торак йортлар- подъезд һәм фатир номерлары күрсәткечләре белән җиһазландырылырга тиеш.

Статья 32

1. Аншлаглар Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә бер үк зурлыктагы шрифт белән башкарыла.
2. Аншлагларны урнаштыруга гомуми таләпләр булып тора:
1) урнаштыру урыннарын унификацияләү, урнаштыруның бердәм кагыйдәләрен үтәү;
2) җәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте шартларын, кабул итү дистанцияләрен, биналар архитектурасын, яктыртуны, яшеллекләрне исәпкә алып яхшы күрүчәнлек.

Статья 33

1. Аншлагларны урнаштыру түбәндәге таләпләргә җавап бирергә тиеш:
1) җир өслегеннән биеклек 2,5-3,5 м (хәзерге төзелеш районнарында 5 м);
2) фасадның архитектура детальләреннән азат булган участогында урнаштыру;
3) стенаның вертикаль кучешенә, фасадның архитектура әгъзаларына бәйләү;
4) күрше фасадларда билгеләрне урнаштыруның бердәм вертикаль билгесе;
5) тышкы каплаучы объектларның (агачларның, корылмаларның) булмавы.
2. Номер билгеләре урнаштырылырга тиеш:
1) төп фасадта фасадның уң ягындагы стенада;
2) бер яклы транспорт хәрәкәте булган урамнарда фасад ягында, транспорт хәрәкәте юнәлеше буена якынрак;
3) төп керү урынында уң якта яки тишек өстендә;
4) ишегалды фасадларында квартал эчендәге юл ягыннан стенада;
5) сәнәгать предприятиеләре коймаларында һәм корпусларында төп керү урынының уң ягында, керү урынында;
6) урам чатында фасадның почмак өлешендә стенада;
7) номер билгесе янында бердәм вертикаль кучерештә урнаштырганда;
8) номер билгесе өстендә.
3. Керү һәм фатир номерлары күрсәткечләре ишек уемы өстендә яки ишек уемы тутыру импостында (горизонталь табличка), яки ишек уемының уң ягында 2,0-2,5 м биеклектә (вертикаль күрсәткеч) урнаштырыла.
4. Аншлаглар һәм номер билгеләре чисталыкта һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Аншлагларның һәм номер билгеләренең чисталыгы һәм төзеклеге өчен биналарны карап тоту өчен җаваплы кешеләр җаваплы.

Статья 34

1. Флагштокларны йорт фасадына билгеләнгән тәртиптә расланган проект буенча урнаштырырга кирәк.
2. Янгын гидрантларының урнашу күрсәткечләрен, полигонометрик билгеләрне, геодезия билгеләренең урнашу күрсәткечләрен биналар, камералар, магистральләр һәм суүткәргеч һәм канализация челтәрләре коелары цокольләрендә урнаштырырга кирәк.

Статья 35

1. Йорт һәм номер билгеләренең, аншлагларның, янгын гидрантларының урнашу күрсәткечләренең, полигонометрик билгеләрнең, геодезия билгеләренең урнашу күрсәткечләренең саклануы һәм төзеклеге өчен аларны куйган оешмалар җаваплы.

Статья 36

1.Рөхсәт ителми:
1) номер билгесе янында чыгып торган элмә такталар, консольләр, шулай ук аны кабул итүне кыенлаштыра торган объектлар урнаштыру;

2) номерлы билгеләрне һәм күрсәткечләрне фасадның чыгып торган элементлары янында яки фасадның тирәнәйтелгән участокларында, декор элементларында, кәрнизләрдә, капкаларда урнаштыру;
3) аншлагларны билгеләнгән урыннан ирекле күчерү.

Бүлек 9. Җир участокларын, юлларны, шәхси торак йортларны һәм аларга якын территорияләрне төзекләндерү

Статья 37

1. Җир участоклары территорияләрен карап тоту үз эченә ала:
1) чүп-чардан, яфраклардан, кардан һәм боздан (бозланудан)чистарту;
2) юлларның, күперләрнең, урамнарның, тротуарларның, кичүләрнең, җәяүлеләр территорияләренең йөрү өлешен бозга каршы материаллар белән эшкәртү;
3) карны көрәү һәм себерү;
4) кар һәм боз (боз формацияләрен) кар-боз формацияләрен саклау һәм утильләштерү буенча махсуслаштырылган мәйданчыкларга чыгару;
5) контейнер мәйданчыкларын, барлык төр калдыклар өчен контейнерларны, чүп савытларын, эскәмияләрне, кечкенә архитектура формаларын һәм башкаларны чисталыкта һәм техник яктан төзек хәлдә тоту һәм карап тоту;
6) чүп кабул итү камераларын, контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мәйданчыкларын җыештыру, юу һәм дезинфекцияләү;
7) яңгыр һәм эрегән суларны читкә җибәрү;
8) каты көнкүреш, эре габаритлы һәм башка калдыкларны җыю һәм чыгару;
9) тузан барлыкка килүне киметү һәм һаваны дымландыру өчен территорияне сугару;
10) территориядә гражданнарның гомере һәм сәламәтлеге, физик һәм юридик затлар мөлкәте өчен куркыныч булган, Сосновский балтырганын (химик, механик һәм башкалар) юкка чыгару, юкка чыгару буенча чаралар үткәрү, гражданнар тормышы һәм сәламәтлеге өчен куркыныч булган корыган агачларны һәм яшел утыртмаларны вакытында кисеп алу;
11) Сосновский Балтырганын бетерү буенча чаралар чәчәк ату башланганчы, гербицидлар һәм (яки) арборицидлар белән үсемлек үсентеләрен сиптерү; коры үсемлекләрне кисү, җыю, тамыр системасын казу; туфракны эшкәртү, күпьеллык үләннәр чәчү юлы белән үткәрелергә тиеш;
12) коммуналь билгеләнештәге объектлар, инженерлык коммуникацияләре (корылмалар), юллар, күперләр, җәяүлеләр үтү урыннары төзелгәннән, реконструкцияләнгәннән һәм ремонтланганнан соң төзекләндерүнең бозылган элементларын торгызу, реставрация, археология һәм башка җир эшләре үткәрү;
13) гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә ярашлы рәвештә карау һәм яңгыр кабул итү коеларын (яңгыр канализациясе), җир асты коммуникацияләре коеларын (корылмаларын) карап тоту;
14) төзелеш мәйданчыкларының, шул исәптән төзелеп бетмәгән объектларның коймаларын карап тоту. Эшләр башкарылмаган төзелеп бетмәгән объектлар тиешле эстетик күренешкә ия һәм кешеләрнең һәм транспортның иминлеген тәэмин итүче төзелеш челтәрләре белән ябылырга тиеш;

15) җимерелгән (җимерелгән, сүтелгән) биналарның, корылмаларның җир участокларын коймаларны урнаштыру һәм тоту, чит кешеләрнең территориягә үтеп керү мөмкинлеген һәм (яки) калдыкларны санкцияләнмәгән урыннарга урнаштыру мөмкинлеген булдырмау;
16) шәхси торак йорт яки хуҗалык корылмалары төзелешен җир участогы хуҗасы гамәлгә ашырган очракта, Зур Тигәнәле авыл җирлеге башкарма комитетының язма рөхсәте булганда, йорт хуҗалыгына якын территориядә, шул исәптән урамда, төзелеш материалларын вакытлыча сакларга рөхсәт ителергә мөмкин. Төзелеш материаллары кешеләрнең тормышына һәм сәламәтлегенә зыян китерүне, шулай ук җимерелү, егылу яки башка йогынты нәтиҗәсендә өченче затларның милкенә зыян китерүне булдырмау ысулы белән урнаштырылырга тиеш.

Бүлек 10. Юлларны карап тоту

Статья 38

1. Юлларны карап торуны тәэмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләмәсе нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга муниципаль контрактлар төзегән оешмалар башкара.
2. Юл территорияләрен карап тоту үз эченә ала:
1) юлларны, тротуарларны, ясалма юл корылмаларын, квартал эчендәге юлларны ремонтлау;
2) тротуарлардан (йөтүче зоналарыннан, юллардан) һәм юлның йөрү өлешеннән, ясалма юл корылмаларыннан пычрак, чүп-чар, кар һәм боз (бозлавык) җыю;
3) юл япмаларын юу һәм сугару;
4) газоннар һәм яшеллекләр турында кайгырту;
5) тышкы яктырту тәрәкләрен һәм тимер юл транспортының контакт челтәрен ремонтлау;
6) кече архитектура формаларын ремонтлау һәм буяу;
7) ясалма юл корылмалары составына керүче күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын, тау канауларын һәм ачык лотокларны төзү, ремонтлау һәм чистарту;
8) коймаларны, рәшәткәләрне, турникетларны, кечкенә архитектура формаларын төзү, ремонтлау һәм ел саен буяу.

Статья 39

1. Юридик затларга, шәхси эшмәкәрләргә һәм милекләрендә һәм (яки) файдалануында транспорт чаралары булган гражданнарга транспорт чараларының чиста тышкы кыяфәтен тәэмин итәргә кирәк.

Статья 40

1.Рөхсәт ителми (тыела):
1) йөкне тарттырып кайту;
2) урамнарда рельсларны, бүрәнәләрне, тимер балкаларны, торбаларны, кирпечне, башка авыр әйберләрне, конструкция детальләрен төяү-бушату эшләре вакытында ташлау, шулай ук аларның грунтын юлларда, тротуарларда, бүленгән мәйданчыклардан тыш газоннарда җир эшләре үткәргәндә җыю;

3) каты япмалы юллардан, гусеницалы һәм пневмоходлы машиналар йөртү;
4) квартал эчендәге җәяүлеләр коммуникацияләрендә автотранспортны урнаштыру һәм булуы;
5) моның өчен билгеләнгән урыннардан тыш транспорт чараларын юу;
6) асфальт белән капланган юлларда үз юлы белән гусеницалы механизмлы машиналар хәрәкәте;
7) үз юлы белән авыр, авыр үзйөрешле машиналар һәм механизмнар хәрәкәте, аларның йөрү өлешенә удель авырлыгы билгеләнгән нормалардан һәм күрсәтмәләрдән артык;
8) җир, чүп-чар, сыек төзелеш материаллары, җиңел савыт, брезент яки территорияләрнең пычрануын булдырмаучы башка материал белән капланмаган яфраклар ташу;
9) юлларның йөрү өлешенә һәм аларга якын территориягә кар, боз, пычрак, җитештерү һәм куллану калдыкларын ташлау;
10) юлларда, тротуарларда, газоннарда һәм яшеллекләрдә пычрак, чүп-чар складлау;
11) җылы чорда юлларның һәм тротуарларның йөрү өлешен дымландырмыйча җыештырырга;
12) юлның юл өлешен юганда газоннарга, тротуарларга һәм башка транспорт инфраструктурасы объектларына пычрак һәм чүп-чарны агызырга;
13) юлның йөрү өлешенә, тротуарга транспорт чарасы белән ташу вакытында бетон эремәсе, битум салу, шулай ук аларны бу максатлар өчен билгеләнмәгән транспорт чаралары белән ташу;
14) теләсә нинди сыеклыкны юл өлешенә, тротуарга, кюветка, яшеллекле территориягә ташлау;
15) юлларда, тротуарларда, газоннарда бетон, башка төзелеш эремәләре әзерләү;
16) ел фасылына карамастан, автотранспортны күпкатлы йортның керү тамбуры алдындагы мәйданчыкта, газоннарда һәм яшеллекләрдә, елның вакытына карамастан, балалар, спорт һәм уен мәйданчыкларында, кер киптерү һәм келәмнәрне чистарту мәйданчыгында, тротуарларда, ял итү урыннарында, кешеләрнең күпләп булу урыннарында, пляжларда, скверларда урнаштыру һәм булуы;
17) транспорт чараларының (махсус транспорт чараларыннан тыш) су саклау зоналары чикләрендә урнашуы һәм керүе, аларның юллар буенча хәрәкәт итүеннән һәм юлларда һәм каты япмалы махсус җиһазландырылган урыннарда тукталуыннан тыш;
18) шәхси автотранспорт хуҗаларына кышкы вакытта озак вакыт (2 сәгатьтән артык) транспорт чараларын саклау һәм урнаштыру өчен торак пункт урамнарының һәм ишегалды эчендәге юлларның йөрү өлешен куллану тыела;
19) авыр йөк транспорт чаралары, шулай ук махсус рөхсәтсез махсус техника, Зур Тигәнәле авыл җирлеге территориясен җыештыру вакытында чүп-чарны оешкан рәвештә чыгаруны гамәлгә ашыручы транспорт чараларыннан тыш;
20) төзелеш мәйданчыкларыннан, авария, ремонт һәм башка төр эшләр башкару урыннарыннан автотранспорт тәгәрмәчләре белән туфрак һәм пычракны чыгару;

21) тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар урнаштыру аша юлларның, тротуарларның йөрү өлешен үз белдегең белән ябу;
22) керү (транзит юлдан тыш, йөкләү һәм бушату, дислокация һәм чыгу урынына бару өчен) һәм куркыныч йөкләр (бензовозлар, газ ташучылар) һәм югары куркыныч тудырган башка техниканы ташу өчен билгеләнгән махсус техниканы туктатып тору;
23) йөк транспортын һәм прицепларны, шулай ук милекче йорты ,предприятие оешма территориясеннән тыш башка махсус техниканы (тракторлар, үзйөрешле машиналар) туктату, транспорт чараларын поселок эчендәге махсус юл кырыенда туктату урыннарыннан тыш, пляжларда, ял итү урыннарында, сак зоналарында, яшелләндерелгән территорияләрдә.

Статья 41

1. Юлларны төзекләндерүнең аерым элементларына таләпләр:
1) металл юнәлеш бирүче җәяүлеләр коймаларын һәм тротуар баганаларын сезонлы буяу ел саен кышкы сезон тәмамланганнан соң, төзекләндерү айлыгы уздырылган чорда башкарыла. Буяу алдыннан коймалар ремонтланырга, пычрактан чистартылырга, юылырга һәм грунтлаштырылырга тиеш;
2) Барлык юл билгеләре заказчы билгеләгән срокларда һәм чират тәртибендә юл билгеләрен ясау өчен расланган паспортларга (схемаларга) ярашлы рәвештә башкарылырга тиеш;
3) юлларны билгеләү таләп ителгән төс һәм яктылык - техник характеристикаларны, тоташтыру коэффициентын, эксплуатация чорында мәйдан буенча саклануны тәэмин итәргә тиеш;
4) юл билгеләрен ныгыту конструкцияләре һәм системалары күрү шартларына һәм монтажлау мөмкинлегенә бәйле рәвештә сайлана;
5) юл билгеләре төзек хәлдә тотылырга, вакытында чистартылырга һәм юылырга тиеш;
6) вакытлыча урнаштырылган юл билгеләре аларны урнаштыру кирәклеген китереп чыгарган сәбәпләрне бетергәннән соң бер тәүлек эчендә алына;
7) визуаль-коммуникацион Система элементлары (Транспорт һәм җәяүлеләр хәрәкәте юнәлешләре күрсәткечләре, « Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенең планлаштыру-структура элементлары күрсәткечләре (торак пунктлар, техник объектлар һ.б.), аларга хәрәкәт юнәлешен күрсәтү өчен юлларда һәм транспорт чишелешләрендә урнаштырыла.

Бүлек 11. « Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенең гомуми файдаланудагы территорияләрен карап тоту һәм төзекләндерү

Статья 42

1. Муниципаль берәмлекнең гомуми файдалану территорияләрендә тыела:
1) металл ватыкларын, төзелеш һәм көнкүреш чүп-чарларын, авыл хуҗалыгы продукциясен һәм калдыкларны (печән, салам, тирес), агач кисемнәрен, утынны, комплектланмаган (төзек булмаган) транспорт чараларын урнаштыру, ягулык-

майлау материаллары, нефть продуктлары белән пычратырга, калдыклар чүплекләрен оештырырга;
2) калдыкларны һәм чүп-чарны урнаштыру, калдыкларны җыю өчен махсус урыннар һәм контейнерлардан тыш;
3) стационар булмаган сәүдә объектларын, шулай ук ял итү өлкәсендә хезмәт күрсәтү өлкәсе объектларын (аттракционнар, өстәлеп ясалган батутлар, велосипедлар, роликлар прокаты һәм халыкның ялын һәм күңел ачуын оештыру өчен кулланыла торган башка шундый объектлар) билгеләнгән тәртипне бозып урнаштырырга;
4) махсус билгеләнгән урыннардан тыш, автомототранспорт чараларын юарга һәм чистартырга;
5) коела торган йөкләрне, тузанлы йөкләрне, эретмәләрне, яфракларны, калдыкларны брезент белән яисә юлларның пычрануын булдырмый торган башка материал белән капланмыйча, сыек йөкләрне аларны йөртү өчен билгеләнмәгән транспортта ташу;
6) стационар булмаган объектларны үз белдегең белән урнаштыру;
7) җир эшләрен башкаруга тиешле рөхсәтсез (ордер) эшләр башкарырга;
8)бу максатлар өчен билгеләнмәгән җирләргә җирне, чүп-чарны, калдыкларны, карны, бозны чыгару һәм ташлау;
9) урамнарда, тротуарларда, газоннарда төзелеш материалларын сакларга, квартал эчендәге юлларны һәм илтә торган юлларны гамәлдәге законнарны бозып ябарга;
10) тәмәке, кәгазь, чүп-чарны газоннарга, тротуарларга, урамнар, мәйданнар, ишегаллары территорияләренә, паркларга, скверларга һәм башка җәмәгать урыннарына ташларга;
11) бакча диваннары, эскәмияләр артында утыру, урналарны пычрату, урам яктырту фонарьларын, башка кечкенә архитектура формаларын бозу яки юк итү;
12)себергән чүпне һәм көнкүреш чүп-чарларын кое капкачларына, яңгыр канализациясенең су кабул итү рәшәткәләренә, лотокларга, кюветларга ташларга;
13) чүп-чар, яфрак һәм коры үлән, савытларны, җитештерү калдыкларын, каты коммуналь калдыкларны яндырырга, учаклар ягарга, шул исәптән предприятиеләрнең эчке территорияләрендә һәм шәхси йорт хуҗалыкларында;
14) фасадларны үз белдегең белән үзгәртеп корырга, барлык типтагы гаражларны, утын сарайларын,базларны,утынлыкларны,будкаларны, күгәрченлекләрне, теплицаларны, корылмаларны, коймаларны һәм башка корылмаларны арендага алынган яки милектә булган җир участокларыннан читтә, шулай ук билгесез урыннарда тышкы мәгълүмат йөртүчеләрне, кече архитектура формаларын урнаштырырга;
15) яшеллекләрне йолку, бозу һәм юк итү, агачларга кисемнәр ясау, агачларга гамаклар һәм тирбәлешләр элергә, кер киптерү өчен баулар, аларга кадаклар кагарга;
16) газоннарны зарарлау һәм юк итү;
17) гамәлдәге законнарны бозып, юл япмаларының йөрү өлешенә кар кар көрәргә;

18) йорт хайваннарын, кошларны караусыз һәм озата баручы затларсыз урамнарда, авыл хуҗалыгы җирләрендә, гамәлдәге законнарны бозып, җирлекнең башкарма комитеты билгеләгән йорт хайваннарын һәм кошларын йөртү өчен махсус билгеләнгән урыннардан (көтүлекләрдән) тыш урыннарда булуы;
19) зур габаритлы төзелеш чүп-чарларын, кулланылган көнкүреш техникасын һәм җиһазларын, агач кисәкләрен, яшелчә сабакларын контейнерларга һәм контейнер мәйданчыкларына зур габаритлы чүп-чарны чыгару турында килешү булмаганда һәм гамәлдәге законнарны бозып урнаштырырга;
20) комплектланмаган (төзек булмаган) транспорт чарасын, авыл хуҗалыгы техникасын, прицепларны һәм ярымприцепларны, шул исәптән дәүләт теркәү номерларысыз, гамәлдәге законнарны бозып урнаштырырга һәм сакларга;
21) юынырга, кер юарга һәм хайваннарны юарга, чишмә, кое, сууткәргеч колонкалары янында, елга, күлләр һәм ясалма (декоратив) сулыкларда автотранспорт чараларын юарга;
22) торак йортның янәшәдәге территориядә, йорт яны участогыннан читтә тирес җыю;
23) йорт яны территорияләрендә, урам юлларында, урамнарда, урамнардан читтә һәм бу максатлар өчен бүлеп бирелмәгән башка урыннарда җитештерү һәм куллану калдыкларын, чүплекләрне һәм пычракларны урнаштыру, тутыру, чыгару, агызу. Канализациясе булмаган торак биналарда зур әйберләрнең чокырга эләгүенә комачаулаучы каплагычы,түбе,стеналары һәм рәшәткәле капкачлары булган туалет һәм юыну пычракларын җыю өчен җылытылган чокырлар каралган;
24) йөк ташу, рельсларны, бүрәнәләрне, тимер балкаларны, торбаларны, кирпечне һәм башка авыр әйберләрне тарттырып кайту,төяү- бушату эшләре вакытында ташлау,башмаклы йөрү алымы булган машиналарның каты япмалары булган урамнар буйлап йөртү, квартал җәяүлеләр юллары, тротуарлар һәм газоннар эчендә зур йөк транспортының хәрәкәте һәм тукталышы;
25) автотранспорт тәгәрмәчләре белән торак пункт территориясенә туфрак һәм пычракны чыгару;
26) транспорт чараларын яшелләндерелгән территорияләрдә торак пунктлар чикләрендә (шул исәптән газоннар, чәчәк бакчалары һәм үләнле үсемлекләр белән биләнгән башка территорияләр), балалар һәм спорт мәйданчыкларында, хайваннар йөрү өчен мәйданчыкларда, шулай ук йорт яны территориясендә урнашкан хуҗалык мәйданчыкларында урнаштырырга;
27) йөк транспорты һәм прицеплар, шулай ук башка махсус техника (тракторлар, үзйөрешле машиналар) транспорт чараларын урнаштыру өчен махсус бүлеп бирелгән оешмалар предприятиесе җиреннән, милекченең йорт хуҗалыгы территориясеннән читтә тору.

Бүлек 12. Шәхси торак йортларны карап тоту һәм аларга якын территорияләрне төзекләндерү

Статья 43

1. Шәхси торак йортларның милекчеләре (яки) яллаучылары (алга таба- торак йортларның хуҗалары), әгәр закон яки килешүдә башкасы каралмаган булса, бурычлы :

1) торак йортлар фасадларының, коймаларның , шулай ук йорт хуҗалыгы чикләрендәге башка корылмаларның тиешле торышын тәэмин итәргә һәм аларны ремонтлау һәм буяуны вакытында башкарырга;

2) торак йортта номер билгесе булу һәм аны төзек хәлдә тотарга;

3) караңгы вакытта (алар булганда)яктырту фонарьларын кабызырга;

4) йорт хуҗалыгы территориясен тәртиптә тотарга;

5) йорт хуҗалыгы чикләрендә яшеллекләрне тәртиптә тотарга, куакларны һәм агачларны санитар кисәргә, газүткәргечләрнең, кабель һәм һава электр тапшыру линияләренең һәм башка инженерлык челтәрләренең саклау зонасында агачлар утыртуга юл куймаска;

6) йорт яны җир кишәрлегендә үләнне чабарга;

7) су агымы өчен канауларны һәм торбаларны чистартырга, язгы чорда эрегән суларны үткәрүне тәэмин итәргә;

8) янәшәдәге территориядән чистартылган карны транспорт чараларының йөрүе һәм күзәтүе, инженерлык коммуникацияләренә һәм корылмаларына керү, җәяүлеләр үтүе һәм яшеллекләрнең саклануы тәэмин ителсен өчен җыярга;

9) үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән җир участогы чикләрендә санитар нормаларга ярашлы рәвештә җирле канализация, юыну чокыры, бәдрәф җиһазландырырга, аларны даими рәвештә чистартырга һәм дезинфекцияләргә;

10) каты коммуналь калдыкларны махсус мәйданчыкларда урнаштырылган контейнерларга җыюны башкарырга;

11) билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны вакытында җыюны һәм чыгаруны тәэмин итәргә.

Статья 44

1. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:

1) йорт биләмәсе читендә койма урнаштыру;

2) йорт биләмәләрендә һәм аларга якын территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга;

3) йорт хуҗалыгы территориясендә тирес, күмер, савыт, утын, эре габаритлы калдыклар, төзелеш материаллары җыярга;

4) «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге җирләрендә йорт хуҗалыгы территориясеннән читтә транспорт чараларын юарга;

5) вәкаләтле органнар белән килешмичә йорт хуҗалыгы территориясендә ишегалды корылмалары төзү, чокырлар, бәдрәфләр төзү;

6) әлеге территориянең урам юлларында махсус транспорт һәм урып-җыю техникасына керүне кыенлаштыручы яки аларга комачаулаучы киртәләр урнаштырырга;

7) территорияне төзекләндерү элементларын җимерергә һәм бозарга, сулыкларны пычратырга;

8) йорт хуҗалыгы территориясеннән читтә, «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге җирләрендә комплектланмаган (төзек булмаган) транспорт чарасын саклау һәм урнаштыру;
9) тирә-якны теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә;
10) чүп-чар, кар, боз чүплекләре оештыру.

Бүлек 13. Яңгыр канализациясе челтәрләрен карап тоту

Статья 45

1. Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коелары, җир асты коммуникацияләре коелары, люклар (рәшәткәләр) ябык хәлдә булырга һәм транспортның һәм җәяүлеләрнең куркынычсыз хәрәкәтен тәэмин итүче төзек хәлдә тотылырга тиеш.
2. Яңгыр канализациясе челтәрләренең төзек техник торышы өчен җаваплылык (шул исәптән люкларны, рәшәткәләрне вакытында ябу) эксплуатацияләүче оешмаларга йөкләнә.

Статья 46

1. Кабул итү, тупик, күзәтү һәм башка коеларны һәм камераларны саклау, чистарту һәм техник яктан төзек хәлдә тоту аларның хуҗалары тарафыннан гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә ярашлы рәвештә тәэмин ителә.
2. Хуҗасыз инженерлык коммуникацияләре һәм күзәтү коелары юлларны карап тотуны гамәлгә ашыручы махсус оешмалар тарафыннан тиешле куркынычсыз хәлдә тотылырга тиеш.
3. Яңгыр кабул итүче коелар рәшәткәләре даими рәвештә чистартылган хәлдә булырга тиеш. Аларның үткәрү сәләтен чикләүче рәшәткәләрне һәм коеларны тыгылдырырга, тутырырга ярамый. Яңгыр канализациясенең күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын профилактик тикшерү һәм аларны чистарту елына ике тапкырдан да сирәгрәк башкарылмый. Күзәтү һәм яңгыр кабул итү коеларын чистартканнан соң, чыгарылган пычрануның барлык төрләре махсус мәйданчыкларда кичекмәстән чыгарылырга һәм утильләштерелергә тиеш.

Статья 47

1. Урамнарны, биналарны, корылмаларны су басу, сүүткәргеч, канализация, яңгыр җайланмалары, системалар, челтәрләр һәм корылмалар төзек булмау сәбәпле су агып китүдән бозлар барлыкка килү, шулай ук газоннарга, тротуарларга, урамнарга һәм ишегалды территорияләренә су ташлау, суырту яки агызу рөхсәт ителми.
2. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге » муниципаль берәмлеге территориясендә, вәкаләтле органнар белән килешмичә, суырткыч коелар, парга әйләндерү мәйданчыклары төзү рөхсәт ителми.

Статья 48

1. Күзәтү коелары люклары өслеге юллар, тротуарлар, җәяүлеләр юллары, яшел зоналар белән бер тигезлектә башкарылырга тиеш. Күзәтү коелары люкларының юл өлеше, тротуарлар, җәяүлеләр юллары, яшел зоналар белән өслеге 2 см - дан

артык булмаган, яңгыр кабул итү коелары белән 3 см-дан артык булмаган тоташу дәрәҗәсе тайпылышына юл куела.

Статья 49

1. Капкачлары яки рәшәткәләре җимерелгән яки юк булган коммуникация коелары, ачыкланганнан соң ук, челтәрне эксплуатацияләүче оешма тарафыннан киртәләнергә, тиешле кисәтү билгеләре белән билгеләнергә һәм билгеләнгән срокларда алыштырылырга тиеш.

Статья 50

1. Инженерлык челтәрләрендә планлы эшләр вакытында канализация агынтыларын канализация челтәренең иң якын коеларына, сүүткәргеч суына һәм җылылык челтәрләреннән суны яңгыр канализациясенә (ул булганда) агызу башкарыла. Юлга су ташлау тыела. Башка техник калдыкларны (шул исәптән нефтьле сыеклыкларны, шламнарны һәм тозлы техник суны) ташлау норматив-хокукый актларга һәм технологик регламентларга төгәл туры китереп башкарыла. Агып чыгу нәтиҗәләрен бетерү зыян күргән инженерлык челтәрләре хуҗалары көче һәм акчалары хисабына башкарыла.

Бүлек 14. Техник элемтә чаралары челтәрләрен карап тоту

Статья 51

1. Торак пунктлар чикләрендә биналарны инженер-техник тәэмин итү өчен билгеләнгән кабель элемтә линияләрен, телевидение, радио, Интернет һәм башка шундый челтәрләрне урнаштыру җир асты ысулы белән башкарыла (траншеяләрдә, каналларда, тоннельләрдә).
2. Тышкы коммуникацияләрне биналарга башка ысул белән (һава, җир өстендәге) үткәрү аларны эксплуатацияләүче оешмаларның тиешле техник шартларын алу шарты белән җир астында урнаштыру мөмкин булмаган очракта гына рөхсәт ителә.
3. Асылмалы элемтә линияләрен һәм һава-кабель үтүләрен ныгыту сыйфатында кулланырга ярамый:
1) җәмәгать һәм тимер юл транспорты контакт челтәрләренең һәм тышкы яктырту терәкләренең терәкләрен һәм эленмәләр элементларын;
2) автомобиль юлларын төзекләндерү элементлары: юл коймалары, светофорлар, юл билгеләре урнаштыру өчен билгеләнгән элементлар һәм конструкцияләр;
3) бина һәм корылмаларның фасадлары, түбәләре, стеналары элементлары (төтен чыгару, вентиляция, телевидение һәм радионың коллектив кабул итү системалары антенналары, фронтоннар, козыреклар, ишекләр, тәрәзәләр).
4. Рөхсәт ителми:
1) элемтә кабельләрен бер бинадан икенчесенә һава ысулы белән сузу вакытында юлларны кисеп чыгу;
2) кабель запасларын тарату муфта шкафыннан читтә урнаштырырга.

Статья 52

1. Милекчеләр (хуҗалар) техник элемтә чараларын (кабельләр, кабельләрне ныгыту элементлары, бүлү һәм муфта шкафларын һәм башкалар), шулай ук алар

ярдәмендә тоташтырыла торган техник җайланмаларны тиешле хәлдә (изоляция тышчасы өзелүгә һәм/яки булмауга, буяу булмауга, коррозиягә һәм/яки механик зыянга юл куймаска, чыбыкларның салынуына һәм/яки аларны яктырту һәм электр тапшыру линияләре терәкләренә чорнауга юл куймаска) тиешле хәлдә тотарга тиеш.

Бүлек 15. Тышкы яктырту объектларын (чараларын) карап тоту

Статья 53

1. Тышкы яктырту элементларына: яктырткычлар, кронштейннар, терәкләр, чыбыклар, кабельләр, энергия чыганаклары (шул исәптән җыюлар, туклану пунктлары, идарә итү тартмалары) керә.

Статья 54

1. Торак пунктлар территориясендәге урамнар, юллар, мәйданнар, җәяүлеләр тротуарлары, торак кварталлар, ишегаллары, предприятиеләр, учреждениеләр, оешмалар территорияләре, шулай ук иҗтимагый һәм торак биналарның аншлаглары һәм номер билгеләре, юл билгеләре һәм күрсәткечләре, мәгълүмат элементлары һәм витриналар тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.
2. Урамнарны, юлларны, мәйданнарны, микрорайон территорияләрен тышкы яктырту кичке караңгыда табигый яктырту дәрәҗәсе 20 лк кадәр кимегәндә кабызыла, ә иртәнге эңгер -меңгердә 10 лк кадәр күтәрелгәндә сүндерелә.
3. Торак йортларның подъездларын тышкы яктырту җайланмаларын, йортларның аншлагларын һәм номер билгеләрен һәм урам күрсәткечләрен, шулай ук архитектура-сәнгать яктырту системаларын эшләтеп җибәрү һәм сүндерү урамнарны тышкы яктырту режимында башкарыла.
4. Биналарның һәм корылмаларның милекчеләре, милек формаларына карамастан, закон нигезендә килешенгән проектка ярашлы рәвештә биналарның һәм корылмаларның архитектура-сәнгать яктыртуының булуын һәм эшләвен тәэмин итәргә тиеш.

Статья 55

1. Төп юлларда, мәйданнарда һәм урамнарда эшләми торган яктырткычлар саны 3 проценттан артмаска тиеш, башка территорияләрдә (квартал эчендәге юллар, ишегалды территорияләре) 5 процент.
2. Терекөмешле газ разрядлы лампалар махсус бу максатлар өчен бүлеп бирелгән биналарда сакланырга һәм утильләштерү өчен махсус предприятиеләргә чыгарылырга тиеш. Күрсәтелгән лампаларны чүплекләргә һәм чүп эшкәртү заводларына чыгарырга ярамый.

Статья 56

1. Металл терәкләр, кронштейннар һәм тышкы яктырту җайланмаларының башка элементлары чиста булырга, авышлык, коррозия чыганагы булмаска һәм кирәк булганда милекчеләр (хуҗалар, кулланучылар) тарафыннан буялырга һәм төзек хәлдә тотылырга тиеш. Тышкы яктырту таянычлары, тимер юл

транспортының контакт челтәре таянычлары, саклагыч, аергыч коймалар, юл корылмалары һәм юл җиһазлары элементлары буялырга, язулардан һәм теләсә нинди мәгълүмати-басма продукциядән чистартылырга, төзек хәлдә һәм чисталыкта тотылырга тиеш.

2. Бердәм тышкы яктырту системасына тоташтырылган юл, урам һәм йорт яны яктыртуларын карап тотуны һәм ремонтлауны тәэмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләмәсе нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга муниципаль контракт төзегән вәкаләтле орган яки оешма башкара.

3. Торак йортларның кереш бүлү җайланмаларына тоташтырылган йорт яны яктыртуын саклау һәм ремонтлауны идарәче оешмалар башкара.

4. Яктырту терәкләрендә һәм тимер юл транспортының контакт челтәрендә урнаштырылган барлык элементларның һәм объектларның төзек һәм куркынычсыз торышы һәм канәгатьләнерлек тышкы кыяфәте өчен әлеге терәкләрнең хуҗасы (кулланучысы) җаваплы.

5. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә урнашкан мачталар һәм тышкы яктырту терәкләре, электр тапшыру линияләре һәм югары вольтлы линияләр тирәсендәге территорияләрне җыештыру өчен җаваплылык аларны эксплуатацияләү өчен җаваплы затларга йөкләнә.

6. Трансформатор һәм бүлү подстанцияләренә, автомат режимда эшләүче башка инженерлык корылмаларына (хезмәт күрсәтүче персоналсыз) якын территорияләрне җыештыруны территория хуҗаларына, әлеге объектларның хуҗаларына үткәрергә киңәш ителә.

Статья 57

1. Тышкы яктырту терәкләрен алыштырганда, конструкцияләр өч тәүлек эчендә сүтелергә һәм челтәр хуҗалары тарафыннан чыгарылырга тиеш. Тышкы яктыртуның җимерелгән терәкләрен чыгару юллардагы терәк хуҗасы тарафыннан шундук, калган территорияләрдә мондый ихтыяҗ ачыкланганнан соң (демонтажланганнан соң) бер тәүлек дәвамында башкарыла.

2. Аерым яктырткычларның балкып тору вакыты җитешсезлекләрен торгызу ачыкланганнан яки тиешле хәбәр килгәннән соң 10 тәүлектән артмаска тиеш.

Статья 58

1. Чыбыкларның өзекләре, терәкләрнең, изоляторларның зарарланулары булганда, тышкы яктырту җайланмаларын эксплуатацияләү рөхсәт ителми. Электр үткәргечләре өзелү яки терәкләрнең зарарлануы белән бәйле тышкы яктырту җайланмалары эшендә тәртип бозуларны, ачыкланганнан соң ук кичекмәстән төзәтергә кирәк.

2. Чыбыкларны һәм кабельләрне челтәргә һәм тышкы яктырту җайланмаларына рөхсәтсез тоташтыру һәм тоташу рөхсәт ителми.

Статья 59

1. Тышкы яктырту объектлары яки тышкы яктырту чаралары белән җиһазландырылган объектлар, шулай ук тышкы яктырту объектларына (чараларына) хезмәт күрсәтүче оешмаларның милекчеләре (хуҗалары) бурычлы:

1) урамнарның, юлларның тиешле яктыртылуын, терәкләрнең һәм яктырткычларның, яктырту җайланмаларының сыйфатын күзәтергә, бозылган яки зыян күргән очракта вакытында ремонт ясарга;
2) билгеләнгән тәртип буенча яктырткычны кабызу һәм сүндерүне күзәтергә;
3) тышкы яктырткычны урнаштыру, карап тоту, урнаштыру һәм эксплуатацияләү һәм бизәү кагыйдәләрен үтәргә;
4)тышкы яктырткычларның фонарларын вакытында алыштырырга.

Бүлек 16. Кече архитектура формаларын карап тоту

Статья 60

1. Кече архитектура формаларына керә: монументаль-декоратив бизәү элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү өчен җайланмалар, су җайланмалары, муниципаль җиһазлар, Зур Тигәнәле авыл җирлеге территориясендәге коммуналь-көнкүреш һәм техник җиһазлар.
2. Кече архитектура формаларын карап тоту бирелгән җир кишәрлекләре чикләрендә, гомуми файдаланудагы территорияләрдә хокук ияләре тарафыннан тәэмин ителә-вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин итүче (подрядчы, башкаручы) билгеләмәсе нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга муниципаль контракт төзегән оешма белән контракт (килешү) нигезендә тәэмин ителә.

Статья 61

1. Кече архитектура формалары ияләре бурычлы:
1) кечкенә архитектура формаларын чисталыкта һәм төзек хәлдә тотарга;
2) язгы чорда кече архитектура формаларын планлы тикшерү, аларны иске буяудан, тутыкмадан чистарту, юып, буяу, шулай ук сынган элементларны алыштыру;
3) кышкы чорда кечкенә архитектура формаларын, шулай ук аларга якынлашу юлларын кардан һәм боздан чистартырга;
4) тигез өслекле чикләнгән комлыклар корырга, комлыкларда елга кимендә бер тапкыр комны алыштырырга;
5) балалар, спорт, хуҗалык мәйданчыклары һәм ял итү мәйданчыклары җиһазларының конструктив элементларының ныклыгы, ышанычлылыгы һәм куркынычсызлыгы таләпләренә туры килүен күзәтергә;
6) фонтаннар эшләгән чорда су өслеген чүп-чардан көн саен чистартуны башкарырга.

Статья 62

1. Рөхсәт ителми:
1) максатсыз кечкенә архитектура формаларын куллану (балалар уен мәйданчыкларында олкәннәрнең ял итүе, спорт мәйданчыкларында кер киптерү һ. б.);
2) теләсә нинди мәгълүмати-басма продукцияне кече архитектура формаларына элергә һәм ябыштырырга;
3) кечкенә архитектура формаларын һәм аларның конструктив элементларын вату һәм бозу;
4) фонтаннарда су коену.

Бүлек 17. Стационар булмаган объектларны карап тоту

Статья 63

1. Стационар булмаган объектларны урнаштыру мондый объектларны урнаштыру схемасы буенча муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән тәртиптә башкарыла.
2. Тышкы габаритлары буенча вак ваклап сату челтәре объектының максималь гомуми мәйданы 60 кв. м.
3. Җир участогын арендалау срогы тәмамлангач, стационар булмаган объект арендатор тарафыннан сүтелергә, ә җир участогы азат ителергә һәм башлангыч хәлгә китерелергә тиеш.

Статья 64

1. Стационар булмаган объектларның хуҗалары булган юридик һәм физик затлар бурычлы:
1) аларны ремонтлау һәм бояу. Ремонт проект документациясендә билгеләнгән тышкы күренешне һәм төсне саклауны исәпкә алып башкарылырга тиеш;
2) янәшәдәге территориядә яшеллекләрнең, газоннарның, бордюр ташының, кечкенә архитектура формаларының (алар булганда) саклануын күзәтергә, әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләргә ярашлы рәвештә күрсәтелгән территорияне карап тотарга;
3) стационар булмаган объектлар янында урналар урнаштырырга, кирәк булганда урналарны буярга һәм калдыклардан чистартырга.

Статья 65

1. Рөхсәт ителми:
1) стационар булмаган объектларга пристройлар, козыреклар, навеслар һәм проектларда каралмаган башка конструкцияләр төзү;
2) стационар булмаган объектлар янында сәүдә-суыту җиһазларын кую;
3) стационар булмаган объектларда һәм аларның түбәләрендә савыт-саба, товарлар, детальләр, көнкүреш һәм җитештерү характерындагы башка әйберләрне җыярга, шулай ук стационар булмаган объектларны склад максатлары өчен кулланырга;
4) стационар булмаган объектлар арасындагы янгынга каршы бушлыкларны җиһазлар, калдыклар белән тутырырга;
5) стационар булмаган объектларны биналарның аркаларында, газоннарда, мәйданчыкларда (балалар, ял, спорт, транспорт тукталышлары), суүткәргеч һәм канализация челтәрләренең, торба үткәргечләренең саклау зонасында, шулай ук торак биналарның тәрәзәләреннән, сәүдә предприятиеләре витриналарына кадәр - 20 мдан ким, агач кәүсәсенә кадәр - 3 мдан ким арада урнаштыру.

Бүлек 18. Төзелеш эшләрен башкару урыннарын карап тоту

Статья 66

1. Төзелеш мәйданчыкларын һәм аларга якын территорияләрне карап тоту, ремонт, төзелеш һәм башка эш төрләре тәмамланганнан соң төзекләндерү төзүчегә йөкләнә.
2. Төзелеш, ремонт һәм башка төр эшләр башланганчы тиешле:
1) төзелеш мәйданчыгы территориясенең бөтен периметры буенча Башкарма комитетның хокукый актлары таләпләренә туры китереп типовой койма урнаштырырга;
2) төзелеш мәйданчыгының гомуми тотрыклылыгын, ныклыгын, ышанычлылыгын, эксплуатация куркынычсызлыгын тәэмин итәргә;
3) төзелеш мәйданчыгының тиешле техник торышын, аның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басу продукциясеннән вакытында чистартылуын күзәтергә;
4) төзелеш мәйданчыгы территориясенә кергәндә төзелеш объектының гамәлдәге төзелеш нормалары һәм кагыйдәләре таләпләренә җавап бирүче мәгълүмат щитын урнаштырырга һәм аны тиешле хәлдә тотарга;
5) җәяүлеләр өчен вакытлыча тротуарлар төзелешен тәэмин итәргә;
6) төзелеш мәйданчыгын периметры буенча тышкы яктыртуны тәэмин итәргә;
7) төзелеш мәйданчыгына төзекләндерелгән керү юлларын, мәйданчык эчендәге юлларны һәм урамнарның (юлларның)йөрү өлешенә пычрак һәм чүп-чарны чыгаруны булдырмаучы транспорт чаралары тәгәрмәчләрен чистарту яки юу пунктларын җиһазландырырга;
8) төзелеш мәйданчыгына керү юлларында ябык циклы йөк автотранспорты хәрәкәте маршрутын (10 тоннадан артык) килештерү, юлларның һәм үтү юлларының саклануын тәэмин итәргә;
9) төзелеш мәйданчыгы территориясендә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын җыю өчен контейнерлар һәм (яки) бункерлар булуны тәэмин итәргә;
10) төзелеш мәйданчыгы территориясеннән билгеләнгән тәртиптә каты көнкүреш, эре габаритлы һәм төзелеш калдыкларын чыгаруны оештыруны тәэмин итәргә;
11) төзелеш мәйданчыгы территориясеннән җыелган һәм калдыклар булмаган карны билгеләнгән тәртиптә килешенгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгаруны тәэмин итәргә;
12) эш башкарганда төзелеш мәйданчыгының янәшәдәге территориясен, аңа керү юлларын һәм тротуарларны пычрактан, чүп-чардан, кардан, боздан (елның (кыш, җәй) вакытын исәпкә алып) көн саен җыештыруны тәэмин итәргә;
13) эш башкарганда җир асты инженер коммуникацияләренең, тышкы яктырту челтәрләренең, яшеллекләрнең һәм кече архитектура формаларының саклануын тәэмин итәргә.
3. Төзелеш һәм (яки) ремонт эшләре алып барылуның бөтен чоры дәвамында әлеге Кагыйдәләр таләпләрен үтәргә, шулай ук эш башкарганда җимерелгән һәм зыян күргән юл япмаларын, яшеллекләрне, газоннарны, тротуарларны, авышлыкларны, кечкенә архитектура формаларын торгызырга.
4. Төзелеш материаллары, җиһазлар, автотранспорт һәм күчмә механизмнар, ярдәмче биналар, эшчеләрне һәм хезмәткәрләрне вакытлыча тору өчен көнкүреш

вагончыклары, төзелеш калдыкларының транспорт партияләрен вакытлыча саклау һәм туплау өчен урыннар төзелеш оештыру проектына ярашлы рәвештә төзелеш мәйданчыклары чикләрендә урнаштырыла.

Статья 67

1. Рөхсәт ителми:

1) эш көннәрендә 22.00 сәгатьтән алып 06.00 сәгатькә кадәр, ә ял көннәрендә 22.00 сәгатьтән алып 09.00 сәгатькә кадәр гражданнарның шәхси һәм җәмәгать иминлеген тәэмин итү белән бәйле коткару, авария-тергезелеш һәм башка кичектергесез эшләрдән тыш, тынлыкны бозу белән бергә төзелеш, ремонт, төяү-бушату һәм башка эшләрне оештыру һәм торак зонасы янында уткәрү;

2) Башкарма комитетның тиешле рөхсәтеннән башка юлларның һәм тротуарларның йөрү өлешен тарайту яки ябу;

3) чүп-чарны яндыру һәм төзелеш калдыкларын утильләштерү;

4) грунт, чүп-чар, коела торган төзелеш материалларын, җиңел савытларны, киселгән агачларны юлларны пычратмый торган брезент яисә башка материал белән капламыйча, шулай ук төзелеш катнашмаларын һәм эремәләрен (шул исәптән цемент-ком эремәсен, известь, бетон катнашмаларын) юлга, тротуарга, юл кырыена яисә юлга якын газ полосасына кою мөмкинлеген юкка чыгаручы чаралар күрмичә генә күчереп йөртергә.

Бүлек 19. Җирләү урыннарын карап тоту

Статья 68

1. Этик, санитар һәм экологик таләпләргә туры китереп бирелгән җирләү урыннарын тоту федераль закон таләпләренә һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән җирләү урыннарын тоту кагыйдәләренә ярашлы рәвештә башкарыла.

2. Җирләү урыннарын санитар рәвештә тәэмин итүчене (подрядчы, башкаручы) билгеләү нәтиҗәләре буенча әлеге төр эшләрне башкаруга муниципаль контракт төзегән оешма башкара.

Статья 69

1. Җирләү урыннарын карап тоту таләпләре:

1) зиратлардагы җәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Җәмәгать бәдрәфләре территориясендәге урналар чистартылырга тиеш;

2) зират территориясендәге чүп контейнерлары һәм урналар чистартылырга тиеш. Калдыклар тупланган саен, 3 көнгә бер тапкырдан да сирәк булмаган вакытта чыгарылырга тиеш;

3) авария хәлендәге һәм ауган агачлар булырга тиеш түгел. Авария хәлендәге агачлар киселергә тиеш;

2. Кышкы чорда җирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

1) зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз калдыклары булмаган тигез кар булырга булырга мөмкин;

2) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозга каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юлларның һәм тротуарларның йөрү өлешен эшкәртү кар яуганнан соң ук башланырга тиеш;
3) беренче чиратта карны чыгару, бозны вату һәм үзәк һәм керү юлларыннан кар-боз җыелмаларын бетерү;
4) җирләү урыннарының җәяүлеләр зоналарында бозга каршы материаллар кулланырга, юллардан чистартылган тозлы карны һәм бозны каберләргә, газоннарга, куакларга өяргә ярамый.
3. Җәйге чорда җирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:
1) үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм күмелгән урыннарда гомуми файдаланудагы башка территорияләр төрле пычранулардан чистартылырга тиеш;
2) яшеллекләрне санитар кисү, чүп үләннәрен агач-куаклык үсемлекләрен бетерү буенча чаралар ел саен үткәрелергә тиеш.
4. Җирләү урынын, кабер өстенә куелган корылманы (хачлар, һәйкәлләр, плитәләр, склеплар һ.б.) карау, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, башка карауны тормыш иптәше, туганнары, үлгән кешенең законлы вәкиле яки санитар таләпләрне мәҗбүри үтәп башка кеше башкара.

Бүлек 20. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышларын карап тоту

Статья 70

1. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау тукталышларын (алга таба тукталыш) гамәлдәге төзелеш нормаларына һәм кагыйдәләренә, шулай ук әлеге Кагыйдәләргә ярашлы рәвештә тукталышны урнаштыру өчен бирелгән җир участогының хокук иясе (алга таба хуҗасы) карап тота.

Статья 71

1. Хуҗалар бурычлы:
1) тукталыш территорияләренең бөтен периметры буенча механик тәэсирләргә һәм тышкы мохит тәэсирләренә чыдам булырга тиешле койма урнаштырырга;
2) тукталышларның тиешле техник торышын, аларның чисталыгын, пычрактан, кардан, боздан, мәгълүмати-басу продукциясеннән вакытында чистартылуын күзәтергә;
3) Материалларны җыюга, комплектланмаган транспортны, тукталыш территорияләрендә һәм тукталышларга якын территорияләрдә төрле конструкцияләрне саклауга юл куймаска;
4) саклау урыннарын дежур персонал өчен биналар белән җиһазландырырга. Тукталыш территорияләрендә гомуми мәйданы 10,0 квадрат метрдан артмаган, җиңел типтагы конструкцияләрдән эшләнгән, тышкы стеналарны нейтраль төсләр гаммасының заманча бизәү материаллары белән бизәгән капиталь булмаган объектлар урнаштырырга рөхсәт ителә;

5) тукталыш территорияләрен гамәлдәге нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә туры килгән яктылыкны тигез бүлүне тәэмин итүче тышкы яктырту белән җиһазландырырга;
6) тукталыш территорияләрендә проектта каралмаган башка капиталь һәм вакытлыча биналар, корылмалар, сәүдә павильоны, киосклар, навеслар һ. б. төзелешенә юл куймаска;
7) тукталыш территорияләрендә автомобильләр юуга һәм ягулык-майлау материаллары агып торган автомобильләр тукталышына юл куймаска;
8) санитар һәм янгынга каршы кагыйдәләрне үтәп, тукталыш территорияләрен тотарга;
9) даими рәвештә санитар эшкәртү үткәрергә (проектта каралган мәйдан чикләрендә), калдыкларны җыю өчен контейнерлар (урналар) урнаштырырга, үләннәрне даими рәвештә чабуны һәм каты көнкүреш калдыкларын, карны чыгаруны тәэмин итәргә;
10) каты япмалы тукталышка керү юлларын махсус, автостоянка урнашкан урынны һәм хезмәт күрсәтүне билгеләүче, билгеләр, шулай ук гамәлдәге дәүләт стандартлары таләпләренә ярашлы билгеләр белән җиһазландырырга;
11) инвалидларның тукталышлар территориясенә киртәсез керүен тәэмин итү һәм инвалидларның махсус автотранспорт чараларын һәм инвалидларны һәм (яки) инвалид балаларын йөртүче транспорт чараларын парковкалау өчен урыннарның ким дигәндә 10% ын (ә бер урыннан ким түгел) бүлеп бирү. Мөмкинлекләре чикләнгән кешеләр махсус автотранспорт чараларын парковкалау урыннарыннан «Россия Федерациясендә инвалидларны социаль яклау турында» 24.11.1995 елгы 181-ФЗ номерлы Федераль законның 15 статьясы нигезендә бушлай файдаланалар.

Бүлек 21. Йорт хайваннарын һәм кошларын карап тоту

Статья 72

1. Һәрбер хайван хуҗаның милке булып тора һәм, һәр милек кебек үк, закон белән саклана. Хайванны хуҗасыннан суд карары буенча гына тартып алырга мөмкин.
2. Йорт хайваннарын һәм кошларны тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш. Йорт хайваннары һәм кошлар китергән зыян өчен җаваплылыкны аларның хуҗалары РФ гамәлдәге законнары нигезендә җавап тоталар.
3. Йорт хайваннары хуҗалары шәхсән үз йорт хайваннары экскрементларын җыештыралар һәм утильләштерәләр.

Статья 73

1. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге халкы тарафыннан авыл хуҗалыгы хайваннарын (сыерлар, сарыклар, кәҗәләр, дуңгызлар һәм башкалар) һәм кошларны йорт яны участоклары булган шәхси торак йортлар территорияләрендә тоту рөхсәт ителә.

2. Барлык продуктив хайваннар (эре мөгезле терлек, кәҗә, сарык, дуңгыз, ат) биркалау юлы белән хайван хуҗалары булган гражданнарның яшәү урыны буенча ветеринария учреждениеләрендә мәҗбүри теркәлергә,ел саен кире теркәлергә тиеш.
3. Йорт хайваннарын көтү җирле үзидарә органнарының норматив-хокукый акты белән билгеләнгән көтү урыннарында, хуҗасы күзәтүе астында яки аның кушуы буенча башка кеше тарафыннан рөхсәт ителә.
4. Йорт хайваннарын йөртү 7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр рөхсәт ителә. Башка вакытта йөргәндә хуҗалар урамнарда һәм йорт ишегалларында тынлыкны тәэмин итү өчен чаралар күрергә тиеш.
5. Этне йөртү бәйләү (этне тотып торучы башка җайланма), муенса һәм битлек кулланып башкарылырга тиеш, өч айга кадәрге эт балаларын һәм махсус сумкада (контейнерда) яки аларны йөртүче кешенең кулында булса, вак зурлыктагы этләрне йөртү очракларыннан тыш. Закон нигезендә теркәлгән этнең муенсасында аның идентификацион номеры күрсәтелергә тиеш. Этләрне чылбырсыз йөртү торак пунктлар чикләреннән читтә, шулай ук этләрне йөртү урыннарында рөхсәт ителә, алар янында мондый йөрүне рөхсәт итүче билгеләр урнаштырылган.
6. Хуҗалар йорт хайваннары һәм кошлары экскрементлары белән ишегалларын, тротуарларны, урамнарны, паркларны, газоннарны, балалар мәйданчыкларын, скверларны, мәйданнарны, шулай ук торак йортларның подъездларын пычратуга юл куймаска тиеш. Этләр, мәчеләр һәм башка вак хайваннарны йөрткәндә, хуҗаның үзендә йорт хайваннарының табигый тизәкләрен тулысынча җыештыруны тәэмин итүче кирәк-яраклар булырга тиеш, алар мәйданчыклардагы чүп контейнерларына ташланырга тиеш.
7. Этне чылбырдан бары тик йөрү урыннарында гына җибәрергә мөмкин. Махсус бүлеп бирелгән мәйданчыклар булмаганда, җирле үзидарә органнарының норматив-хокукый акты белән билгеләнгән буш җирләрдә, калкулыкларда һәм башка урыннарда йөрергә рөхсәт ителә.
8. Этләрне яхшы киртәләнгән мәйданчыкларда яки муниципаль берәмлек территориясе артында гына өйрәтергә мөмкин.
9. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә йорт хайваннарын һәм кошларын көтү тыела (йорт яны территорияләрендә, газоннарда, паркларда һәм скверларда үз белдегең белән терлекләрне йөртү һәм көтү рөхсәт ителми). Йорт хайваннарын юллар буенча тәүлекнең якты вакытында гына куып чыгарырга кирәк, шул ук вакытта аларны мөмкин кадәр юлның уң чигенә якынрак юнәлтергә кирәк. Йорт хайваннарын асфальт белән капланган юлларда, туфрак юллар һәм сукмаклар буенча куып йөрү мөмкинлеге булганда, йөртү тыела.
10. Йорт хайваннарын урамда калдырганда, терлек хуҗалары яшеллекләрне бозудан килгән зыянны һәм терлек көтүенә киткән чыгымнарны каплыйлар.
11. Йорт кәҗәләре бары тик йорт яны территориясендәге загоннарда яки көтүлектә хуҗалар күзәтүе астында гына тотылырга тиеш.

Статья 74

1. Рөхсәт ителми:

1) хайваннарны балалар мәйданчыкларына, мәктәп территорияләренә, балалар бакчаларына, ашханәләргә, поликлиникаларга, азык-төлек кибетләренә кертергә;

2) йорт хайваннарын пляжларда йөртү һәм сулыкларда коендыру;

3) тыю язуы булганда хайваннарны учреждениеләргә кертертү;

4) хайваннарны һәм кошларны торак пунктлар территориясендә озатып йөрүчедән башка чыгарырга;

5) этләрне алкоголь, наркотик яки токсик исерек хәлдә булган кешеләр, шулай ук яшьләре яки сәламәтлекләре аркасында этләрнең хәрәкәтләрен контрольдә тота алмаган һәм аларның агрессив тәртибен туктата алмаган кешеләр йөртергә;

6) этләрне 14 яшькә кадәрге кешеләр белән йөртү, кечкенә этләрне йөртү очракларын исәпкә алмаганда;

7) йорт хайваннарын һәм кошларын балконнарда, лоджияләрдә, торак йортларның гомуми файдалану урыннарында (якындагы фатирлар коридорларында, баскыч ячейкаларында, чердакларда, подвалларда һәм башка ярдәмче биналарда) даими тоту;

8) йорт хайваннарын торак пункт территориясендә махсус чаралар (күргәзмәләр һ.б.) уздыру урыннарыннан тыш, моның өчен билгеләнгән урыннардан тыш асрау.

Статья 75

1. Бал кортлары белән аерым умарталарны җир кишәрлекләрендә урнаштыру түбәндәге таләпләрне үтәгәндә рөхсәт ителә:

1)балавыз эшкәртү предприятиеләреннән, кондитер һәм (яки) химия продукциясе җитештерү буенча предприятиеләрдән, аэродромнардан, хәрби полигоннардан, тимер юлларга бүлеп бирелгән полоса чикләреннән, 110 кВ һәм аннан да югарырак көчәнешле электр тапшыру линияләреннән, медицина оешмаларыннан, мәдәният оешмаларыннан, мәгариф эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешмалардан, балаларның ял итү һәм аларны сәламәтләндерү оешмаларыннан, балалар өчен социаль хезмәтләрдән, социаль тернәкләндерүгә мохтаҗ балигъ булмаганнар өчен махсуслаштырылган учреждениеләрдән ким дигәндә 100 м ;

2) торак пунктларда яки гражданнар үз ихтыяҗлары өчен бакчачылык яки яшелчәчелек алып барган территорияләрдә (алга таба - бакчачылык яки яшелчәчелек территориясе) урнашкан күрше җир кишәрлекләре чикләреннән 3 метрдан да ким булмаган, летоклары әлеге участоклар чикләреннән каршы якка юнәлтеп яисә умарталыкларны күрше җир кишәрлекләреннән 2 метрдан да ким булмаган биеклектәге тоташ койма белән аеру шарты белән летокларының ераклыгы һәм юнәлеше буенча чикләүләрсез;

3) башка төр хайваннар, шул исәптән кошлар тотылган биналардан 3 метрдан да ким булмаган, бу биналардан каршы якка летокларын юнәлтү юлы белән яки, башка төр хайваннар, шул исәптән кошлар тотылган биналардан умарталарны аеру шарты белән, летоклары ераклыгы һәм юнәлеше буенча чикләүләрсез, 2 метрдан да ким булмаган биеклектәге тоташ койма белән аерып. Бу таләп башка

тәр хайваннар, шул исәптән торак пунктлар яки бакчачылык яки бакчачылык территорияләре чикләреннән тыш урнаштырылган кошлар тотылган биналарга кагыла (хуҗалыкларда тотылган хайваннардан тыш).

Статья 76

1. Йорт хайваннары һәм кошлар хуҗалары бурычлы:

1) терлекчелек продуктларының ветеринария-санитария ягыннан хайваннар авыруларын кисәтүне һәм куркынычсызлыкны тәэмин итүче хуҗалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, әйләнә-тирә мохитне терлекчелек калдыклары белән пычратуга юл куймаска, шулай ук ел саен яңадан теркәү чорында мәҗбүри дәвалау-профилактика чараларын үткәрергә;

2) хайваннарның кайда булуларын даими контрольдә тоту, аларның Зур Тигәнәле авыл җирлеге территориясендә булуына юл куймау;

3) хайваннар авырганда һәм аларның үлеме очрагында, шулай ук аларның гадәти булмаган тәртибе булганда ветеринария учреждениеләре белгечләренә кичекмәстән хәбәр итәргә. Алар килгәнче авыру билгеләре булган хайваннарны изоляцияләргә;

4) ветеринария белгечләре таләпләре буенча хайваннарны тикшерү, диагностик тикшеренүләр, саклагыч прививкалар һәм дәвалау-профилактика эшкәртүләре өчен бирергә.

Статья 77

1. Үлгән терлекләрне җирләү махсус оешма тарафыннан махсус билгеләнгән урында башкарыла.

Статья 78

1. Үз территориясендә сакчы этләре булган оешмалар бурычлылар:

1) этләрне гомуми нигездә теркәү;

2) этләрне нык бәйләгечтә тоту;

3) килүчеләрнең хайваннарга керү мөмкинлеген булдырмау;

4) этләрне эш туктатылганнан соң яхшы киртәләнгән территориядә яки гомуми файдалану территориясеннән киртәләнгән территориядә, территориягә кергәндә кисәтүче язу булганда гына бәйдән ычкындырырга.

Статья 79

1. Җәмәгать урыннарында караучылары булмаган караучысыз калган хайваннар тотылырга тиеш.

2. Караучысыз хайваннарны тоту мондый хайваннарны тапкан махсуслаштырылган предприятие яки җирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү буенча башка кеше тарафыннан башкарыла ала.

3. Караучысыз хайваннарны тоту буенча чараларны гамәлгә ашыру хайваннарга гуманлы мөнәсәбәт һәм җәмәгать әхлагы нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

4. Рөхсәт ителми:

1) хайваннарны фатирлардан һәм шәхси йортлар территориясеннән судның тиешле карарысыз тартып алырга;

2) этләрне кибетләрдә, даруханәләрдә, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләрендә һ. б. бәйдән ычкындырырга;
3) ветеринария органнары күрсәтмәсез тозаклар һәм башка тоту чаралары куллану.

Бүлек 22. Бәйрәмчә бизәү

Статья 80

1. Зур Тигәнәле авыл җирлеге территориясен бәйрәмчә бизәү дәүләт, шәһәр һәм милли бәйрәмнәр, мөһим вакыйгалар белән бәйле чаралар үткәрү чорында башкарыла.
2. Бәйрәм бизәлеше дәүләт һәм муниципаль флаглар, лозунглар, гирляндалар, паннолар, декоратив элементлар һәм композицияләр, стендлар, трибуналар, эстрада урнаштыруны, шулай ук бәйрәм иллюминациясе җайланмасын үз эченә ала.
3. Бәйрәм бизәлеше элементларын әзерләгәндә һәм урнаштырганда юл хәрәкәтен көйләүнең техник чараларын төшерергә, зарарларга һәм начарлатырга ярамый.
4. Мәдәни мирас объектларында, шулай ук аларның территорияләрендә һәм мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында бәйрәм һәм тематик бизәлешне монтажлау мәдәни мирас объектларын аларның компетенциясе кысаларында һәм гамәлдәге законнарга ярашлы рәвештә саклау буенча Татарстан Республикасы Комитеты белән килештерелергә тиеш.

Бүлек 23. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен жыештыру тәртибе

Статья 81

1. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен жыештыру һәм карап тоту:
1) җәйге чорда 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр;
2) кышкы чорда 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр;
3) күрсәтелгән сроклар Башкарма комитет тарафыннан һава шартларына бәйле рәвештә төзәтелә ала.
2. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен жыештыру түбәндәге эшләрне үткәрү юлы белән тормышка ашырыла:
1) җирлекне карап тоту, жыештыру буенча системалы эшләр;
2) Башкарма комитетның хокукый актларына ярашлы рәвештә бердәнбер массакүләм чаралар (өмәләр).
3. Жыелган чүп - чар, себерелгән чүп, яфраклар, чабылган үлән, ботаклар билгеләнгән таләпләргә туры китереп чыгарылырга тиеш.
4. Оешма һәм учреждение биналарына якын территорияләрне, сәүдә объектларын жыештыру оешманың үз көче һәм үз акчалары хисабына башкарыла.

Шәхси торак һәм хуҗалык корылмаларына якын территорияләрне җыештыруны әлеге күчемсез милек объектлары хуҗалары башкара.

Статья 82

1. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен җыештыру җәйге чорда «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясенең пычрануын һәм тузанлануын киметү максатыннан «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясен юып, су сибеп,себереп һәм карап тоту буенча башка эшләр башкару юлы белән башкарыла һәм үз эченә ала:

1) ясалма япма белән капланган территорияләрне себерү (коры һава торышында су сибү), урам-юл челтәре объектларын һәм яңгыр канализациясе белән җиһазландырылган ясалма япма белән капланган башка территорияләрне тузаннан һәм пычрактан юу (механик һәм кул белән 23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр башкарыла). Юл япмаларын, мәйданнарны, тротуарларны һәм башка ясалма япма белән капланган территорияләрне юып чыгару япманың бөтен киңлегенә башкарыла;

2) яңгыр канализациясе рәшәткәләрен чистарту;

3) барлык территориядән чүп җыю;

4) ел саен, 1 июньгә кадәр (датаны Башкарма комитетның тиешле хокукый акты белән күчерергә мөмкин), кече архитектура формаларын, бакча һәм урам җиһазларын, урналарны, спорт һәм балалар мәйданчыкларын, коймаларны, бордюрларны буяу;

5) үләнне вакыт-вакыт чабу (үләннең биеклеге 10 см артык булганда) һәм чабылган үләнне тәүлек дәвамында җыю;

6) яфраклар төшү чорында тәүлегенә бер тапкыр коелган яфракларны җыю һәм чыгару;

7) территорияләрне, шул исәптән сәүдә объектлары, оешмалар һәм предприятиеләр янында автотранспорт парковкасы урыннарын җыештыру, ул 8.00 сәгатькә тәмамланырга тиеш;

8)юудан соң бордюр янындагы лотокларны җыештыру.

Статья 83

1. Яфрак төшү чорында территорияләрне җыештыру өчен җаваплы оешмалар урамнар һәм юллар буйлап газоннардан коелган яфракларны җыялар һәм чыгаралар. Агачларның һәм куакларның төп өлешенә яфраклар җыю тыела, җылылык сөюче үсемлекләрне җылыту очракларыннан тыш.

Статья 84

1. Кышкы чорда гомуми файдаланудагы территорияләрне җыештыру үз эченә ала:

1) юл япмаларын һәм тротуарларны кардан чистарту;

2) тайгаклык яки бозлавык барлыкка килгәч -җәяүлеләр зоналарына, баскычларга ком сибү, юл япмаларын бозлавыкка каршы материал белән эшкәртү;

3) язгы чорда -карны йомшарту һәм эрегән суларны читкә җибәрүне оештыру.
2. Авыл территориясендә башкарыла торган җыештыру эшләренең технологиясе һәм режимнары, һава шартларына карамастан, транспорт чараларының һәм җәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.
3. Кышкы чорда җәяүлеләр тротуарларын, җир өсте юлларын, баскычларны җыештыру үзенчәлекләре:
1) җәяүлеләр тротуарлары, җир өсте юллары, баскычлар күрсәтелгән корылмаларның җәяүлеләр өлеше киңлегенә яңа төшкән кардан чистартылырга тиеш. Кар беткәннән соң чистарту вакыты тугыз сәгатьтән артмаска тиеш;
2) интенсив кар яуган чорда (тәүлегенә 10 -15 см яңа төшкән кар) җәяүлеләр тротуарлары, баскычлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә һәм чистартылырга тиеш;
3) бозлавык барлыкка килгәч, бозлавыкка каршы материаллар белән беренче чиратта баскычлар, аннары тротуарлар эшкәртелә. Бозга каршы материаллар белән эшкәртү вакыты тайгаклык ачыкланганнан соң дүрт сәгатьтән артмаска тиеш;
4) калдыклар һәм химик реагентлар белән пычранмаган юеш карны газонга яки бу максатлар өчен алдан билгеләнгән урыннарга, яшелләкләр саклану һәм эрегән сулар агымын тәэмин итү шарты белән җыярга рөхсәт ителә. Җыелган карның биеклеге 0,8-1,2 м дан артмаска тиеш.;
5) кышкы чорда юллар, бакча диваннары, урналар һәм кече архитектура формаларының башка элементлары, подъездларга, сәүдә павильоннарына, кибетләргә керү тамбурлары, шулай ук алар алдындагы һәм ян-якларындагы киңлек, аларга керү юллары кардан һәм боздан чистартылырга тиеш.

Статья 85

1. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә рөхсәт ителми (тыела):
1) урамнарда, мәйданнарда, яшелләкләр белән капланган участокларда, скверларда, паркларда, газоннарда, пляжларда һәм башка гомуми файдаланудагы территорияләрдә пычрату;
2) гамәлдәге законнарга ярашлы рәвештә җирләү урыннарыннан тыш гомуми файдаланудагы территорияләрдә мемориаль каберлек корылмалары (истәлекле корылмалар, коймалар) урнаштырырга;
3) бу максатлар өчен каралмаган урыннарда, шул исәптән муниципаль җәмәгать транспорты маршрутларының соңгы пунктларында транспорт чараларын юарга, салонны чистартырга һәм техник хезмәт күрсәтергә;
4) биналарны һәм корылмаларны төзекләндерү элементларын, һәйкәлләрне, мемориаль такталарны, агачларны, куакларны, кече архитектура формаларын һәм башка төзекләндерү элементларын җимерергә һәм бозарга, шулай ук аларны үз белдеге белән үзгәртеп корырга, үзгәртеп төзергә һәм күчерергә;
5) язулар язу, рәсемнәр ясау, мәгълүмат-басма продукциясен ябыштыру һәм элгәндә, җәмәгать транспортын көтү тукталышларына, стеналарга, баганаларга, коймаларга (коймаларга) һәм бу максатлар өчен каралмаган башка объектларга граффити салу;

6) күчеп йөрүче милекне чикләрдән һәм (яки) бирелгән җир участоклары коймаларыннан читтә сакларга;
7) тараны, сәнәгать товарларын һәм башка сәүдә әйберләрен тротуарларда, газоннарда, юлларда һәм сәүдә объектларына якын территорияләрдә урнаштырырга һәм җыярга;
8) йортларның, оешмаларның һәм учреждениеләрнең янәшәдәге территорияләрендә чүплекләр һәм пычраклар салу һәм агызу җайланмаларын урнаштыру, җитештерү һәм куллану калдыкларын урам юлларына, йорт яны территорияләренә, яшеллекләргә чыгару;
9) «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге җирләрендә (кар чүплекләрен урнаштыру өчен билгеләнгән участоклардан тыш) кар массасын (карны)туплау, урнаштыру һәм җыю;
10) шәһәр территориясендә, шул исәптән предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр һәм шәхси йорт хуҗалыклары территорияләрендә теләсә нинди калдыкларны яндыру.

Статья 86

1. Калдыклар (чүп-чар, кар, туфрак һ.б.) «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә билгеләнгән урыннардан тыш ташланган очракта, мондый бозуларга юл куйган кешеләр ачыкланган бозуларны бетерү буенча чаралар күрәләр.
2. Калдыкларны санкцияләнмәгән урыннарга урнаштырган кешеләр үз хисабына әлеге территорияне җыештырырга һәм чистартырга, ә кирәк булганда җир участогын рекультивацияләргә тиеш. Әгәр 3 тәүлек эчендә рөхсәтсез урында калдыклар урнаштырган зат билгеләнмәгән булса, калдыкларны бетерү һәм санкцияләнмәгән чүплек территорияләрен рекультивацияләү әлеге территорияне җыештыру өчен җаваплы оешмалар (яки әлеге төр хезмәтләр күрсәтү килешүдә каралган очракта калдыкларны чыгаруны гамәлгә ашыручы махсуслаштырылган оешма) тарафыннан башкарыла.
3. Билгеләнгән тәртиптә бирелмәгән һәм муниципаль милектә булган җир участокларында (территорияләрдә) стихияле рәвештә барлыкка килгән чүплекләрне бетерү вәкаләтле орган тарафыннан тәэмин ителә.

Бүлек 24. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын җыештыру

Статья 87

1. Җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын (алга таба юлларны) җыештыру даими рәвештә юл өлешен, тротуарларны, парковкаларны (парковка кисәләрен), җәмәгать транспортын көтү тукталышларын, ясалма юл корылмаларын пычрактан, чүп - чардан, кардан һәм боздан чистарту буенча чаралар комплексын үз эченә ала.
2. Язгы-җәйге чорда юлларны җыештыру- юуны, сугаруны, тузанлылыкны бетерүне, себерүне һ.б. үз эченә ала.
Көзге-кышкы чорда юлларны җыештыру чүп-чарны, карны һәм бозны, пычракны җыештыруны һәм чыгаруны, юлларга ком-тоз катнашмасы сибүне, тротуарларга коры ком сибүне күздә тота.

3. Экстремаль шартларда юлларны җыештыру өчен вәкаләтле орган тарафыннан юлларны җыештыру буенча чаралар комплексын күздә тоткан авария хәлендәге эш планы әзерләнергә тиеш.

Статья 88

1. Юлның йөрү өлешен, күчеп йөрү һәм резерв полосаларын, юлларның лотковый зоналарын, юлларны себерү (алдан дымландырып) көндезге вакытта 8.00 дән 21.00 гә кадәр, ә транспортның интенсив хәрәкәте булган урамнарны төнге вакытта 23.00 дән 7.00 гә кадәр башкарыла.
2. Юлның бөтен киңлегенә, мәйданнарның, урамнарның һәм юлларның ясалма япмаларын, ясалма юл корылмаларын төнге (23.00 сәгатьтән 7.00 сәгатькә кадәр) һәм көндезге (7.00 сәгатьтән 23.00 сәгатькә кадәр) юалар. Юлны юганда, эссе көннәрдә (һава температурасы 25 градустан югары булганда) тротуарларга, газоннарга, җәмәгать транспортын көтү тукталышларына, биналарның якын урнашкан фасадларына, сәүдә объектларына һ.б. су агымы белән себерелгән чүпне һәм чүп-чарны чыгарырга ярамый. Юл өлешен сугару 12.00 сәгатьтән 16.00 сәгатькә кадәр ике сәгать аралыгында башкарыла.
3. Юл буенда урнашкан урналарны чистарту көненә бер тапкырдан да сирәк түгел, тукталыш мәйданчыкларында көнгә ике тапкыр башкарыла.
4. Автобусларны көтү тукталышлары, автобусларның туктау-борылыш мәйданчыклары тулысынча чүп-чардан чистартылырга тиеш.
5. Җәмәгать транспортының соңгы туктау-борылыш мәйданчыклары калдыкларны җыю өчен контейнерлар белән җиһазландырыла. Җәйге чорда мәйданчыклар пычрактан һәм тузаннан чистартыла, кышкы чорда карны чистарту һәм чыгару башкарыла, бозлавык вакытында бозга каршы материаллар белән эшкәртү үткәрелә.

Статья 89

1. Җәмәгать транспортын көтү павильоннары тузансыз, буялган һәм юылган, санкцияләнмәгән мәгълүмати-басма продукциядән, граффитидан чистартылган булырга тиеш. Кышкы чорда кардан чистартылырга тиеш. Җәмәгать транспортын көтү павильонын җыештыру җәйге чорда аена сигез тапкырдан да ким булмаска тиеш, кышкы чорда кирәк булганда.

Статья 90

1. Аерым элементлар буенча җәйге юл җыештыру таләпләре:
1) юлның йөрү өлеше төрле пычраклардан тулысынча чистартылырга һәм бөтен киңлеккә юылырга тиеш. Көйләү сызыклары белән билгеләнгәнүзәк, резерв полосалары даими рәвештә комнан һәм вак чүп-чардан чистартылырга тиеш;
2) ике метрлы лотковый зоналарда туфрак-ком калдыклары һәм пычранулар булырга тиеш түгел. Кечкенә генә ком кисәкчәләре һәм төрле вак чүп-чар белән пычрануга юл куела, алар махсус машиналарның эш циклы арасында барлыкка килергә мөмкин;
3) тротуарлар һәм аларда урнашкан җәмәгать транспортын көтү тукталышлары туфрак-ком калдыкларыннан, төрле чүп-чардан тулысынча чистартылырга һәм юылырга тиеш. Җыештыру цикллары арасында барлыкка килергә мөмкин булган ком һәм вак чүп-чар белән аерым пычранулар рөхсәт ителә;

4) юл кырыйлары зур габаритлы калдыклардан һәм башка чүп-чардан чистартылырга тиеш;
5) аергыч полосалар даими рәвештә бөтен өслегендә комнан, пычрактан һәм вак чүп-чардан чистартылырга тиеш. Тавыштан саклаучы стеналар, металл коймалар, юл билгеләре һәм күрсәткечләр елына ким дигәндә ике тапкыр юылырга тиеш. Газоннар рәвешендә эшләнгән бүлү полосалары чүп-чардан чистартылырга тиеш, үлән катламының биеклеге 10 см-дан артмаска тиеш;
6) юллар бүленеше полосасында үлән катламының биеклеге 10 см-дан артмаска тиеш.

Статья 91

1. Кышкы чорда юлларны җыештыру үз эченә ала:
1) юлны кардан һәм боздан чистарту, җәмәгать транспортын көтү тукталышларын, карны себерүне, валларга күчерүне һәм карны чыгару;
2) юлны, тротуарларны, җәмәгать транспортын көтү тукталышларын кар ява башлаганнан мизгелдән һәм бозлавык барлыкка килүгә бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртү;
3) юлларның йөрү өлешеннән кар билгеләнгән тәртиптә Башкарма комитет җитәкчесе боерыгы белән килештерелгән махсус билгеләнгән урыннарга чыгарылырга тиеш;
4) юллар, тротуарлар, парковкалар (парковка кесәләре), җәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан карны җыештыру кар катламы барлыкка килүгә даими рәвештә башкарылырга тиеш;
5) кар яуган вакытта тротуарларда урнашкан җәмәгать транспортын көтү тукталышларын җыештыру тәүлегенә ике тапкыр башкарылырга тиеш. Җәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан, юл чатыннан, җәяүлеләр үтү урыннарыннан кар тәүлек дәвамында чыгарылырга тиеш;
6) юлларның йөрү өлешен механикалаштырылган ысул белән (җыю техникасы комплекслары) җыештырганда һәм кар валлары барлыкка килгәндә, валларны җәяүлеләр үтү урыннарында, парковкалар (парковка кесәләре), җәмәгать транспортын көтү тукталышлары, үтү юллары алдынан күчерергә кирәк;
7) юлларның һәм аларга тоташкан тротуарларның йөрү өлешеннән чистартылган кар киң урамнарда, мәйданнарда һәм проспектларда аергыч полосага, юл кырые булган юлларда, юл кырыенда, калган урамнарда юлның прилотка өлешенә (юлның киңлегенә бәйле рәвештә урамның бер яки ике ягыннан) күчерелә һәм валлар формалаштырыла;
8) юл чатында, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында, җәяүлеләр үтү урыннарында, яңгыр кабул итү коелары урнашкан урыннарда кар валлары чистартыла: юл чатында - юл чаты киңлегендә, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында - утырту мәйданчыгы озынлыгында, җәяүлеләр үтү урыннарында - җәяүлеләр үтү юлы киңлегенә, әмма 5 метрдан да ким булмаган урыннарга, яңгыр кабул итү урыннарында коелар 1,5 метрдан да ким түгел, кар валының киңлеге 2 метрдан артмаска тиеш;
9) карны чыгару беренче чиратта күперләрдән һәм юл үткәргечләрдән, җәмәгать транспортының маршрут хәрәкәте булган тар юллардан һәм урамнардан,

пассажир транспорты тукталышларыннан һәм җәяүлеләр һәм транспорт чараларының туплануы мөмкин булган башка урыннарыннан башкарыла;
10) кар яуган вакытта юлның йөрү өлешеннән кар махсус билгеләнгән урыннарга чыгарылырга тиеш, алар билгеләнгән тәртиптә, ул тәмамланганнан соң алты сәгатьтән дә соңга калмыйча килештерелгән. Махсус билгеләнгән урыннар керү юллары, яктырту, көнкүреш биналары һәм коймалар белән җиһазландырыла;
11) юлларны җыештырганда тышкы яктырту тирәкләренең, терәк янындагы щитларның, идарә итү шкафларының һәм башка корылмаларның, агачларның, куакларның саклануын, шулай ук юл буйлап механикалаштырылган кар җыю вакытында яшеллекләрнең саклануын тәэмин итәргә кирәк.

Статья 92

1. Рөхсәт ителми (тыела):
1) квартал эчендәге юллардан, ишегалды территорияләреннән, предприятие, сәүдә оешма территорияләреннән, төзелеш мәйданчыкларыннан, объектларыннан һәм аларга якын территорияләрдән 8.00 сәгатьтән соң, шулай ук юл өлешен җыештыручы зат яки оешма белән килешү булмаганда чистартыла торган кар, боз чыгарырга яки юлның йөрү өлешенә күчерергә;
2) техник тоз һәм сыек хлорлы кальцийны бозга каршы реагент буларак тротуарларда, җәмәгать транспортын көтү тукталышларында, паркларда, скверларда, ишегалларында һәм башка җәяүлеләр зоналарында һәм яшеллекләр белән территорияләрдә кулланырга;
3) роторлы рәвештә ком-тоз катнашмалары белән пычранган карны, шулай ук җыелган бозны газоннарга, чәчәк бакчаларына, куакларга һәм башка яшеллекләргә бәрдерү һәм күчерү;
4) кар эретү станцияләренә яки махсус билгеләнгән урыннарга җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычранган карны кабул итү;
5) билгеләнгән тәртиптә килешмәгән урыннарда карны чыгару һәм саклау.
2. Кар валлары формалашуга юл куелмый:
1) юллар һәм урамнар киселешендә бер тигезлектә һәм тимер юл кичүләре янында күрү өчпочмагы зонасында;
2) җәмәгать транспортын көтү тукталышларыннан 20 метр якынрак;
3) транспорт коймалары яки югары бордюр белән җиһазландырылган юл участокларында;
4) тротуарларда;
5) янәшәдәге территорияләргә керү юлларында (ихаталар, квартал эчендәге юллар һәм йорт яны территорияләре).

Бүлек 25. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарын җыештыру, санитар карап тоту һәм төзекләндерү

Статья 93

1. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарына түбәндәгеләр керә:
1) мәйданнар, парклар, скверлар, бульварлар, яр буйлары, урманнарда оештырылган ял итү урыннары, пляжлар;

2) актив ял итү һәм тамаша чаралары урыннары стадионнар, уен комплекслары, ачык сәхнә мәйданчыклары һ. б.;
3) сәүдә объектлары территорияләре- ваклап сату базарлары, сәүдә комплекслары, стационар булмаган вак ваклап сату челтәре, җәмәгать туклануы, социаль - мәдәни билгеләнештәге объектлар комплекслары театрлар, кинотеатрлар һ. б.

Статья 94

1. Мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын һәм башка гомуми файдаланудагы территорияләрне җыештыру:
1) мәйданнарны, паркларны, скверларны, бульварларны, яр буйларын җыештыру 23.00 сәгатьтән 8.00 сәгатькә кадәр башкарылырга тиеш. Көндез патруль урналарын һәм чүп җыю урыннарын җыештыру һәм чистарту үткәрелә;
2) кышкы чорда паркларда, бакчаларда, скверларда, бульварларда, яр буйларында һәм башка ял итү зоналарында юлларны җыештырганда, яшеллекләр саклану һәм эрегән сулар агымын тәэмин итү шарты белән, химик реагентлар булмаган карны алдан билгеләнгән урыннарга вакытлыча туплау рөхсәт ителә.

Статья 95

1. Пляжны чистарту һәм санитар карап тоту (йөзү урыны):
1) Пляж ябылганнан соң төп чистарту ярны, киенү бүлмәләрен, яшел зонаны чистарту һәм бәдрәфләрне чистарту һәм дезинфекцияләүне үз эченә ала. Көндез патруль җыештыру һәм чүп-чар җыю урыннарын чистарту үткәрелә. Каты көнкүреш калдыклары көн саен 8.00 сәгатькә кадәр чыгарыла;
2) пляж территориясе урналар белән җиһазландырыла. Урналар арасындагы ара 40 метрдан артмаска тиеш;
3) пляжлар җәмәгать бәдрәфләре белән җиһазландырыла. Җәмәгать бәдрәфеннән су коену урынына кадәр ара 50 метрдан да ким булмаска һәм 200 метрдан да артык булмаска тиеш;
4) пляжның өске катламын йомшарту, чүп-чарны, башка калдыкларны бетерү һәм аннан соң комны тигезләү көн саен башкарылырга тиеш;
5) су коену өчен билгеләнгән урыннарда кер юу һәм хайваннарны су коендыру тыела.
2. Каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төземичә пляжны (су коену урыннарын) ачу рөхсәт ителми.

Статья 96

1. Ваклап сату базарларын җыештыру һәм санитар карап тоту:
1) ваклап сату базарлары территорияләре (алга таба базар) төзекләндерелергә, бәдрәфләр, хуҗалык һәм контейнер мәйданчыклары, контейнерлар һәм урналар белән җиһазландырылырга, яңгыр һәм эрегән сулар агымы өчен каты тышлыкларга һәм авышлыкларга ия булырга, шулай ук суүткәргеч һәм канализациягә ия булырга тиеш;

2) базар территориясен һәм аның тирәсендәге территорияне төп җыештыру ул ябылганнан соң башкарыла. Көндез патруль җыештыру һәм каты көнкүреш калдыклары белән тулган чүп җыю урыннарын чистарту башкарыла;
3) елның җәйге чорында базар территориясендә атна саен дымлы җыештыру мәҗбүри рәвештә башкарыла;
4) базар территориясе 40 кв. м мәйданга исәпләнгән бер урна белән җиһазландырыла, өстәвенә, алар арасындагы ара прилавка линиясе буенча 10 м дан артмаска тиеш.
2. Базар территориясендә һәм аның янында урнашкан сәүдә һәм көнкүреш хезмәт күрсәтү оешмалары, предприятиеләре, киосклар, сәүдә палаткалары һәм павильоннар эшчәнлеге каты көнкүреш калдыкларын чыгару һәм урнаштыру буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү һәм кар чыгару буенча хезмәтләр күрсәтүгә килешү төзелмичә рөхсәт ителми.

Статья 97

1. Сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектларын җыештыру һәм санитар карап тоту:
1) Сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектлары территорияләрен тулысынча җыештыру тәүлегенә ике тапкырдан да ким булмаган күләмдә (иртән һәм кич) башкарыла. Көндез патруль урналарын һәм чүп җыю урыннарын җыештыру һәм чистарту үткәрелә;
2) сәүдә һәм (яки) җәмәгать туклануы объектларына керү урынында кимендә ике урна урнаштырыла;
3) вакытлыча урам сәүдәсе урыннарында 10 м радиуста янәшәдәге территорияләрне җыештыру үткәрелә, газоннарда һәм тротуарларда савытларны һәм товарларны җыюга юл куймаска;
4) калдыкларны чыгару тәэмин ителә.
2. Башка сәүдә мәйданчыклары территорияләрен, стационар булмаган вак ваклап сату челтәре объектлары комплексларын, социаль-мәдәни билгеләнештәге объектларны җыештыру елның җылы вакытында мәҗбүри алдан сугару белән ябылганнан соң башкарыла. Агымдагы җыештыру көн дәвамында башкарыла. Көн саен каты көнкүреш калдыкларын чыгару тәэмин ителә.

Статья 98

1. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарын төзекләндерү:
1) кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннары территориясендә төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге түбәндәгеләрне үз эченә ала: каты катлам элементлары (плиткалы түшәм яки асфальт рәвешендә), өслекләрне тоташтыру элементлары, яшелләндерү, эскәмияләр, урналар һәм чүп-чар өчен кече контейнерлар, урам техник җиһазлары, яктырту җиһазлары, архитектура-декоратив яктырту җиһазлары, мәгълүмат йөртүчеләр, яшелләндерү участокларын саклау элементлары (металл коймалар, махсус төр тышлыклар һ. б.);

2) ял итү һәм күпләп булу урыннарының барлык территорияләре, пляжлардан тыш, каты япма яки чәчелгән үләннәр яки яшеллекләр белән үсемлекләр булырга тиеш;
3) кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарында яшелләндерү участокларын чәчәк түтәлләре, газоннар, ялгыз, төркемле, гади утыртулар, вертикаль, күп катлы, мобиль яшелләндерү формалары рәвешендә проектларга кирәк;
4) кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннары бәдрәфләрне урнаштыру һәм тоту таләпләрен үтәп җиһазландырылган һәм эшләүче бәдрәф кабиналары белән комплектланырга тиеш;
5) пычрануга карап, кешеләрнең ял итү яки күпләп булу урыннарында фонтаннарны, буаларны, елга ярларын чистартырга кирәк;
6) массакүләм чаралар үткәргәндә аларның оештыручылары чараны үткәрү урынын, аңа якын территорияләрне җыештыруны һәм бозылган төзекләндерүне торгызуны тәэмин итәргә тиеш. Чараны үткәрү урынын, аңа якын территорияләрне җыештыру һәм бозылган төзекләндерүне торгызу тәртибе билгеләнгән тәртиптә чараны уздыруга тиешле рөхсәт алу стадиясендә билгеләнә.
2. Кешеләрнең ял итү һәм күпләп булу урыннарында кешеләргә рөхсәт ителми:
1) савытларны һәм сәүдә җиһазларын моның өчен билгеләнмәгән урыннарда саклау;
2) территорияне җитештерү һәм куллану калдыклары белән пычрату;
3) автотранспорт чараларын юарга һәм ремонтларга, эшкәртелгән ягулык-майлау сыеклыкларын агызу;
4) автостоянкалар, гаражлар, аттракционнар оештыру, билгеләнгән тәртипне бозып реклама конструкцияләре урнаштыру;
5) газоннарга, табигый һәм ясалма яшелләндерү объектларына зыян китерү;
6) кечкенә архитектура формаларына зыян китерергә һәм аларны билгеләнгән урыннардан күчер;
7) өстәлләрдә һәм эскәмия арттларында утыру;
8) сыек ризык калдыкларын, сатуратор җайланмаларыннан, ачыткы һәм сыра цистерналарыннан суны тротуарларга, газоннарга һәм юлларга агызу;
9) законсыз автотранспорт чараларының түләүле тукталышларын оештыру;
10) стационар булмаган объектларны үз белдегең белән урнаштыру;
11) тротуарларның асфальт-бетон япмасын, янәшәдәге яшел зоналарның бөтенлеген һәм территорияләрне төзекләндерүнең башка элементларын бозу;
12) территориядә сәүдә-суыту җиһазларын кую;
13) идарәче оешмалар белән каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен калдыкларны контейнерларга (бункерларга) урнаштыру турында килешү булмаса, каты көнкүреш калдыкларын һәм төзелеш чүп-чарларын халыктан каты көнкүреш калдыкларын җыю өчен билгеләнгән контейнерларга (бункерларга)салу.

Бүлек 26. Күпфатирлы йортның йорт яны территориясен җыештыру, карап тоту һәм төзекләндерү

Статья 99

1. Йорт яны территориясен җыештыру:

1) җыештыру түбәндәге тәртиптә башкарылырга тиеш: тротуарларны, җәяүлеләр юлларын җыештыру, (бозлавык һәм тайгаклык очрагында ком белән сибү), ә аннары ишегалды территорияләрен җыештыру;

2) җыештыру, кар яуган вакытта кар чистартудан тыш, 8.00 сәгатькә кадәр үткәрелә;

3) механикалаштырылган җыештыруны көндез машиналарның тизлеге 4 км/сәг. кадәр булганда үткәрергә рөхсәт ителә.

Статья 100

1. Җәйге җыештыру:

1) йорт яны территорияләрен җәйге җыештыру: кул белән яки махсус машиналар ярдәмендә себерү, юу яки сугару башлыча иртә, иртәнге, һәм кичке, сәгатьләрдә башкарылырга тиеш;

2) тротуарларны юуны турыдан-туры прилотка полосасы белән чиктәш ачык тротуарларда һәм биналардан урамның йөрү өлешенә таба гына башкарырга кирәк;

3) көннең эссе вакытында тротуарларга су сибү кирәк булганда, әмма тәүлегенә ике тапкырдан да сирәк булмаган вакытта башкарылырга тиеш.

Статья 101

1. Кышкы чистарту:

1) түбәләрдә җыелган кар вакытында җиргә ташланырга һәм прилотка полосасына күчеп китәргә, ә киң тротуарларда биеклеге 1,0-1,5 м дан артмаска тиеш булган валларга формалашырга тиеш;

2) җыелган кар тротуарлардан юл өлешенә, прилотка полосасына, ә ишегалларында җыю урыннарына күчеп торырга тиеш;

3) квартал эчендәге юллардан күчерелгән карны борт ташына параллель урнашкан өемнәргә һәм валларга салырга яки юл буйлап, кагыйдә буларак, роторлы кар чистарткычлар ярдәмендә җыярга кирәк, шул ук вакытта карның биеклеге 1,5 м-дан артмаска тиеш;

4) 6 метрдан артык киңлектәге тротуарларда, урамнарның йөрү өлешеннән газоннар белән аерылган, карны тротуарның уртасына күчерергә рөхсәт ителә;

5) карны валларга һәм өемнәргә салу эшләре тротуарларда кар яуганнан соң сигез сәгатьтән дә соңга калмыйча, ә калган территорияләрдә 20 сәгатьтән дә соңга калмыйча тәмамланырга тиеш;

6) ишегалларында, квартал эчендәге юлларда, газоннарда һәм җәяүлеләр хәрәкәтенә һәм автотранспорт йөрүенә комачауламаган ирекле территорияләрдә, яшеллекләрне саклауны һәм 1,5 м биеклектәге эрегән суларны читкә алып китүне тәэмин иткәндә җыелган карны җыярга рөхсәт ителә;

7) тротуарларны һәм квартал эчендәге юлларны кул белән җыештырганда кар хәрәкәтләндерүче астына җыелырга тиеш, аннан соң аны тыгызлау өчен кар катламы калдырырга тиеш;

8) тайгаклык барлыкка килгәч, юл япмаларын ком - тоз катнашмасы белән эшкәртү 0,20,3 кг/м норма буенча бүлүчеләр ярдәмендә башкарылырга тиеш;
9) эшкәртелгәннән соң барлыкка килгән йомшартылган бозны ачык туфракка, агачлар астына яки газоннарга эләгүенә юл куймастан, күчерелергә яки себерелергә тиеш.

Статья 102

1. Яз җитү белән:
1) эрегән суны нормаль чыгару өчен кирәк булган урыннарда су агымын тәэмин итү өчен канауларны юып чистарту;
2) эрегән суны яңгыр челтәренең люкларына һәм кабул итү коеларына системалы рәвештә күчерү;
3) кар эреп беткәч, ишегалды территорияләрен чүп-чардан, калган кардан һәм боздан чистарту.

Статья 103

1. Күп фатирлы йортның йорт яны территориясен (алга таба йорт яны территориясе) карап тоту үз эченә ала:
1) даими җыештыру;
2) күзәтү һәм яңгыр кабул итү коелары, дренажлар, лотоклар, үткәрү торбалары люкларын һәм рәшәткәләрен ремонтлау һәм чистарту;
3) инженерлык челтәрләренең күзәтү коеларына, янгын су белән тәэмин итү чыганакларына (гидрантларга, сулыкларга һ. б.) киртәсез керүне тәэмин итү;
4) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны җыю һәм чыгару;
5) яшелләндерү һәм булган яшелләкләрне карау;
6) кече архитектура формаларын карап тоту, агымдагы һәм капиталь ремонтлау.

Статья 104

1. Барлык төр калдыклар контейнерларга һәм бункерларга җыелырга тиеш, алар су үткәрми торган тышлыклы контейнер мәйданчыкларында каты көнкүреш калдыклары туплану нормаларына ярашлы рәвештә кирәкле күләмдә урнаштырыла.

Статья 105

1. Күпфатирлы йортларда яшәүче гражданнар бурычлы:
1) йорт яны территорияләрендә чисталыкны һәм тәртипне саклау;
2) каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны махсус контейнерларга һәм йорт яны территорияләрендә урнашкан махсус мәйданчыкларга гына урнаштырырга.

Статья 106

1. Идарәче оешмалар, торак милекчеләре ширкәтләре, торак кооперативлары яки башка махсус кулланучылар кооперативлары тәэмин итәргә тиеш:
1) йорт яны территорияләрен 8.00 сәгатькә кадәр җыештыру һәм көн дәвамында чисталыкны саклау;

2) каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар урнаштыру, контейнерның хуҗасын күрсәтеп;
3) расланган график буенча каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны чыгару;
4) контейнерларны (бункерларны) һәм контейнер мәйданчыкларын, аларга керү юлларын чисталыкта һәм төзек хәлдә тоту;
5) подъездларга керү урыннарында чүп-чар урналары, эскәмияләр урнаштыру һәм аларны вакытында чистарту;
6) территорияне сезонлы эксплуатациягә әзерләү, шул исәптән су агымын тәэмин итү өчен канавканы юып чистарту, эрегән суларны яңгыр челтәренең люкларына һәм кабул итү коеларына системалы рәвештә күчерү, кар эреп беткәннән соң территорияне чистарту һәм башка кирәкле эшләрне башкару;
7) тайгак участокларны ком-тоз һәм (яки) махсус бозлавыкка каршы катнашмалар белән эшкәртү;
8) яшеллекләрнең саклануы һәм аларны тиешле карау;
9) тышкы яктырту чараларын төзек хәлдә тоту һәм аларны караңгы төшкәч кабызу;
10) җәйге вакытта һәм коры һава торышында көн саен яки расланган график буенча газоннарны, чәчәк түтәлләрен, агачларны һәм куакларны сугару;
11) газоннарның саклануы һәм бөтенлеге, аларда төзелеш материаллары, ком, чүп-чар, боз кисәкләре һ. б. җыймау;
12) агачлар һәм куакларны яңа утырту, юллар челтәрен үзгәртеп планлаштыру һәм җиһазларны билгеләнгән тәртиптә килешенгән проектлар буенча гына урнаштыру, агротехник шартларны үтәү.

Статья 107

1. Йорт яны территориясендә рөхсәт ителми:
1) яфракларны, калдыкларны һәм чүп-чарны яндыру;
2) хуҗалык мәйданчыгыннан тыш керләр, киемнәр, келәмнәр һәм башка әйберләр элү;
3) контейнер мәйданчыкларына керү юлларын томалау;
4) урамнарның һәм юлларның йөрү өлешенә, тротуарларга, газоннарга һәм яшел зоналарга контейнерлар (бункерлар) урнаштыру;
5) йорт яны территорияләренә үз белдегең белән коймалар кую;
6) үз белдегең белән ишегалды корылмалары һәм бакчалар төзү;
7) йорт яны территориясен металл ватыклары, көнкүреш һәм төзелеш калдыклары һәм материаллары, шлак, көл һәм башка җитештерү һәм куллану калдыклары белән тутыру, савытларны җыю һәм саклау;
8) чүп-чар түгү, калдыклар һәм чүп-чар ташлау;
9) транспорт чараларын биналар читендә, кер киптерү һәм келәмнәрне чистарту мәйданчыкларында, балалар мәйданчыкларында, газоннарда, бордюрларга керү белән, җәяүлеләр коммуникацияләрендә, җылылык камераларында, канализация люкларында, елның вакытына карамастан яшеллекләре булган территорияләрдә, автомобильләр йөрүенә, җәяүлеләр йөрүенә киртәләр тудыручы башка урыннарда, территорияне җыештыру, ашыгыч хезмәтләр автомашиналары,

башка махсус транспорт, чүп җыю машиналарының чүп контейнерларына керү юлына парковкалау һәм саклау;
10) автотранспорт чараларының түләүле тукталышын оештыру;
11) тимер-бетон блоклар, баганалар, коймалар, шлагбаумнар, объектлар, корылмалар һәм башка җайланмалар урнаштыру аша квартал эчендәге юлларны үз белдегең белән ябу;
12) машина юу, ягулык һәм майлар агызу, тавыш сигналларын, тормозларны һәм двигательләрне көйләү;
13) кеше сәламәтлегенә һәм әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты ясаучы теләсә нинди эш башкару;
14) йорт яны территориясенең ишегалды эчендәге юллары буенча транспортның транзит хәрәкәтен гамәлгә ашыру.
2. Торак йортның тәрәзәләре һәм фатирларга керү урыннары урнашкан ишегалды ягыннан җәмәгать билгеләнешендәге урыннар өчен материаллар, продукция төяү рөхсәт ителми. Торак йортларның тәрәзәләре булмаган кире ягында, җир асты тоннельләреннән яки ябык дебаркадерлардан, юллар ягыннан башкарырга кирәк. Торак биналарда урнашкан оешмаларның турыдан-туры эшләвенә бәйле төяү-бушату яисә башка эшләр башкару мөмкин булмаган очракта, югарыда күрсәтелгән чикләүләр нигезендә, әлеге оешмаларга югарыда күрсәтелгән торак объектлар белән идарә итүче оешмалар белән килешү төзергә кирәк.
3. Транспорт чараларының ишегалды эчендә урнашуы һәм булуы кешеләрнең, шулай ук җыештыру һәм махсус техниканың тоткарлыксыз хәрәкәтен тәэмин итәргә тиеш.

Статья 108

1. Йорт яны территорияләрен яшелләндерү:
1) йорт яны территорияләрен яшелләндерү, яшеллекләрнең саклануын гамәлдәге закон таләпләренә ярашлы рәвештә идарәче оешмалар тәэмин итә;
2) йорт яны территориясен яшелләндергәндә, торак йортларның стеналарыннан җәелүе 5м га кадәр булган агачка 5 м - дан ким булмаска тиешлеген исәпкә алырга кирәк. Зуррак агачлар өчен ара 5 м-дан артык булырга тиеш, куаклар өчен 1,5 м. Куакларның биеклеге беренче кат биналарының тәрәзә уемының аскы кырыеннан артмаска тиеш.

Статья 109

1. Һәр йортның территориясендә булырга тиеш:
1) кием киптерү, кием, келәм һәм көнкүреш әйберләрен чистарту өчен хуҗалык мәйданчыгы;
2) олылар ял итү мәйданчыгы;
3) төзек һәм травма алу куркынычы булмаган инвентарь белән тәэмин ителгән, балалар өчен уен һәм (яки) спорт мәйданчыклары.
2. Әгәр участок территориясенең зурлыгы рөхсәт итсә, участок чикләрендә этләр йөрү өчен мәйданчык урнаштырылырга мөмкин.

Статья 110

1. Хуҗалык мәйданчыгында кием киптерү җайланмасы белән баганалар, кием киптерү өчен штангалар, эскәмияләр, ком белән тартма, чүп урналары, эскәмияләр булырга тиеш. Мәйданчыкны тере койма белән сакларга кирәк. Мәйданчыкларны, ял итү урыннары җиһазлары элементларын урнаштыру һәм төзекләндерү билгеләнгән таләпләргә туры китереп башкарылырга тиеш.
2. Йорт подъездлары алдындагы мәйданчыклар, юл һәм җәяүлеләр юллары каты катлаулы булырга тиеш. Каты катлаулар төзегәндә эрегән һәм яңгыр суларының ирекле агымы мөмкинлеге каралырга тиеш.

Статья 111

1. Торак йортларга кертелгән җәмәгать билгеләнешендәге биналарның керү урыннары йортның торак өлешеннән аерым булырга тиеш, шул ук вакытта персоналның автотранспорт тукталышы ишегалды территориясеннән читтә урнашырга тиеш.

Бүлек 27. Шәхси торак төзелеше территорияләрен җыештыру

Статья 112

1. Шәхси торак йортларның милекчеләре (яки) яллаучылары (алга таба торак йортларның хуҗалары), әгәр закон яки килешүдә башкасы каралмаган булса, башкаралар:
1) торак йортлар фасадларының, коймаларның (коймаларның), шулай ук йорт хуҗалыгы чикләрендәге башка корылмаларның тиешле хәле, аларны вакытында ремонтлау һәм буяу;
2) торак йортта тиешенчә урнаштырылган номер билгесе;
3) йорт хуҗалыгы территориясен тәртиптә тоту һәм тиешле санитар хәлдә тотуны тәэмин итү;
4) йорт хуҗалыгы чикләрендә яшеллекләрне тәртиптә тоту, куакларны һәм агачларны санитар кисү, газүткәргечләрнең, кабель һәм һава электр тапшыру линияләренең һәм башка инженерлык челтәрләренең саклау зонасында агачлар утыртуга юл куймау;
5) су агымы өчен канауларны һәм торбаларны чистарту, язгы чорда эрегән суларны үткәрүне тәэмин итү;
6) үзәкләштерелгән канализация булмаганда бирелгән җир участогы чикләрендә санитар нормаларга ярашлы рәвештә җиһазлар җирле канализация, юыну чокыры, бәдрәф, аларны даими рәвештә чистарту һәм дезинфекцияләү;
7) каты коммуналь калдыкларны махсус мәйданчыкларда урнаштырылган контейнерларга җыю;
8) билгеләнгән тәртипкә ярашлы рәвештә каты көнкүреш һәм эре габаритлы калдыкларны вакытында җыю һәм чыгару.
2. Шәхси торак төзелеше территориясендә рөхсәт ителми:
1) чүп үләннәре белән пычрату;
2) "йорт яны" территориясен теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә;
3) йорт чикләреннән читтә койма урнаштыру;

4) йорт хуҗалыклары территорияләрендә һәм аларга якын территорияләрдә яфракларны, теләсә нинди калдыкларны һәм чүп-чарны яндырырга;
5) күмер, савыт, утын, эре габаритлы калдыклар, төзелеш материаллары, йорт хуҗалыгы территориясе артында җыярга;
6) ишегалды корылмалары төзү, йорт хуҗалыгы территориясе артында чокырлар төзү;
7) бу территориянең урам юлларында махсус транспорт һәм җыю техникасына керүне кыенлаштыра торган яки аңа керүне тыя торган киртәләр урнаштырырга;
8) территорияне төзекләндерү элементларын җимерергә һәм бозарга, сулыкларны пычратырга;
9) комплектсыз (төзек булмаган) транспорт чарасын йорт хуҗалыгы территориясеннән читтә сакларга;
10) тирә-юньне теләсә нинди калдыклар белән чүпләргә;
11) су түгү җайланмаларын урнаштырырга, сыек пычракларны агызырга, җитештерү һәм куллану калдыкларын юл өлешләренә чыгарырга.

Бүлек 28. Территорияне төзекләндерү элементларына таләпләр

Статья 113

1. Территорияне төзекләндерүнең аерылгысыз компоненты булган территорияне төзекләндерү элементлары гамәлдәге закон таләпләренә ярашлы рәвештә проект документациясендә эшләнергә һәм каралырга тиеш. Мәдәни мирас объектларын саклау зоналарында урнашкан территорияләрне төзекләндерү элементларына проект документациясе мәдәни мирас объектларын саклау, куллану, популярлаштыру һәм дәүләт саклау өлкәсендә вәкаләтле органнар белән килештерелә. Озак вакытлы яки даими кулланыла торган территорияне төзекләндерүнең стационар элементлары аларны кул белән күчерү мөмкинлеген булдырмас өчен беркетелергә тиеш.
2. Төзекләндерү элементларын, шул исәптән аларны торгызу һәм ремонтлау эшләрен, төзекләндерү элементлары хуҗалары башкара.

Бүлек 29. Яшелләндерү

Статья 114

1. Яшел үсентеләр территорияне төзекләндерүнең мәҗбүри элементы булып тора. Төзекләндерү эшләре алып барганда, булган яшел үсентеләрне максималь саклау кирәк.
2. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә яшелләндерүнең ике төре кулланылырга мөмкин: стационар үсемлекләрне туфракка утырту һәм мобиль үсемлекләрне махсус күчмә савытларга (контейнерлар, вазоннар һ.б.) утырту. Стационар һәм мобиль яшелләндерү архитектура-ландшафт объектларын (газоннар, бакчалар, чәчәк түтәлләре, куаклар һәм агачлар белән мәйданчыклар һ.б.) табигый һәм ясалма рельеф элементларында, түбәләрдә (түбә яшелләндерү), биналар һәм корылмалар фасадларында (вертикаль яшелләндерү) булдыру өчен кулланыла.

3. Яшелләндерү объектларын тоту-яшелләндерелгән территорияләрне төзекләндерү элементларын һәм яшел агачларны карау, күләмле корылмаларның конструктив элементларының әһәмиятсез деформацияләрен һәм зарарлануларын бетерү, шулай ук җәйге һәм кышкы вакытта күчмә кечкенә формаларны җыештыру буенча эшләр комплексы.

Статья 115

1. Яшелләндерү объектларында эшләр башкаруга таләпләр:
1) яшелләндерү объектлары янында төзелеш мәйданчыкларын оештырганда, проектта сакланган дип билгеләнгән яшеллекләрнең бөтенлеген саклау чараларын күрергә кирәк, алар койма, түбән һәм киң ябалдашларын өлешчә кисү, агачларны саклау өчен бәйләү, куакларның ябалдашларын бәйләү, туфракның тыгызлануын кисәтү максатыннан транспорт чаралары һәм башка техниканың юллары һәм тукталышлары янында урнашкан үсемлекләр астында туфрак участокларын вак таш белән күмеп кую;
2) территорияне вертикаль планлаштыру, җир асты коммуникацияләрен салу, юлларны, үтү юлларын һәм тротуарларны төзекләндерү яшелләндерү башланганчы тәмамланырга тиеш;
3) туфрак катламы бозылу белән бәйле ремонт, төзелеш һәм башка эшләр үткәргәндә, аны алга таба куллану өчен туфракның уңдырышлы катламын алып ташларга һәм сакларга кирәк. Югарыда күрсәтелгән эшләрне башкару тәмамлангач, бозылган җир кишәрлекләрен һәм агачларны торгызу кирәк. Реставрация эшләрне башкару проектында каралырга тиеш;
4) яфракларны һәм үләнне өемнәргә җыярга кирәк, аннары компостлаштырырга яки билгеләнгән тәртиптә алып ташларга кирәк.

Статья 116

1. Яшел үсентеләр хуҗалары бурычлы:
1) яшел үсемлекләрнең саклануын һәм квалификацияле каралуын тәэмин итү;
2) җәйге вакытта коры һава торышында газоннарны, чәчәк түтәлләрен, агачларны һәм куакларны сугаруны тәэмин итәргә;
3) газоннарның саклануын һәм бөтенлеген тәэмин итү, аларда төрле материаллар, калдыклар, чүп-чар, бозлавыкка каршы материаллар, башка зарарлы матдәләр, шулай ук кар, боз өеме, әгәр бу газоннарга зыян китерергә мөмкин булса өю;
4) яшелләндерү объектларында сулыклар булганда аларны чисталыкта тотарга һәм 10 елга бер тапкырдан да сирәгрәк капиталь чистартуны башкарырга.

Статья 117

1. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлегенең яшелләндерелгән территорияләрендә рөхсәт ителми:
1) яшел зоналарның эшләвен һәм хезмәт күрсәтүен тәэмин итү өчен билгеләнгән төзелешләрдән тыш, төзелешләрне урнаштыру;
2) агачларны һәм куакларны үз белдегең белән утырту һәм кисү, газоннарны һәм чәчәк түтәлләрен юк итү;

3) транспорт чараларының газоннарда һәм чәчәк түтәлләрдә тоту, әлеге территорияләрдә кирәкле эшләрне башкару очракларыннан тыш, төзекләндерү эшләрен мәҗбүри үткәрү шарты белән;
4) күчеп йөрү, ял итү һәм уеннар өчен бакчалар, скверлар, паркларның мемориаль зоналары газоннарында, гомуми файдаланудагы яшелләндерү объектлары булган бульварларда урнашу;
5) махсус билгеләнгән урыннардан тыш яшелләндерү объектларында чаңгыда һәм чаналарда шуу;
6) агачларга һәм башка яшелләкләргә гамаклар, тирбәлешләр, турниклар, кер киптерү өчен баулар элдерергә, агачларга реклама һәм мәгълүмат щитлары һәм такталары, реклама һәм башка мәгълүмат урнаштыру өчен билгеләнгән чыгару конструкцияләре, объектларга хәрәкәт юнәлеше күрсәткечләре, афишалар, белдерүләр, агитация материаллары, техник конструкцияләр, юл хәрәкәтендә катнашучыларны мәгълүмат белән тәэмин итү чаралары беркетергә, баганалардан, коймалардан, реклама щитларыннан, электр чыбыкларыннан, лампалардан, чәнечкеле коймалардан агачларга тартыргычлар беркетү;
7) стационар булмаган объектлар, шулай ук юл сервисы объектлары урнаштырырга, шул исәптән елның вакытына карамастан автостоянкалар һәм парковкалар урнаштырыру;
8) төзелеш һәм башка материалларны туплау;
9) бакчалар өчен казу эшләре алып бару;
10) йорт хайваннарын газоннарында һәм чәчәк түтәлләрдә йөртү;
11) роторлы кар җыю машиналарын махсус юнәлеш бирүче җайланмаларсыз кулланырга, алар карның үсентеләргә эләгүен булдырмаска тиеш;
12) яфракларны, үләнне, ботакларны яндырырга, шулай ук аларны тартмаларга һәм башка су үткәрү җайланмаларына себерү;
13) чүп - чарны һәм себерелгән чүп-чарны газоннарга ташлау;
14) учаклар кабызу;
15) сок, сумала чыгару өчен агачларны кисү, аларга башка механик зыян китерү;
16) күпьеллык чәчәкләр белән биләнгән җир участокларыннан карны чыгару, шулай ук салкынга чыдам булмаган үсемлекләр утыртмалары белән биләнгән участокларны кардан ачу;
17) яшелләндерелгән территорияләрдә урнашкан скульптураларны, эскәмияләрне, коймаларны, урналарны, балалар һәм спорт җиһазларын бозу;
18) агач тамырларын агач кәүсәсеннән 1,5 метр ераклыкта ачу, агач кәүсәләрен туфрак яки төзелеш калдыклары белән каплау.

Бүлек 30. Коймалар

Статья 118

1. Коймалау җайланмасы төзекләндерүнең өстәмә элементы булып тора.
2. Коймалар шуның белән аерыла:
1) билгеләнеше белән (декоратив, саклагыч, аларның комбинациясе);
2)биеклеге белән (түбән -1,0 м, уртача- 1,1-1,7 м, бие- 1,8-3,0 м);
3) материалның төре (металл, тимер-бетон һ. б.);

4) күз өчен үткәрүчәнлек дәрәҗәсе (үтә күренмәле, ябык);
5) стационарлык дәрәҗәсе (даими, вакытлыча, күчмә) һәм башка коймалар.
3. Коймаларны проектлау аларның урнашуына һәм билгеләнешенә бәйле рәвештә гамәлдәге дәүләт стандартлары, сертификацияләнгән әйберләр каталоглары, шәхси проектлау проектлары буенча башкарыла. Җир асты корылмалары белән киселеш урыннарында урта һәм югары төрдәге коймаларны проектлаганда ремонт яки төзелеш эшләре башкарырга мөмкинлек бирүче койма конструкцияләре каралган.

Статья 119

1. Мәдәни мирас объектлары территорияләрен саклау әлеге территорияләр өчен билгеләнгән шәһәр төзелеше регламентларына яраклы рәвештә башкарылырга тиеш. Җәмәгать, торак, рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә ябык һәм тимер-бетон коймалар проектлау рөхсәт ителми. Сәнәгать, махсус территорияләр декоратив тимер-бетон панельләрдән ясала ала.

Статья 120

1. Интенсив җәяүлеләр хәрәкәте зоналарында яки төзелеш һәм реконструктив эшләр башкару зоналарында агачлар үскән очракта, башка саклау төрләре булмаганда, аларның биеклеге 0,9 м һәм аннан да күбрәк, диаметры 0,8 м һәм аннан да күбрәк булган, яшьләренә, агач токымына һәм башка характеристикаларына бәйле рәвештә саклагыч кәүсә яны коймалары каралырга тиеш.

Бүлек 31. Өслекләр капламы

Статья 121

1. Җир өслеген каплау «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт шартларын тәэмин итә, шулай ук төзелгән төзелешнең архитектура кыяфәтен формалаштыра.
2. Төзекләндерү максатларында түбәндәге төр капламнар билгеләнгән:
1) каты (капиталь) тышлыклар монолит яки җыелма тышлыклар, шул исәптән асфальт - бетоннан, цемент-бетоннан, табигый таштан башкарыла;
2) йомшак (капиталь булмаган) капламнар-табигый хәлдә булган табигый яки ясалма чәчмә материаллардан (шул исәптән ком, вак таш, гранит кисәкләре, керамзит, резина валчыклары), тыгызланган яки бәйләүче материаллар белән ныгытылган коры катнашмалардан ясалган ;
3) газон япмалары- үлән япмаларын әзерләү һәм утыртуның махсус технологияләре буенча башкарыла торган япмалар;
4) катнаш капламнар-капламнар комбинациясеннән торган капламнар (газонга баткан рәшәткәле плитка яки газон рәшәткәсе, яки йомшак каплам).
3. Каплам төрләрен сайлау аларның максатчан билгеләнеше буенча башкарылырга тиеш:
1) мөмкин булган чик йөкләнешләрне, хәрәкәт характерын һәм составын исәпкә алып каты, проектлау вакытында гамәлдә булган янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып;

2) аерым территорияләрне (шул исәптән балалар, спорт мәйданчыкларын, этләр йөрү өчен мәйданчыкларны, йөрү юлларын)төзекләндергәндә, аларның үзенчәлекле үзлекләрен исәпкә алып, йомшак;
3) газонлы һәм иң экологик яктан чиста итеп буталган.
4. Кулланыла торган тышлыкның колористик чишелеше формалашучы мохитнең төсле чишелешен исәпкә алырга тиеш.

Статья 122

1. Каты капламнар кытыршы өслекле булырга тиеш, коры хәлдә тоташу коэффициенты 0,6 дан ким булмаска тиеш, дымлы хәлдә 0,4 дән ким булмаска тиеш. Кафель, метлах плиткасы, җәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә, җир өстендәге һәм җир астындагы үтүләрдә, биналарның керү төркемнәре баскычларында һәм мәйданчыкларында ясалма һәм табигый таштан ясалган шома яки ялтыратылган плитәләр кулланырга ярамый.

Статья 123

1. Шәһәрнең гомуми файдалану территорияләрендә барлык киртәләр (түбәнлекләр, баскычлар, пандуслар, агачлар, яктырту, мәгълүмат һәм урам техник җиһазлары), шулай ук җәмәгать транспортын көтү һәм урам аша чыгу урыннарында тротуар кыры тактиль япма полосалары белән аерылып тора. Тактиль япма киртәгә, урам кырыена, куркыныч участок башына, хәрәкәт юнәлешен үзгәртүгә һ. б. кадәр 0,8 метрдан да ким булмаган ераклыкта башланырга тиеш. Әгәр тактиль япмада киңлеге 15 мм һәм тирәнлеге 6 мм артык булган буй буразналар булса, аларны хәрәкәт юнәлеше буенча урнаштырырга ярамый.

Статья 124

1. Агачлар өчен, башка саклану төрләре булмаганда (шул исәптән, багана яны рәшәткәләре, бордюрлар, периметраль эскәмияләр) кәүсәдән 1,5 м радиуста саклагыч япмалар: вак таш, вак таш, газон рәшәткәләре кулланыла. Саклау япмасы җәяүлеләр коммуникацияләре япмасыннан бер дәрәҗәдә яки аннан югарырак башкарыла ала.

Бүлек 32. Өслекләр тоташуы

Статья 125

1. Өслекләр тоташу элементларына гадәттә төрле бурт ташлары, пандуслар, басмалар, баскычлар керә.

Статья 126

1. Юл бурт ташлары тротуар һәм юл өлеше тоташуында урнаштырыла, юл өлеше дәрәҗәсеннән норматив рәвештә 150 мм-нан ким булмаган югарылык белән, ул тышлык өслегеп ремонтлау очрагында да сакланырга тиеш. Автотранспортның газонга менүен булдырмас өчен, юлның газон белән капланган урыннарында югары борт ташын куллану кирәк.

2. Җәяүлеләр коммуникацияләрен газон белән тоташтырганда бакча буртын урнаштырырга мөмкин, ул газон дәрәҗәсеннән 50 мм-нан да ким булмаган биеклектә 0,5 м-дан да ким булмаган аралыкта, бу газонны саклый һәм пычрак һәм үсемлек чүп-чарларының япмага эләгүен кисәтә, аның хезмәт итү вакытын арттыра. Җәяүлеләр зоналары территориясендә табигый материалларны (кирпеч, агач, ташлар, керамик бурт һ.б.) төрле типтагы тышлыкларны бизәү өчен куллану мөмкин.
3. Җәяүлеләр коммуникацияләренең авышлыгы 60 промилледан артык булганда баскычлар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.
4. Төп җәяүлеләр коммуникацияләрендә сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка күпләп йөрү объектлары, инвалидлар һәм картлар йортлары урнашкан урыннарда басмалар һәм баскычлар 50 промилледан артык авышлыкта каралырга тиеш, алар пандус белән озата барылырга тиеш. Бордюр пандусының авышлыгы 1:12 дип кабул ителә. Баскычларның беренче баскычларының кыры төшү һәм күтәрелү вакытында ачык контраст төсмерле полосалар белән аерып күрсәтергә кирәк. Бер марш эчендә тышкы баскычларның барлык баскычлары баскычларның киңлеге һәм күтәрелү биеклеге буенча бертөрле урнаштырыла.
5. Пандусны саклаучы конструкцияләр булмаганда, 75 мм биеклектәге саклагыч бортик һәм култыксалар каралырга тиеш.
6. Пандус башында һәм ахырында юлның горизонталь өлешләре тирә-юньдәге өслектән текстура һәм төс белән аерылып тора.
7. Баскычның яки пандусның ике ягында 800 -920 мм биеклектә кул белән тотыну өчен уңайлы һәм стенадан 40 мм ераклыкта түгәрәк яки турыпочмаклы киселештәге култыксалар каралган.

Бүлек 33. Мәйданчыклар

Статья 127

1. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә түбәндәге төр мәйданчыклар урнаштырыла:
1) балалар мәйданчыклары;
2) спорт мәйданчыклары;
3) этләрне йөртү һәм өйрәтү өчен;
4) машиналар тукталышы өчен;
5) олылар ял итү өчен;
6) чүп җыю урыннарын урнаштыру өчен.
2. Теркәлгән мәдәни мирас һәйкәлләренең һәм аеруча саклана торган табигый территорияләрнең саклау зоналары чикләрендә мәйданчыкларны урнаштыруны һәйкәлләрне саклау, табигатьтән файдалану һәм әйләнә-тирә мохитне саклау вәкаләтле органнары белән килештерергә киңәш ителә.

Статья 128

1. Балалар мәйданчыклары төрле яшь төркемнәре өчен аерым мәйданчыклар яки яшь кызыксынулары буенча зоналаштырылган комплекслы уен мәйданчыклары буларак оештырыла.

2. Балалар мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының тәкъдим ителгән исемлеге үз эченә ала:
1) йомшак каплау төрләре;
2) мәйданчыкның өслегендә газон белән тоташтыру элементлары;
3) яшелләндерү;
4) уен җиһазлары;
5) эскәмияләр һәм урналар;
6) яктырту җиһазлары.
3. Торак йортлар һәм җәмәгать биналары тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, кече һәм урта мәктәп яше - 20 метрдан да ким булмаска тиеш, комплекслы уен мәйданчыклары - 40 метрдан да ким булмаска тиеш, спорт-уен комплекслары - 100 метрдан да ким булмаска тиеш. Балалар уен мәйданчыклары контейнер мәйданчыкларыннан ким дигәндә 20 метр ераклыкта урнашырга тиеш.
4. Балалар мәйданчыклары тиешле:
1) җәйге вакытта тигезсезлекләрне ком белән каплап, өслеген планлаштыру;
2) иртә белән регуляр рәвештә себерелергә һәм дымландырылырга;
3) буялырга, коймаларны һәм корылмаларны буяу елына бер тапкырдан да сирәгрәк башкарылмаска тиеш, ә ремонт кирәк булганда;
4) транзит җәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылыш мәйданчыкларыннан, кунаклар тукталышларыннан, калдыклар өчен контейнерлар урнаштыру мәйданчыкларыннан аерып куелырга;
5) автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участоклары.
5. Травматизмнан саклану өчен мәйданчык территориясендә тамырлар яки түбән ботаклар, җир өстендәге иске, кисеп алынган җиһазлар (баганалар, фундаментлар) калдыклары, җиргә тирәнәйтелмәгән металл аралыклар (кагыйдә буларак, турниклар һәм тирбәлешләрнеке) булырга тиеш түгел.
6. Янәшәдәге территорияләрне реконструкцияләгәндә балалар мәйданчыклары территориясендә эш алып бару һәм төзелеш материалларын җыю рөхсәт ителми.
7. Яктырту җиһазлары мәйданчык урнашкан территорияне яктырту режимында эшләргә тиеш. 2,5 м дан ким биеклектә яктырту җиһазларын урнаштыру рөхсәт ителми.
8. Уен җиһазларын урнаштыру норматив куркынычсызлык параметрларын исәпкә алып башкарылырга тиеш.
9. Балалар мәйданчыкларын карап тоту һәм аларны куркынычсызлык белән тәэмин итү өчен җаваплылык аларны эксплуатацияләүчеләргә йөкләнә.

Статья 129

1. Спорт мәйданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәренәдә физкультура һәм спорт белән шөгыльләнү өчен билгеләнгән. Спорт мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементларының тәкъдим ителгән исемлеге үз эченә ала:
1) йомшак яки газон төрләре (җәйге чорда);
2) спорт җиһазлары.

2. Спорт мәйданчыклары яшелләндерелә һәм челтәрле койма белән әйләндереп алына. Яшелләндерү мәйданчык периметры буенча урнаштырыла, вертикаль яшелләндерүне кулланырга мөмкин. Капканың биеклеге 2,53 м тәшкил итә, мәйданчыклар бер - берсенә тоташкан урыннарда биеклеге 1,2 м дан ким түгел.
3. Спорт җиһазлары спорт, физкультура мәйданчыкларында яки рекреацияләр составында махсус җиһазландырылган җәяүлеләр коммуникацияләрендә (сәламәтлек сукмаклары) урнаштырыла. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлары рәвешендәге спорт җиһазлары заводта эшләнгән дә, җәрәхәтләр алуны булдырмаучы махсус эшкәртелгән өслеге булган бүрәнәләрдән һәм бруслардан эшләнгән дә булырга мөмкин (ярыклар, тишекләр булмау һ.б.). Урнаштыру вакытында сертификатланган җиһаз каталоглары белән эш итәргә кирәк.

Статья 130

1. Торак төзелеш территориясендә тыныч ял итү һәм өлкәннәр өчен өстәл уеннары өчен ял итү мәйданчыклары оештыру мөмкин. Торак йортларның тәрәзәләреннән тыныч ял итү мәйданчыклары чикләренә кадәр ара 10 метрдан да ким булмаска тиеш, шау - шулы өстәл уеннары мәйданчыклары 25 метрдан да ким булмаска тиеш.
2. Ял итү мәйданчыгында тәкъдим ителгән төзекләндерү элементлары исемлеге гадәттә үз эченә ала:
1) каты каплам төрләре;
2) мәйданчыкның өслеген газон белән тоташтыру элементлары;
3) яшелләндерү;
4) өстәлләр, эскәмияләр һәм урналар (һәр эскәмия янында ким дигәндә бер);
5) яктырту җиһазлары.
3. Мәйданчыкның тышлыгын плиткалы түшәм рәвешендә проектлау киңәш ителә. Ял итү мәйданчыкларын һәм балалар мәйданчыкларын берләштергәндә балалар уеннары зонасында каты төр япма урнаштыруга юл кую киңәш ителми. Парк территориясендә үләндә ял итү өчен мәйданчык-болыннар оештырылырга мөмкин.

Статья 131

1. Этләрне йөртү мәйданчыклары вәкаләтле органнар белән килешенгән урыннарда билгеләнгән тәртиптә урнаштырыла.
2. Этләр йөрү мәйданчыгы территориясендә төзекләндерү элементлары исемлеге үз эченә ала:
1) төрле каплам төрләре;
2) киртә;
3) эскәмияләр, урналар, экскрементларны утильләштерү өчен контейнер;
4) яктырту һәм мәгълүмат җиһазлары;
5) периметраль яшелләндерүне күздә тотарга киңәш ителә.
3. Этләр йөрү өчен мәйданчыклар микрорайонның һәм яшеллектән азат торак районның гомуми файдаланудагы территорияләрендә, юлларның техник зоналарында, 110 кВттан артмаган көчәнешле электр тапшыру линияләре

астында, беренче һәм икенче пояс су белән тәэмин итү чыганаклары санитар зонасыннан читтә урнаштырылырга тиеш. Торак территорияләрдә урнаштырылган этләр йөрү мәйданчыкларының зурлыгы 400 -600 кв.м,башка территорияләрдә 800 кв. м. кадәр кабул ителә, төзелеш шартларында булган территориаль мөмкинлекләрдән чыгып, мәйданчыкларның кечерәк күләме кабул ителергә мөмкин.

4. Мәйданчык чигеннән торак һәм иҗтимагый биналар тәрәзәләренә кадәр ара 25 метрдан ким булмаска тиеш, ә балалар учреждениеләре, мәктәпләр, балалар, спорт мәйданчыклары, ял итү мәйданчыклары участокларына кадәр 40 метрдан ким булмаска тиеш.

5. Мәйданның коймасы, кагыйдә буларак, биеклеге 1,5 метрдан ким булмаган җиңел металл челтәрдән эшләнә, стена элементлары һәм секцияләре арасындагы ара, аның аскы кыры һәм җир арасы хайванга мәйданнан китәргә яки үзенә җәрәхәтләр китерергә мөмкинлек бирмәскә тиеш.

6. Мәйданчык территориясендә мәйданчыктан файдалану кагыйдәләре белән мәгълүмати стенд урнаштырылырга тиеш.

Статья 132

1. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә автостоянкаларның түбәндәге төрләре урнаша: кыска вакытлы һәм озак вакытлы автомобильләр саклау.

2. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогында төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге үз эченә ала:

1) каты каплап төрләре;
2) өслекләр кушылу элементлары;
3) коймалар, чүп савытлары яки кечкенә контейнерлар;
4) яктырту җиһазлары;
5) мәгълүмат җиһазлары (күрсәткечләр).

3. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участокларына керү юллары җәяүлеләр юлларының төп юнәлешләре белән киселергә тиеш түгел. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакытлы саклау участогы аша транзит җәяүлеләр юлларын оештыру рөхсәт ителми.

4. Автотранспорт чараларын озак һәм кыска вакыт саклау участогы калган территориядән 3 м киңлектәге яшеллекләр белән аерып куелырга мөмкин.

Статья 133

1. Контейнерлар өчен мәйданчыклар, җыю өчен бункерлар (чүп җыгычлар) муниципаль берәмлек территориясендә җитештерү һәм куллану калдыклары санитар нормалар һәм кагыйдәләр таләпләренә, шулай ук вәкаләтле органнар, оешмалар белән аларның компетенциясенә ярашлы килешкәннән соң урнаштырылырга тиеш.

2. Мәйданчыкларны торак йортларның тәрәзәләреннән ерак урнаштырырга кирәк,
балалар учреждениеләре участокларының чикләре, ял итү урыннары 20 метрдан да ким түгел, торак төзелеш участокларында керү урыннарыннан 100 метрдан да ерак түгел, ерак керү юлларыннан җәяүлеләр юллары буенча исәпләгәндә, шул

ук вакытта мәйданчык территориясе юлларга тоташырга тиеш, әмма транспорт йөрүенә комачауламаска тиеш.

3. Мәйданчыкны аерым урнаштырганда (юллардан ерак) контейнерларны чистарту һәм борылыш мәйданчыклары (12 м х 12 м) булу өчен транспортның уңайлы керү мөмкинлеген күздә тотарга. Транзит транспорт һәм җәяүлеләр коммуникацияләреннән күрү зонасыннан тыш, биналарның урам фасадларыннан читтә мәйданчыклар урнаштыруны проектларга кирәк. Мәйдан территориясен күләгә зонасында урнаштырырга кирәк (якындагы төзелеш, түбәләр яки яшеллекләр утырту).

4. Чүп җыю урыннарын урнаштыру өчен мәйданчыктагы территорияне төзекләндерү элементларының мәҗбүри исемлеге: каты япма төрләре, мәйданчыкның өслеген янәшәдәге территорияләр белән тоташтыру элементлары, яктырту җиһазлары һәм мәйданчыкны яшелләндерү.

5. Мәйданчыкның япмасын транспорт юлларының япмасына охшаш итеп урнаштырырга кирәк. Суның туктап калуына һәм контейнерның тәгәрәвенә юл куймас өчен, мәйданчыкның япмасының авышлыгын 5 10% тәшкил итеп, юл өлеше ягына урнаштырырга кирәк.

Бүлек 34. Кече архитектур формалары

Статья 134

1. Кече архитектура формаларына төп таләпләр булып:

1) архитектура һәм ландшафт тирәлеге характерына, территорияне төзекләндерү элементларына туры килү;

2) материалларның югары декоратив һәм эксплуатацион сыйфатлары, тышкы мохит тәэсирен исәпкә алып, аларны озак вакыт дәвамында саклау;

3) ныклык, ышанычлылык, конструкция куркынычсызлыгы.

2. Кече архитектура формаларын проектлаганда һәм сайлаганда сертификацияләнгән әйберләр каталогларыннан файдалану киңәш ителә. Тарихи төзелеш зоналары, торак пункт үзәкләре, күп функцияле зоналар өчен кече архитектура формалары шәхси проект эшләнмәләре нигезендә проектланырга тиеш.

Бүлек 35. Җәмәгать транспортын көтү павильоны конструкцияләре

Статья 135

1. Җәмәгать транспортын көтү павильоны конструкцияләре яктырту, чатырлар, эскәмияләр, чүп-чар урналары һәм гражданнар һәм оешмаларның белдерүләре өчен аерым щитлар белән җиһазландырылырга тиеш. Павильонда тукталышның исеме, номерлары һәм җәмәгать транспорты маршрутлары расписаниесе күрсәтелә.

Бүлек 36. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары

Статья 136

1. Тышкы мәгълүмат чараларының тышкы кыяфәтенә һәм урнашу урынына таләпләр «Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы территориясендә тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру тәртибе турындагы нигезләмәне раслау турында» Татарстан Республикасы Алексеевск муниципаль районы Советы карары белән билгеләнә.
2. Тышкы мәгълүматны урнаштыру чараларын проектлау, әзерләү һәм урнаштыру Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният һәйкәлләре), аларны саклау һәм куллану турында Россия Федерациясе законнары таләпләренә туры китереп башкарылырга тиеш.
3. Бина фасадларында тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру вариантлары әлеге Кагыйдәләргә 1 нче кушымта белән билгеләнә;
4. Тышкы мәгълүмат чараларындагы мәгълүмат Татарстан Республикасының дәүләт телләре турындагы закон таләпләрен үтәп урнаштырылырга тиеш. Ике һәм аннан да күбрәк телләр кулланылган очракта текстлар эчтәлеге һәм техник бизәлеше буенча бертөрле булырга, грамоталы һәм аңлаешлы итеп башкарылырга тиеш.
5. Тышкы реклама һәм мәгълүмат урнаштыру чаралары техник яктан төзек һәм эстетик яктан каралган булырга тиеш.
6. Мәгълүмат конструкциясе хуҗасы куркынычсызлык кагыйдәләрен бозган өчен, шулай ук мәгълүмат конструкцияләрен монтажлау һәм эксплуатацияләү шартларын бозу очрагындагы төзексезлекләр һәм авария хәлләре өчен җаваплы.
7. Тышкы реклама һәм мәгълүмат чаралары хуҗалары аларның тиешле торышын күзәтергә, аларны вакытында ремонтларга һәм тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын урнаштыру урынын җыештырырга тиеш.
8. Тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чараларын тиешенчә тотмаган өчен, җир кишәрлеген җыештыру һәм санитар тоту өчен тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чаралары хуҗалары җаваплы.
9. Реклама конструкциясеннән мәгълүматны бетергәндә реклама кыры ачык төсмерле баннер тукыма белән капланырга тиеш.
10. Тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чаралары, аларда фундамент блогы булганда, фундамент блогы белән бергә сүтелергә тиеш.
11. Реклама конструкциясен монтажлаганнан соң (демонтажлаганнан соң) реклама конструкциясе хуҗасы реклама конструкциясен урнаштыру урынының бозылган төзекләндерүен өч тәүлектән артык булмаган срокта торгызырга тиеш.
12. «Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә коймаларда, рәшәткәләрдә, биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның стеналарында, аерым торган терәкләрдә (яктырту, контакт челтәре һ.б.), агачларда һәм мәгълүмати һәм басма продукцияне (листовкалар, белдерүләр, афишалар һәм башка продукцияне) язу, ябыштыру һәм элү тыела бу максатлар өчен билгеләнгән конструкцияләрдән һәм аерым торган транспорт чараларыннан тыш.

Статья 137

1."Зур Тигәнәле авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә тыела:

1) реклама конструкцияләрен, тутырылган конструкцияләрне һәм штендерларны башкарма комитет биргән рөхсәтсез урнаштырырга;
2) башкарма комитет килешмичә тышкы мәгълүмат чараларын урнаштыру;
3) мәгълүмат-реклама продукциясен тәрәзәләргә, ишекләргә, тәрәзә ара киңлекләргә һәм әлеге төр продукцияне урнаштыру өчен каралмаган башка урыннарга урнаштырырга;
4) реклама конструкцияләрендә автотранспортның газоннарга керүе белән сурәтләрне (плакатларны) алыштырырга;
5) реклама конструкцияләрен һәм аларның мәгълүмати-реклама тутырылуын килешкән дизайн-проекттан читкә тайпылып урнаштырырга;
6) реклама конструкциясе тирәсендә ертылган һәм җирдә яткан плакатлар, баннерлар (реклама продукциясе) һәм башка материаллар калдырырга;
7) тышкы реклама чараларын һәм бозылган рәсемле яки рәсемсез мәгълүматны куллану;
8) реклама конструкцияләрен һәм тышкы мәгълүмат чараларын тиешле хәлдә (буяу булмау, тутык булу, ертылган плакатлар һ. б.) тоту;
9) сүтелгән реклама конструкцияләренең бетон нигезләрен газонда калдырырга;
10) тышкы реклама һәм мәгълүматны урнаштыру чараларын реклама яки мәгълүмат хәбәрен урнаштырмыйча урнаштыру һәм эксплуатацияләү, мәгълүмат кырына зыян китерү, шулай ук тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын полиэтилен пленка һәм башка материаллар элү, ябыштыру;
11) тышкы реклама һәм мәгълүмат чараларын аларга беркеткәндә корылмаларга һәм объектларны бизәүгә зыян китерү, шулай ук аларның бөтенлеген, ныклыгын һәм тотрыклылыгын киметү;
12) шәхси яки күп фатирлы торак йортлар территориясендә аерым торган конструкцияләр рәвешендә урнаштырырга;
13) бина тәрәзәләрен һәм тишемнәрен ябу һәм каплау;
14)адрес атрибутикасын (урам исемнәре һәм йорт номерлары күрсәткечләре) каплау;
15) реклама конструкцияләрендә һәм тышкы мәгълүмат чараларында җемелдәүче яктылык куллану.
16) биналарның, корылмаларның, корылмаларның тышкы стеналарында, түбәләрендә һәм башка конструктив элементларында урнаштырылган тавыш-техник җиһазлар кулланып тавыш рекламасын тарату.

Статья 138

1. Үз белдеге белән ясалган язуларны, шулай ук ведомствога карамыйча барлык объектлардан үз белдеге белән урнаштырылган мәгълүмати һәм басма продукцияне бетерү буенча эшләрне оештыру әлеге продукцияне урнаштырган язуларны башкарган кешеләргә йөкләнә. Бу кешеләр булмаган очракта, объектларның фасадларыннан, стеналарыннан, коймаларыннан үз белдеге белән ясалган язуларны бетерү буенча эш әлеге объектларның милекчеләре яки арендаторлары тарафыннан башкарыла.

Бүлек 37. Гражданнарның белдерүләре, мәдәни һәм спорт чаралары афишалары өчен җайланмалар

Статья 139

1. Игъланнар, мәдәни һәм спорт чаралары афишалары гражданнарның күпләп булган урыннарында һәм җәяүлеләр зоналарында урнаштырылган махсус тумбаларда, щитларда һәм стендларда гына урнаштырыла. Башкарма комитетның вәкаләтле органнары белән килешү буенча белдерүләр өчен стендлар аерым торган объектлар рәвешендә яки биналарда яки корылмаларда эленеп торган щитлар рәвешендә урнаштырылырга мөмкин.

Бүлек 38. Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә җир эшләрен башкаруга төп таләпләр

Статья 140

1. Җирне казу яки юл япмаларын ачу белән бәйле эшләр (җир асты коммуникацияләрен җәю, реконструкцияләү яки ремонтлау, баганалар һәм шпунт салу, электр тапшыру, элемтә, яктырту терәкләрен урнаштыру (алмаштыру), туфракны планлаштыру, инженерлык эзләнүләре вакытында эшләр һәм башка эшләр) язма рөхсәт булганда гына башкарыла (производствога ордер җир эшләре), вәкаләтле орган тарафыннан бирелгән.
2. Алексеевск шәһәр бистәсе территориясен төзекләндерү белән бәйле җир, төзелеш һәм ремонт эшләрен оештыру һәм тәртипкә салу, җир эшләрен башкаруга ордер алу һәм рәсмиләштерү Башкарма комитетның хокукый актларының билгеләнгән таләпләренә туры китереп башкарыла.
3. Әлеге кагыйдәләр җир эшләрен проектлау һәм башкару белән шөгыльләнүче эшчеләрнең һәм ИТР ның җитештерү инструктажы составына кертелергә тиеш.
4. Җир эшләре башкаруга ордер, эшләр башкару проекты, җир асты корылмалары хуҗаларының күрсәтмәләре даими рәвештә эш башкару урынында булырга һәм күзәтчелек оешмалары вәкилләренең беренче таләбе буенча, аларда таныклык документлары булганда, күрсәтелергә тиеш.
5. Җир эшләрен вакыты чыккан ордер буенча башкару тыела.

Статья 141

1. Җир эшләре ике төргә бүленә: планлы эшләр һәм авария эшләре.
2. Инженерлык челтәрләрендә аварияләрне бетергәндә авария хезмәтләре тарафыннан казу эшләре шунда ук башкарыла, аннан соң ордер тәүлек дәвамында рәсмиләштерелә.
3. Казу эшләре башланганчы, авария хезмәте төзекләндерү өлкәсендә контроль алып барырга вәкаләтле органга эшләрнең урыны, җаваплы затларның шәхси мәгълүматлары турында хәбәр итәргә, шулай ук кызыксынган оешма вәкилләрен чакырырга тиеш. Әгәр вәкил килмәсә яки аның коммуникацияләрнең төгәл урынын күрсәтүдән баш тартса, тиешле акт төзергә кирәк. Шул ук вакытта эш алып баручы оешма топографик нигездә күрсәтелгән коммуникацияләр торышы белән эш итә.

4. Яшелләндерелгән территориядә авария хәлендәге эшләрне башкарганда, эш алып баручы оешма яшеллекләрне саклауны контрольдә тоту буенча вәкаләтле органга эшләрнең башлануы һәм урыны турында хәбәр итәргә тиеш.

Статья 142

1. Эшләрне башкару өчен җаваплы кешеләр кирәкле коймаларның, юл билгеләренең, күрсәткечләрнең, яктыртуның, мәгълүмат щитларының барлыгын һәм тиешенчә тотылуын тәэмин итәргә, эш башкаручы оешманың исеме, эш башкару өчен җаваплы кешенең фамилиясе, оешманың телефон номеры язылган табличка элгән булырга тиеш. Эшләр ябылу, пассажир транспорты маршрутлары үзгәрү белән бәйле булган очракларда, тиешле белдерүләрне эш вакыты күрсәтелгән матбугатка урнаштырырга.

2. Җир асты корылмаларына зыян китерүне кисәтү һәм саклык чаралары күрү өчен җаваплы зат җир эшләре башланганчы бер тәүлектән дә соңга калмыйча төзелеш зонасында урнашкан предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр һәм физик затлар вәкилләрен чакыра.

3. Проектта күрсәтелмәгән җир асты корылмалары табылган очракта, алар эш башкаруга комачауламаса да, кызыксынган оешмалар белән килешмичә җир эшләре башкару тыела.

4. Хәзерге җир асты корылмалары янында (труба үткәргечләр, коелар, кабельләр, фундаментлар һәм башкалар) эш башкарганда, эшләрне оештыру проектында каралганнан азрак ераклыкта экскаваторлардан файдалану тыела. Бу очракларда эш кул белән башкарыла.

Статья 143

1. Җир асты коммуникацияләрендә аварияләр бетерелгәннән соң юллар, тротуарлар япмаларын торгызу, әлеге статьяның 2 пунктында каралган очраклардан тыш, эшләр тәмамланганнан соң 10 көннән дә соңга калмыйча башкарыла. Бу чорда урамнарның һәм тротуарларның йөрү өлешен ачу урыннарында тоту тышлыкларны ачуны башкарган оешма, предприятие, учреждение, физик затларга йөкләнә.

2. Көзге-кышкы чорда тотрыклы тискәре температуралар башланганда бозылган төзекләндерү вакытлы схема буенча башкарыла һәм киләсе елның 2 кварталы ахырына кадәр тулысынча торгызылырга тиеш.

Статья 144

1. Җир асты корылмаларын урамнарда, юлларда һәм мәйданнарда лицензияле, заказчы акчалары хисабына оешманың әлеге эшчәнлегенә тиешле рөхсәт булган көчләр белән натурага күчерү башкарыла һәм акт белән рәсмиләштерелә.

Статья 145

1. Ачышлар ясаганда, янәшәдәге территориянең норматив санитар хәле, җәяүлеләр һәм транспорт хәрәкәте иминлеге, төзелеш зонасындагы барлык предприятиеләргә һәм оешмаларга, учреждениеләргә керү һәм керү юллары эшчән хәлдә тотылырга тиеш.

2. Казуны ясаучы оешма, төзелеш оештыру проектына ярашлы рәвештә, эш урынын ышанычлы коймa белән саклый. Көннең караңгы вакытында казу урыннары яктылык сигнализациясе белән җиһазландырылырга тиеш. Траншеяләр аша җәяүлеләр күперләре төзелергә тиеш. Хәрәкәт иминлеге һәм билгеләнгән таләпләрне үтәү өчен җаваплылыкны гамәлдәге законнарга ярашлы рәвештә җир эшләрен башкаруга ордерда күрсәтелгән кеше күтәрә.

Статья 146

1. Җир асты коммуникацияләрен һәм корылмаларын җәю һәм үзгәртеп коруның төп ысулы, кагыйдә буларак, төзекләндерелгән өслеген ачмыйча ябык ысул булып тора. Ачык ысул Башкарма комитет җитәкчесе белән килешү буенча гына рөхсәт ителә ала.
2. Автотранспорт хәрәкәте өчен урамны туктатып торуны һәм ябуны таләп итүче автомобиль юлларының йөрү өлешендә җир эшләре Башкарма комитет карары нигезендә башкарыла.
3. Казуны башкаручы оешма башкарылган эшләрнең тиешле сыйфатын, кирәкле юл билгеләрен урнаштыруны тәэмин итә, шулай ук ЮХИДИ органнары һәм башка вәкаләтле дәүләт һәм муниципаль органнар тарафыннан билгеләнгән башка инженер-техник һәм оештыру чараларын гамәлгә ашыра.
4. Урамнарның йөрү өлешендә эшләр башкарганда, траншея чикләрендәге япма (асфальт, бетон, вак таш) сүтелә һәм эш җитештерүче тарафыннан махсус билгеләнгән урынга чыгарыла. Бордюр, дерн сүтелә һәм аның икенчел куллану өчен яраклылыгы билгеләнә. Эшләр җитештерүче шулай ук сүтелгән юл һәм тротуар япмасының, бурт ташының, баскычларның һәм плитәләрнең саклануын тәэмин итәргә тиеш.
5. Урамнарның йөрү өлеше, юллар, шулай ук тротуарлар астында эшләр башкарганда, траншея киңлегенә карамастан, япмаларны торгызу тулы киңлеккә башкарыла.

Статья 147

1. Урамнарда һәм юлларда күзәтү коелары һәм яңгыр кабул итүчеләр юл япмасы дәрәҗәсендә торгызылырга тиеш.
2. Коеларны, яңгыр кабул итү рәшәткәләрен һәм лотокларны саклау өчен коеларга, яңгыр кабул итүчеләргә һәм лотокларга мөмкинлеген тәэмин итүче агач щитлар һәм тартмалар кулланылырга тиеш.

Статья 148

1. Урамнарда, мәйданнарда һәм башка төзекләндерелгән территорияләрдә эшләр башкарганда транспорт чараларының тәгәрмәчләрен юу пункты яки кышкы чорда тәгәрмәчләрне кысылган һава белән коры чистарту өчен җайланмалар каралырга тиеш.

Статья 149

1. Җир эшләре үткәргәндә, уңдырышлы катламны саклау өчен, алдан җиһазландырылган урыннарда җирнең әлеге катламын алу (калынлыгы 15 см-

дан ким булмаган), буртлау һәм саклау кирәк. Территориядә туфракны күмгәндә минераль туфракны һәм туфракның өске уңдырышлы катламнарын гына кулланырга рөхсәт ителә.

2. Казып алынган җирләрне экология буенча махсус вәкаләтле муниципаль орган күрсәткән урыннарга табигатьне саклау чараларын үткәрүгә һәм бозылган җирләрне торгызуга чыгарырга кирәк.

3. Урамнарның һәм тротуарларның йөрү өлешендә кире күмеп кую катламлы тыгызлау (су сибү) белән, кышкы вакытта эрегән ком белән башкарыла. Газоннардагы траншеяләр катламлы тыгызлау белән җирле туфрак белән, өске катлам 15 сантиметр үсемлекле туфрак белән күмелә.

4. Траншеяләрне башкару өчен төшерелгәнче күмеп кую рөхсәт ителми.

5. Траншеяләр катламлы тыгызланулы, өске катламы 20 сантиметр калынлыктагы юлларда һәм җәяүлеләр зоналарында вак таш яки газоннарда үсемлекле туфрак белән күмелә.

Статья 150

1. Урамнарның янәшәдәге участокларын пычрату һәм яңгыр канализациясен пычрату, су үткәрү торбаларын, кюветларны һәм газоннарны күмеп кую тыела.

Статья 151

1. Яңгыр һәм эрегән суларны казу урыннарында һәм аларга якын территорияләрдән үткәрүне эш башкаручы оешма тәэмин итәргә тиеш. Суны траншеяләрдән, котлованнардан, коелардан юлларга һәм тротуарларга җибәрү тыела. Су булган яңгыр канализациясе челтәренә юнәлтелергә яки шланглар һәм тәлинкәләр аша чыгарылырга тиеш.

Статья 152

1. Яшеллекләрне бетерү һәм тамыр системасын ачуга рөхсәтне билгеләнгән тәртиптә рәсмиләштермичә ялангач калдыру тыела.

2. Яшеллекләрне бетерү яки күчереп утырту кирәк булганда, билгеләнгән тәртиптә Башкарма комитет боерыгын рәсмиләштерергә һәм яшеллекләрне бетерү яки күчереп утыртуны гамәлгә ашырырга кирәк.

3. Муниципаль берәмлекнең яшелләндерелгән территориясендә җир эшләре башкарганда, казу эшләрен башкаручы оешмалар, предприятиеләр, учреждениеләр яки физик затлар бурычлы:

1) яшелләндерелгән территориянең җир кулланучылары һәм яшеллекләрне саклау буенча вәкаләтле орган белән яшеллекләр зонасында төзелеш эшләре башлануны килештерү һәм аларны эшләрнең тәмамлануы турында ике көннән дә соңга калмыйча хәбәр итү;

2) төзелеш территориясендәге агачларны 2 метр биеклектәге тоташ щитлар белән әйләндереп алырга. Щитларны агач кәүсәсеннән 0,5 метрдан да ким булмаган ераклыкта өчпочмак рәвешендә урнаштырырга, шулай ук 0,5 метр радиустагы өчпочмак тирәли агач түшәм ясарга;

3) юлларны, мәйданнарны, ишегалларын, тротуарларны һ. б. асфальтлау һәм җәю вакытында агач тирәли диаметры 2 м-дан ким булмаган буш урыннар калдырырга, аннан соң тимер-бетон рәшәткә яки башка тышлык урнаштырырга;

4) кабель, канализация торбалары һәм башка корылмалар салу вакытында траншеяләрне агач кәүсәсе 15 см га кадәр калынлыкта булганда агач кәүсәсеннән 2 м, 15 см дан күбрәк калынлыктагы агач кәүсәсеннән 3 м, куаклардан 1,5 м ,агач үзәгеннән иң кырый скелет ботагы кырыена кадәр арада казырга;
5) Зур Тиганәле, Әшнәк һәм Кызыл Чишмә авылларында юлларны, тротуарларны һәм башка корылмаларны реконструкцияләгәндә һәм төзегәндә, булган агачлар янында вертикаль билгеләрнең 5 см артык булганга каршы үзгәрүенә юл куймаска. Тамыр системасын ябу яки ялангач калдыру котылгысыз булган очракларда, проектларда һәм сметаларда агачларның нормаль үсеш шартларын саклау өчен тиешле җайланмалар каралган;
6) төзелеш материалларын җыеп тормаска һәм машиналар һәм автомобильләр тукталышларын газоннарда, шулай ук агачтан 2,5 м һәм куаклардан 1,5 м дан якын ераклыкта урнаштырмаска. Янучан материалларны җыю агачлардан һәм куаклардан 10 метрдан да якынрак башкарылмый;
7) яшеллекләрне тутыру һәм төзелеш материаллары белән пычрату;
8) керү юлларын һәм күтәрү кранын урнаштыру өчен урыннарны яшеллекләр белән территориядән читтә урнаштырырга һәм агачларның урнаштырылган коймаларын бозмаска;
9) агачлар һәм куакларның тамыр системасы зонасындагы эшләрне төп скелет тамырлары урнашкан урыннан түбәнрәк, тамыр системасына зыян китермичә башкарырга;
10) җир эшләрен башкарганда җирнең өске уңдырышлы катламын алу, бораулау һәм саклау. Буртланган үсемлек туфрагын бу яки яңа территорияләрне яшелләндергәндә куллану өчен вәкаләтле муниципаль оешмаларга тапшырырга;
11) төзелеш эшләрен башкарганда, туфракны табигатьне саклау чараларын үткәрүгә һәм бозылган җирләрне торгызуга вәкаләтле орган күрсәткән урыннарга чыгаруны тәэмин итәргә.
4. Казуны башкаручы оешма, предприятие, учреждение һәм физик зат бозылган газоннарны, яшеллекләрне, балалар, спорт мәйданчыкларын, кече архитектура формаларын, сыйфатлы һәм бөтен киңлектәге юл өлешен яки тротуарны яки яшеллекләр белән территорияне торгызырга тиеш.

Статья 153

1. Төзекләндерү эшләреннән соң туфракны, материалларны, төзелеш чүп-чарларын һәм коймаларны җыештыру мәҗбүри.
2. Җир эшләре башкаруга ордер алган яки җир асты челтәрләрендә аварияне бетерүне башкаручы оешма, предприятие, учреждение һәм физик затлар, эшләр тәмамланганнан соң, 2 еллык срокка башкарылган эшләрнең сыйфатын гарантияләп, акт буенча төзекләндерелгән төзекләндерү белән казу урынын тапшырырга тиеш. Эшләрнең тәмамлану датасы булып актка кул кую датасы санала. Акт формасы Башкарма комитетның норматив актлары белән билгеләнә.
3. Җир асты коммуникацияләре өстендә дә, ремонт-тергезелеш эшләре үткәрелмәгән, әмма ремонт-тергезелеш эшләре үткәрелгәннән соң 2 ел эчендә барлыкка килгән башка урыннарда да туфрак утырган яки торгызылган япма

деформациялэнгэн очракта, эш башкаручы оешма тәүлек дәвамында барлык житешсезлекләрне бетерү бурычы тора.
4. Үз көчләре белән төзекләндерүне торгызу мөмкинлеге булмаганда, предприятие әлеге эшләрне башкару өчен махсус оешмалар белән килешү төзергә тиеш. Килешү төзү төзекләндерү элементларын торгызу өчен эш башкаручы оешманың җаваплылыгын бетерми.
5. Объектлар төзелгәндә төзекләндерү элементларын (яшел зоналар, тротуарлар, борт ташлары) саклау мөмкин булмаган очракта, төзелеш заказчысы үз хисабына торгызу ясый.

Статья 154

1. Эшләр тәмамлангач, җир эшләре өчен ордер алган юридик һәм физик затлар Башкарма комитетка түбәндәге документларны тапшырырга тиеш:
1) җир эшләренә ордер;
2) әлеге Кагыйдәләр нигезендә бозылган төзекләндерүне тулысынча торгызу турында акт;
3) электрон рәвештә башкарылган төшерү;
4) яшеллекләрне саклауны контрольдә тоту буенча вәкаләтле органга түбәндәге документларны тапшырырга:
4.1) калдыкларны махсус оешмаларга тапшыру актлары;
4.2) яшеллекләрне бетергәндә, күчереп утыртканда яки зарарлаганда компенсацион яшелләндерү үткәрү буенча башкарылган эшләр актлары, яшеллекләрнең ныклап урнашу актлары. Компенсацион яшелләндерү үткәрелмәгән очракта, гамәлдәге методикаларга ярашлы исәпләнгән яшеллекләрне сүтү өчен акчалата компенсация түләүне раслаучы түләү документлары;
4.3) яшеллекләрне бетерүгә бирелгән рөхсәттә күрсәтелгән шартларны үтәү;
4.4) казу урыны фотосы.

Статья 155

1. Коммуникацияләрне төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә җир эшләрен вакытында башкарылмаган ордерлар буенча үткәрү үз белдегең белән башкару дип танылa.

Бүлек 39. Уңайлы мохиткә махсус таләпләр

Статья 156

1. Торак мохитне, урамнарны һәм юлларны төзекләндерү объектларын, мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектларын проектлаганда, өлкәннәр һәм мөмкинлекләре чикләнгән затлар өчен торак пунктлар мохитенә керү мөмкинлеген, әлеге объектларны югарыда күрсәтелгән затларның хәрәкәтенә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән җиһазландыруны күздә тотарга киңәш ителә.
2. Өлкән яшьтәгеләрнең һәм мөмкинлекләре чикләнгән кешеләрнең хәрәкәтенә ярдәм итүче техник чаралар һәм җиһазлар проектлау, төзү, урнаштыру яңа

төзелештә заказчы тарафыннан расланган проект документациясенә ярашлы рәвештә башкарылырга киңәш ителә.

Бүлек 40. Ярминкәләр һәм башка массакүләм чаралар вакытында төзекләндерүне оештыру

Статья 157

1. Ярминкәләр, күргәзмәләр, бәйрәм, күңел ачу, концерт, реклама һәм башка массакүләм чаралар вакытында әлеге чараларны оештыручылар һәм заказчылар (авыл хуҗалыгы ярминкәләре очрагында - катнашучылар (сәүдә объектлары)) әлеге Кагыйдәләргә ярашлы рәвештә чисталыкны һәм тәртипне саклауны, яшеллекләрне (чәчәк түтәлләрен, газоннарны, агачларны, куакларны) вакытында саклауны тәэмин итәргә тиеш чүп-чарны җыю, җыештыру һәм тиешле территориядән чыгару, аның туплануына юл куймаска.
2. Күрсәтелгән массакүләм чараларны оештыру вакытында, чисталыкны тәэмин итү максатыннан, оештыручылар һәм заказчылар махсус оешмалар белән тиешле территориядән чүп-чарны вакытында җыю, җыю һәм чыгару, яшеллекләрне торгызу буенча килешүләр төзергә тиеш. Әлеге Килешүне (килешүне) төземичә чаралар үткәрү рөхсәт ителми.
3. Әлеге статьяның 1 пунктында күрсәтелгән чаралар тәмамланганнан соң, оештыручылар, заказчылар яки җаваплылар чүп-чарны кичекмәстән чыгаруны, яшеллекләрне торгызуны тәэмин итәргә тиеш. Әлеге чаралар бер көннән артык дәвам иткән очракта, чүп-чарны җыю һәм чыгару көн саен башкарыла.
4. Ярминкәләр оештыру өчен урыннар һәм сезонлы сәүдә, цирклар, хайваннар бакчалары һ.б. өчен мәйданчыклар әлеге чараларны үткәрү максатыннан күрсәтелгән территорияләр бирелгән кешеләр тарафыннан карап тотыла.

Статья 158

1. Ярминкәләр, күргәзмәләр, бәйрәм, күңел ачу һәм башка массакүләм чаралар вакытында калдыкларны һәм чүп-чарны вакытлыча урнаштыру өчен урналар, чүп контейнерлары, биотуалетлар урнаштырыла. Урнаштырылган урналар, контейнерлар һәм биотуалетлар саны территориянең чисталыгын тәэмин итәргә тиеш.

Статья 159

1. Сәхнәләрне, стендларны, җиһазларны, механизмнарны һәм конструкцияләрне, павильоннарны, чатырларны һ.б. вакытлыча урнаштыру, шулай ук күргәзмә, реклама, концерт, күңел ачу һәм башка массакүләм чараларны үткәрү чорында объектлар корылмаларына куелган норматив таләпләрне исәпкә алып, шулай ук Алексеевск муниципаль районы җирле үзидарә органнарының тиешле рөхсәтләрен алу тәртибендә башкарыла.

Статья 160

1. Ярминкәләр һәм (яки) сезонлы сәүдә, цирклар, хайваннар бакчалары һ. б. оештыруга рөхсәт алучы затлар:

1) территорияне тиешле дәрәҗәдә тоту, шул исәптән аны санитар чистартуны тәэмин итү;
2) каты көнкүреш калдыкларын чыгару турында килешү төзергә;
3) чүп җыю һәм калдыклар җыю өчен чүп җыю урыннары (урналар) урнаштырырга;
4) бирелгән территориядә барлык төзекләндерү элементларын, аерым алганда яшеллекләрне саклауны тәэмин итәргә;
5) рөхсәт гамәлдә булу вакыты чыккач, оештыручылар төзекләндерү объектын торгызырга һәм зыян китергән очракта түләүләрне тулы күләмдә башкарырга тиеш.

Бүлек 41. Авыл мохитен комплекслы төзекләндерү һәм үстерү проектларын кабул итүдә һәм гамәлгә ашыруда җәмәгатьчелек катнашу формалары һәм механизмнары

41.1 Гомуми нигезләмәләр. Иҗтимагый катнашуның бурычлары, файдасы һәм формалары

Статья 161

1. Халыкның әйләнә-тирә мохит белән канәгатьлеген арттыру, тормыш һәм авыл мохите сыйфатын күтәрү максатларында актив кешеләрне, берләшмә вәкилләренең авыл территорияләрен төзекләндерү проектларын кабул итүдә һәм гамәлгә ашыруда катнашу, авыл үсеше субъектларының фикерләрен реаль исәпкә алу кирәк.

Статья 162

1. Барлык кызыксынучыларның киң катнашуын тәэмин итү һәм җәмәгать мәнфәгатьләрен һәм теләкләрен һәм һөнәри экспертизаны оптималь берләштерү өчен кирәк:
1) җәмәгатьчелек соравын ачыклау, хәрәкәт итүче кыйммәтләрне формалаштыру һәм каралган проектның максатларын билгеләү этабында җәмәгатьчелек катнашуын максимальләштерү;
2) мәсьәләне чишүнең альтернатив концепцияләрен эшләүдә җәмәгатьчелек катнашуын һәм һөнәри экспертизаны, шул исәптән проект семинарлары һәм ачык конкурслар механизмын кулланып, берләштерү;
3) әлеге территориягә һәм әлеге мәсьәләгә кагылышлы авыл тормышының барлык субъектларын җәлеп итеп төзелгән вариантларны карау;
4) сайланган концепцияне белгечләргә эшләп бетерү өчен тапшыру, кабат финал карарын карау, шул исәптән барлык кызыксынган субъектлар катнашында аның нәтиҗәлелеген һәм җәлеп итүчәнлеген көчәйтү.

41.2 Иҗтимагый катнашуны оештыру принциплары һәм механизмнары

Статья 163

1. Җәмәгатьчелек катнашының барлык формалары барлык кызыксынган якларны тулырак кертүгә, аларның чын мәнфәгатьләрен һәм кыйммәтләрен

ачыклауга, аларның теләсә нинди шәһәр үзгәрешләрен проектлауда чагылышына, проектларны гамәлгә ашыру максатлары һәм планнары буенча килешүгә ирешүгә, территорияне үстерү стратегиясен гамәлгә ашыручы проектлар тирәсендә авыл тормышының барлык субъектларын мобилизацияләүгә һәм берләштерүгә юнәлдерелгән.

Статья 164

1. Территорияләрне төзекләндерү проектлары турында ачык фикер алышуны проект бурычларын формалаштыру этабында һәм проектлауның һәр этабы нәтиҗәләре буенча оештырырга кирәк.

Статья 165

1. Территорияләрне төзекләндерү һәм үстерүгә кагылышлы барлык карарлар, тиешле территорияләрдә һәм авыл тормышының барлык субъектларында яшәүчеләрнең фикерен исәпкә алып, ачык һәм гавами кабул ителергә тиеш.

Статья 166

1. Халыкка һәм авыл тормышының башка субъектларына авыл мохитен төзекләндерү һәм комплекслы үстерү өлкәсендәге бурычлар һәм проектлар турында мәгълүмат һәм мәгълүмат бирү дәрәҗәсен арттыру өчен «Интернет» челтәрендә интерактив портал булдыру киңәш ителә.

Статья 167

1. «Интернет» челтәрендә төп проект һәм конкурс документациясенә ирекле керүне тәэмин итәргә, шулай ук төзекләндерү проектлары турында ачык фикер алышуларны видеоязмалауны һәм аларны махсуслаштырылган муниципаль ресурсларда урнаштыруны тәэмин итәргә кирәк. Моннан тыш, проект материалларына җәмәгатьчелектә комментарийлар бирү һәм фикер алышу мөмкинлеген тәэмин итү киңәш ителә.

Статья 168

1. Карарлар кабул итү һәм комплекслы төзекләндерү проектларын гамәлгә ашыру процессында гражданнарның катнашуын гамәлгә ашыру өчен түбәндәге форматларга ияреpгә кирәк:

1) территорияне үстерү буенча максатларны һәм бурычларны уртак билгеләү, әйләнә-тирәлек проблемаларын һәм потенциалларын инвентаризацияләү;

2) сайланган территориядә төп активлык төрләрен, функциональ зоналарны һәм аларның үзара урнашуын билгеләү;

3) җиһазлар, капиталь булмаган объектлар, кече архитектура формалары төрен тикшерү һәм сайлау, шул исәптән аларның функциональ билгеләнешен, тиешле габаритларын, стиль карарын, материалларын билгеләү;

4) территориянең функциональ зоналаштырылуын исәпкә алып, каплама төрләрен сайлауда консультацияләр;

5) яшелләндерүнең фаразланган төрләре буенча консультацияләр;

6) яктырту һәм яктырту җиһазларының фаразланган төрләре буенча консультацияләр;

7) проектны эшләүдә катнашу, архитекторлар, проектлаучылар һәм башка профильле белгечләр белән карарлар турында фикер алышу;
8) проект карарларын проектлау процессында катнашучылар һәм булачак кулланучылар, шул исәптән җирле халык (өлкәннәр һәм балалар), эшмәкәрләр, күрше территорияләр хуҗалары һәм башка кызыксынучылар белән килештерү;
9) проектны гамәлгә ашыру процессына җәмәгатьчелек контролен гамәлгә ашыру (шул исәптән теләсә кайсы кызыксынучылар тарафыннан контроль өчен мөмкинлек, шулай ук эшче төркем, проектның иҗтимагый советы яки проектның күзәтү советы формалаштыру);
10) территорияне эксплуатацияләү процессына җәмәгать контролен гамәлгә ашыру (шул исәптән теләсә кайсы кызыксынучылар тарафыннан контроль өчен мөмкинлек, шулай ук эшче төркем, проектның иҗтимагый советы яки территорияне эксплуатацияләүне даими бәяләү өчен проектның күзәтү советы формалаштыру).

Статья 169

1. Проектларны гамәлгә ашырганда җәмәгатьчелеккә планлаштырылган үзгәрешләр һәм барлык мөмкин булган коммуникация чаралары ярдәмендә бу процесста катнашу мөмкинлеге турында мәгълүмат бирүне тәэмин итәргә кирәк:
1) бердәм мәгълүмати интернет - ресурс (сайт яки кушымта) булдыру, ул мәгълүмат җыю, «онлайн» катнашуны тәэмин итү һәм проект барышы турында даими мәгълүмат бирү, җәмәгать фикер алышулары нәтиҗәләре буенча фото, видео һәм текст хисаплары бастырып чыгару буенча бурычларны хәл ититү;
2) төрле яшьтәге кешеләрнең киң колачын һәм проектның потенциаль аудиториясен үз эченә алган җирле матбугат чаралары белән эшләү;
3) проектлана торган объектка якын урнашкан торак йортларның подъездларында, шулай ук объектның үзендә махсус стендларда; кешеләрне җәлеп итү һәм туплау урыннарында (иҗтимагый һәм сәүдә-күңел ачу үзәкләре, билге урыннары һәм мәйданчыклары), проектлана торган территория белән янәшә урнашкан әһәмиятле һәм социаль инфраструктура объектларының холлларында афишалар һәм белдерүләр элену яки анда (поликлиникалар, мәдәният йортлары, китапханәләр, спорт үзәкләре), җәмәгать фикер алышулары үткәрү мәйданчыгында (керү төркеме зонасында, махсус мәгълүмат стендларында);
4) мәктәпләр һәм балалар бакчалары аша җирле халыкка мәгълүмат бирү. Шул исәптән мәктәп проектлары: рәсемнәр конкурсын оештыру. Укучыларның ата-аналары өчен теләкләр, иншалар, макетлар, проектлар җыю, анкеталар тарату һәм чакырулар;
5) очрашуда катнашучыларның шәхси чакыру шәхсән, электрон почта яки телефон аша;
6) төрле шәһәр һәм һөнәри җәмгыятьләргә мәгълүмат җиткерүне тәэмин итү өчен социаль челтәрләр һәм интернет ресурсларын куллану;
7) кечкенә анкеталарны тутыру һәм җыю өчен җайланмалар белән интерактив стендлар урнаштыру, җәмәгать тормышы үзәкләрендә һәм күп кеше булган

урыннарда карталаштыру һәм теләкләр җыю өчен территориянең генераль планы белән стендлар урнаштыру;
8) проектлау объекты территориясендә зур үтеп керүчәнлек булган урыннарда махсус мәгълүмат стендлары урнаштыру. Стендлар анкеталар, мәгълүмат һәм кире элемтә җыю өчен дә, җәмәгать фикер алышулары нәтиҗәләре буенча проектлау процессының барлык этапларын һәм хисапларны игълан итү өчен мәйданчыклар буларак та эшли ала;
9) проектлар турында фикер алышу интерактив форматта түбәндәге инструментлар ярдәмендә эшнең заманча төркем ысулларын һәм катнашуын тәэмин итү өчен инструментларның киң җыелмасын кулланып булырга тиеш: анкеталау, сораштыру, интервью бирү, карталаштыру, фокус-төркемнәр үткәрү, аерым кулланучылар төркемнәре белән эшләү, проект семинарлары оештыру, проект остаханәләре (воркшоплар) оештыру, иҗтимагый фикер алышулар үткәрү, өлкәннәр һәм балалар катнашындагы уеннар дизайны, мәктәп укучылары һәм студентлар белән проект остаханәләре оештыру, мәктәп проектлары (рәсемнәр), әсәрләр, теләкләр, макетлар), территорияне эксплуатацияләүне бәяләүне үткәрү.

Статья 170

1. Проектлауның һәр этабында конкрет ситуация өчен максималь яраклы механизмнарны сайларга кирәк, алар проектта кызыксынучы барлык яклар өчен гади һәм аңлаешлы булырга тиеш.

Статья 171

1. Җәмәгать фикер алышуларын үткәрү өчен проектлау объекты белән янәшә урнашкан, яхшы транспорт зонасында урнашкан, кешеләргә яхшы билгеле булган иҗтимагый һәм мәдәни үзәкләрне (мәдәният йорты, мәктәпләр, яшьләр һәм мәдәни үзәкләр) сайларга кирәк.

Статья 172

1. Җәмәгатьчелек фикер алышулары проект процессында катнашучыларга карата нейтраль позициягә ия булган тәҗрибәле модератор катнашында үткәрелергә тиеш.

Статья 173

1. Очрашу нәтиҗәләре буенча, проект семинарлары, воркшоплар, дизайн-уеннар һәм теләсә нинди башка форматтагы җәмәгать фикер алышуы турында хисап, шулай ук очрашуның үз видеоязмасы төзелергә һәм проектның мәгълүмат ресурсларында да, шулай ук муниципалитетның рәсми сайтында да, гражданнар проектның үсеш процессын күзәтеп тора алсын өчен, шулай ук шәрехләп, бу процесска теләсә кайсы этапта кереп китәргә тиеш.

Статья 174

1. Квалификацияле катнашуны тәэмин итү өчен проект, проектка кадәр тикшеренү нәтиҗәләре, шулай ук проект турында актуаль мәгълүматны бастырып чыгару җәмәгатьчелек фикер алышуын уздыруга 14 көн кала башкарыла.

Статья 175

1. Төзекләндерү өлкәсендә җәмәгать контролен теләсә нинди кызыксынган физик һәм юридик затлар, шул исәптән фото, видеофиксация өчен техник чаралар, шулай ук «Интернет» челтәрендәге гомумавыл интерактив порталлар кулланып, гамәлгә ашырырга хокуклы. Төзекләндерү өлкәсендә ачыкланган һәм җәмәгать контроле кысаларында теркәлгән бозулар турында мәгълүмат чаралар күрү өчен шәһәрнең башкарма хакимиятенең вәкаләтле органына һәм (яки) «Интернет» челтәрендәге гомумавыл интерактив порталына җибәрелә.

Статья 176

1. Төзекләндерү өлкәсендә җәмәгать контроле мәгълүматның ачыклыгын тәэмин итү турында законнар һәм башка норматив хокукый актлар нигезләмәләрен һәм төзекләндерү, торак һәм коммуналь хезмәтләр өлкәсендә җәмәгать контролен исәпкә алып гамәлгә ашырыла.

Бүлек 42. Кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылык

Статья 177

1.Гражданнарны, вазыйфаи һәм юридик затларны әлеге кагыйдәләрне бозган өчен җаваплылыкка тарту Россия Федерациясенең һәм Татарстан Республикасының гамәлдәге законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 178

1. Җаваплылык чараларын куллану хокук бозучыны гамәлдәге законнар һәм әлеге Кагыйдәләр нигезендә китерелгән матди зыянны каплау бурычыннан азат итми.

«Зур Тигәнәле авыл җирлеге»
МБ ен төзекләндерү
кагыйдәләренә
1 нче кушымта

"ТЫШКЫ МӘГЪЛҮМАТ ЧАРАЛАРЫН БИНА ФАСАДЛАРЫНА УРНАШТЫРУ ВАРИАНТЛАРЫ

ДИВАР КОНСТРУКЦИЯЛӘРЕН УРНАШТЫРУ

УРНАШТЫРУ ПРИНЦИБЫ ҺӘМ ВАРИАНТЛАРЫ

**МӘДӘНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫ ҺӘМ
ТАРИХИ ОБЪЕКТЛАР**

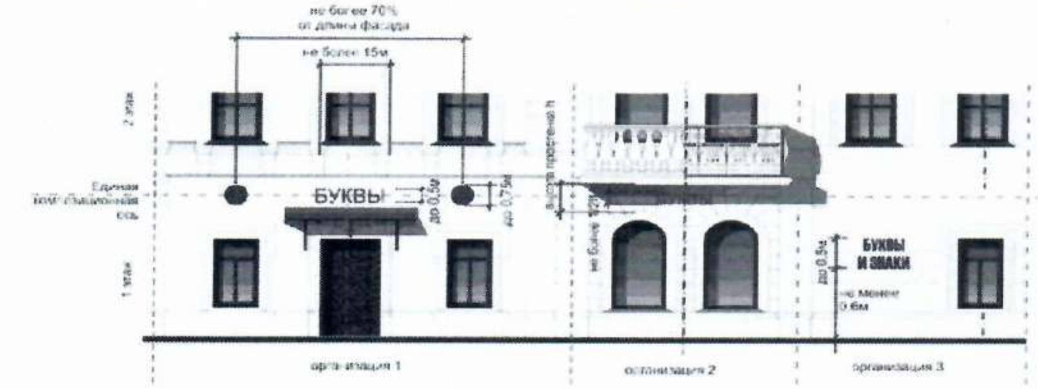

ТОРАК БИНАЛАР ҺӘМ ТОРАК БУЛМАГАН БИЛГЕЛӘНЕШТӘГЕ ОБЪЕКТЛАР

КОНСОЛЬ КОНСТРУКЦИЯЛӘРЕН УРНАШТЫРУ

УРНАШТЫРУ ПРИНЦИБЫ ҺӘМ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ГАБАРИТЛАР

**ТОРАК БУЛМАГАН БИЛГЕЛӘНЕШТӘГЕ ОБЪЕКТЛАР
МӘДӘНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫ ҺӘМ ТАРИХИ ОБЪЕКТЛАР**

КОНСОЛЬ КОНСТРУКЦИЯЛӘРЕН УРНАШТЫРУ РӨХСӘТ ИТЕЛМИ

ТОРАК БИНАЛАР ҺӘМ ТЕРӘП ТӨЗЕЛГӘН МӘДӘНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫ ҺӘМ ТАРИХИ ОБЪЕКТЛАР

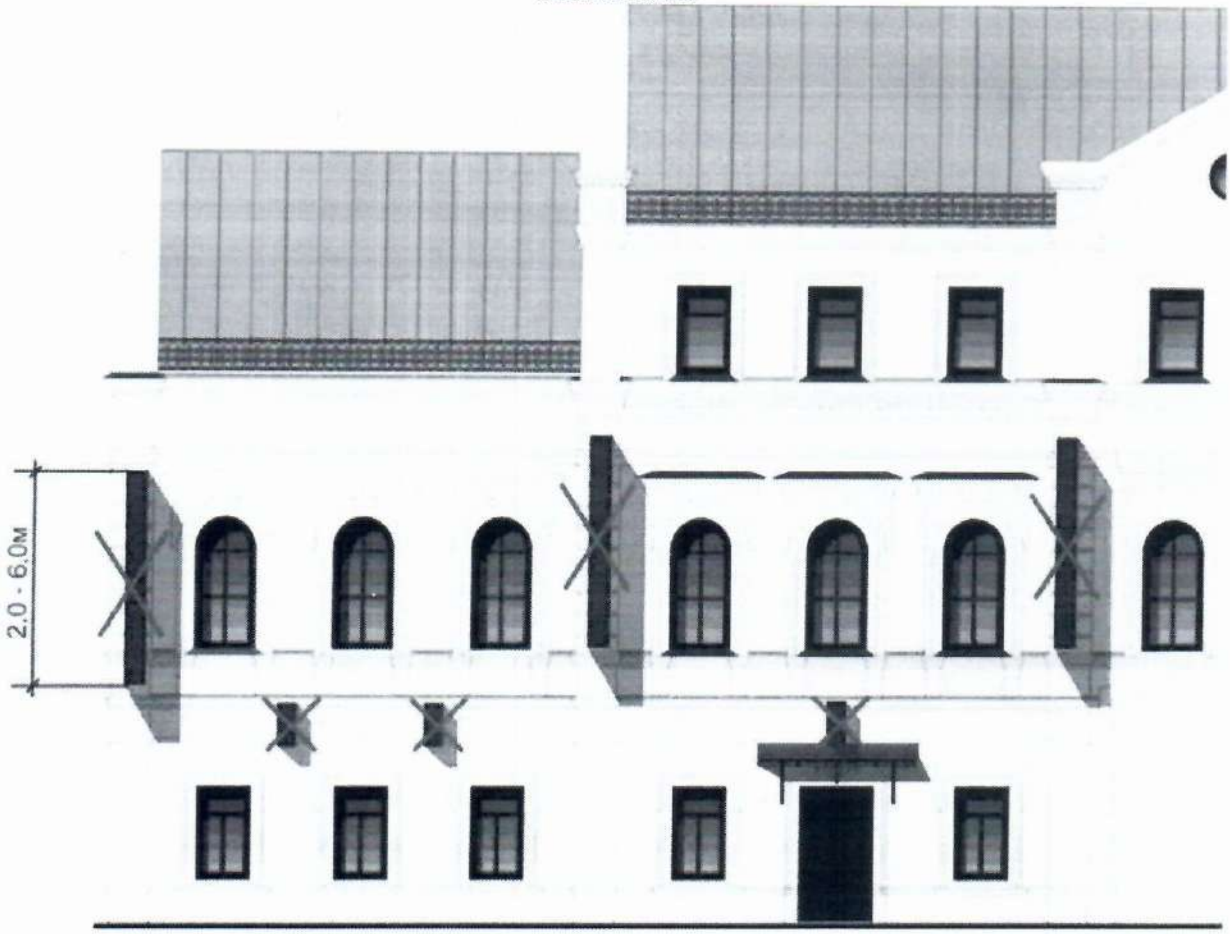

Не допускается размещение консольных конструкций выше 1-го этажа, непосредственно над входом в здание, а также на расстоянии менее 10м друг от друга

ТҮБӘ КОНСТРУКЦИЯЛӘРЕН УРНАШТЫРУ

УРНАШТЫРУ ПРИНЦИБЫ ҺӘМ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ГАБАРИТЛАР

ТОРАК БУЛАРАК БИЛГЕЛӘНМӘГӘН ОБЪЕКТЛАР

ТҮБӘ КОНСТРУКЦИЯЛӘРЕН УРНАШТЫРУ РӨХСӘТ ИТЕЛМИ

МӘДӘНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫ ҺӘМ ТАРИХИ ОБЪЕКТЛАР

ТОРАК БИНАЛАР

ВИТРИНА КОНСТРУКЦИЯЛӘРЕ

УРНАШТЫРУ ПРИНЦИБЫ ҺӘМ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ГАБАРИТЛАР

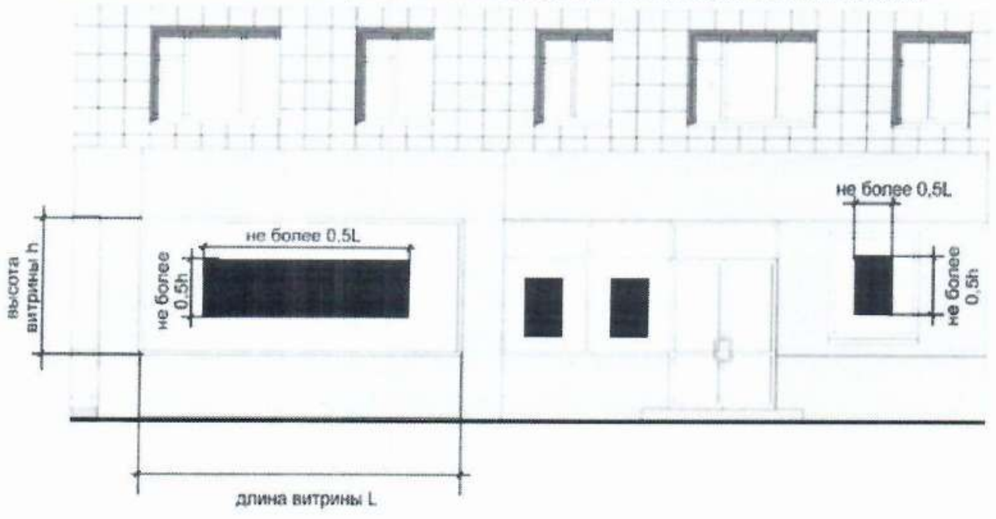

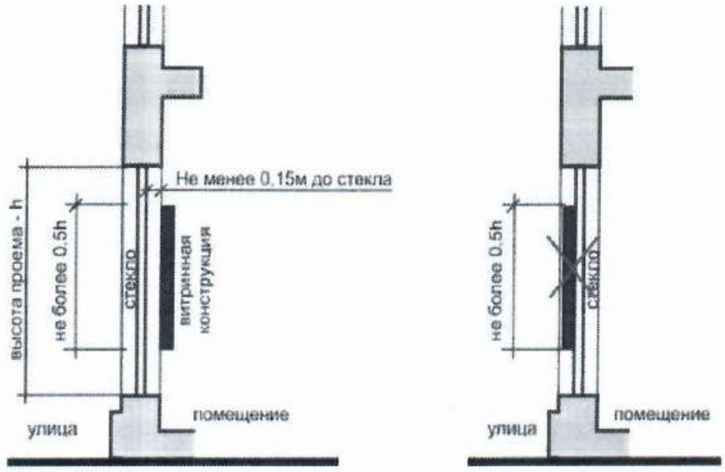

ТОРАК БУЛМАГАН БИНАЛАРДА МӘГЪЛҮМАТИ КОНСТРУКЦИЯЛӘР УРНАШТЫРУ

ДОПУСКАЕТСЯ

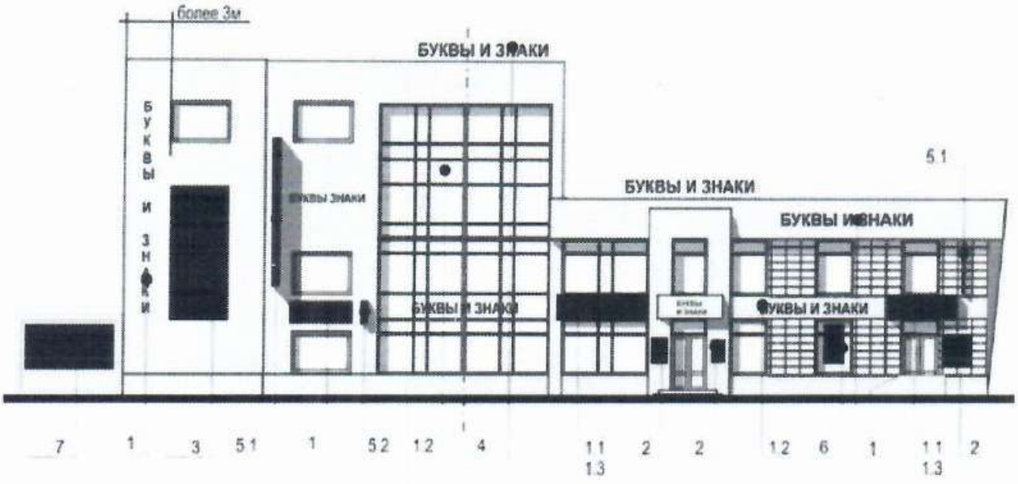

тип 1 - настенная конструкция.
1.1. - фоновая конструкция;
1.2. - бесфоновая конструкция;
1.3. - конструкция в виде световых коробов;
тип 2 - вывеска;
тип 3 - декоративное панно;
тип 4 - крышная установка;
тип 5 - консольная конструкция;
5.1. - модульная;
5.2. - малая;
тип 6 - витринная конструкция;
тип 7 - конструкция на ограждении

НЕ ДОПУСКАЕТСЯ

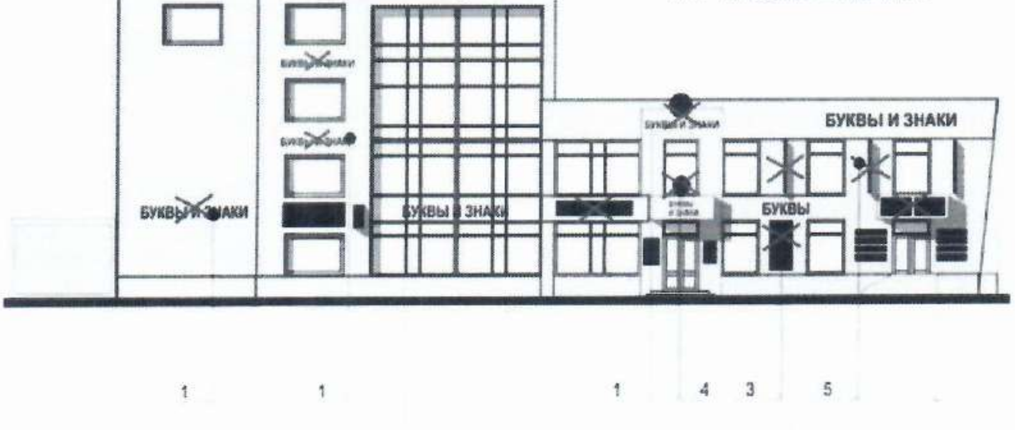

ТОРАК БИНАЛАРДА МӘГЪЛУМАТИ КОНСТРУКЦИЯЛӘР УРНАШТЫРУ

ДОПУСКАЕТСЯ

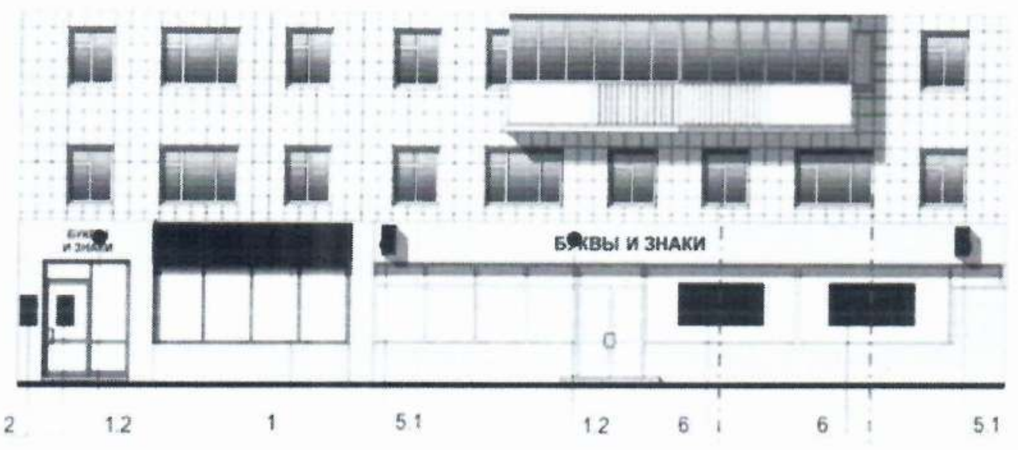

тип 1 - настенная конструкция;
1.1. - фоновая конструкция;
1.2. - бесфоновая конструкция;
1.3. - конструкция в виде световых коробов;
тип 2 - вывеска;
тип 3 - декоративное панно;
тип 4 - крышная установка;
тип 5 - консольная конструкция;
5.1. - модульная;
5.2. - малая;
тип 6 - витринная конструкция;
тип 7 - конструкция на ограждении

НЕ ДОПУСКАЕТСЯ

МӘДӘНИ МИРАС ОБЪЕКТЛАРЫНДА ҺӘМ ТАРИХИ БИНАЛАРДА МӘГЪЛҮМАТИ КОНСТРУКЦИЯЛӘР УРНАШТЫРУ

ДОПУСКАЕТСЯ

тип 1 - настенная конструкция:
1.1 - фоновая конструкция;
1.2 - бесфоновая конструкция;
1.3 - конструкция в виде световых коробов;
тип 2 - вывеска;
тип 3 - декоративное панно;
тип 4 - крышная установка;
тип 5 - консольная конструкция:
5.1 - модульная;
5.2 - малая;
тип 6 - витринная конструкция;
тип 7 - конструкция на ограждении

НЕ ДОПУСКАЕТСЯ
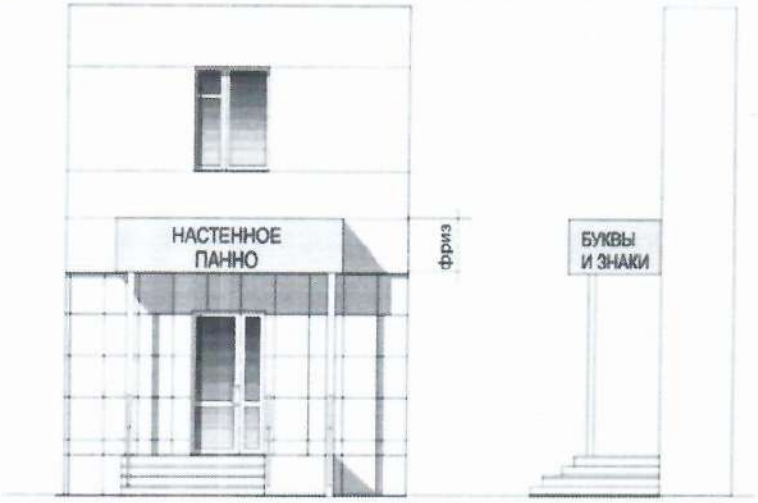
СТЕНА КОНСТРУКЦИЯЛӘРЕН КЕРҮ ТӨРКЕМЕ ФРИЗЫНДА УРНАШТЫРЫРГА РӨХСӘТ ИТЕЛӘ